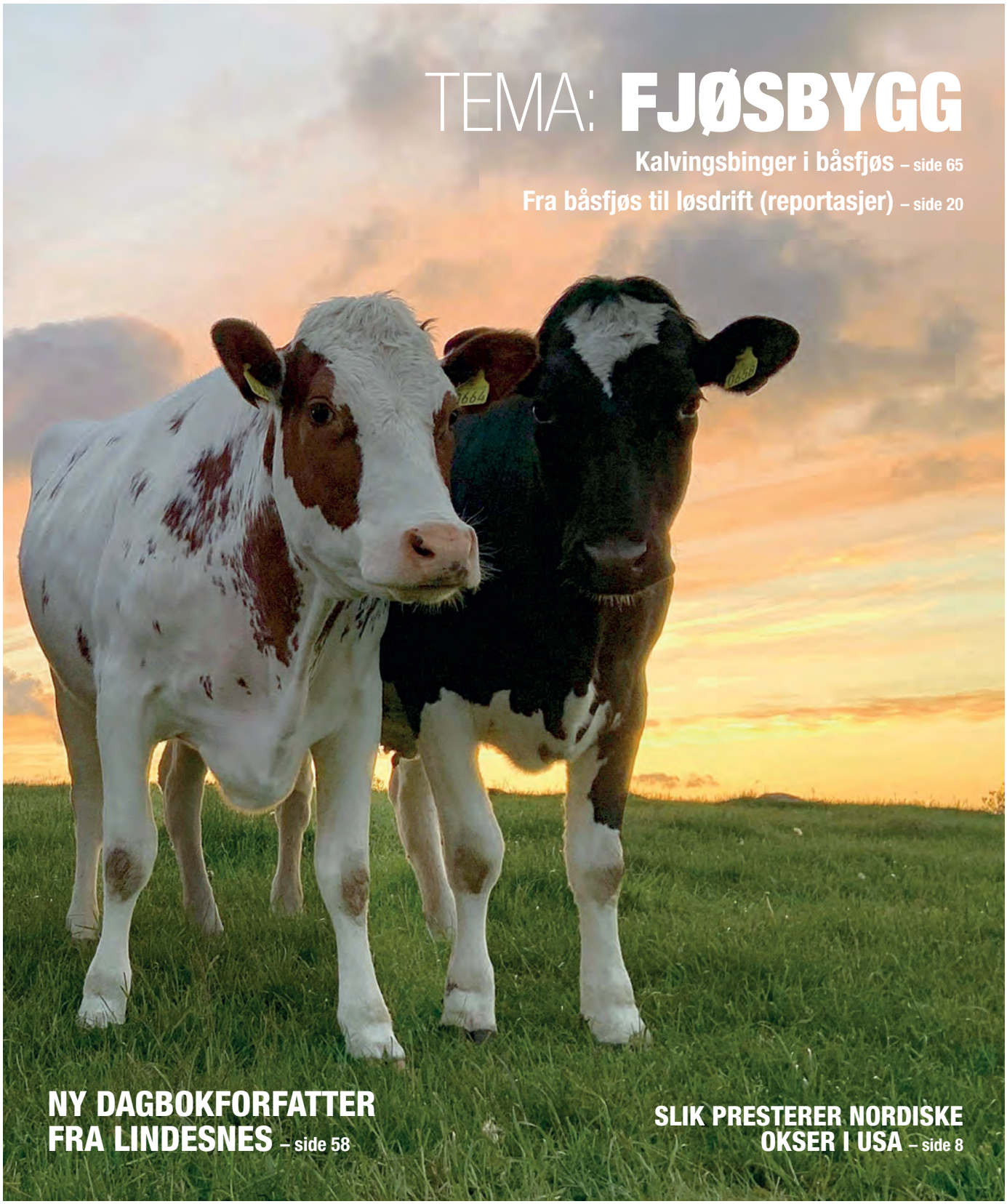
BUSKAP

Fagbladet for norske storfebønder

5 - 2019

TEMA: FJØSBYGG

Kalvingsbinger i båsfjøs – side 65

Fra båsfjøs til løsdrift (reportasjer) – side 20

NY DAGBOKFORFATTER FRA LINDESNES – side 58

SLIK PRESTERER NORDISKE OKSER I USA – side 8

Gjør en forskjell

Det krever tid og omsorg å produsere melk av høy kvalitet. Det krever sunne og glade kyr. Det krever at du gjør de rette valgene. Valg som passer deg og dine mål. Vårt automatiske melkesystem hjelper deg å nå målene.

Smartere landbruk - ditt valg!

FJØSSYSTEMER
Bonden og dyrenes førstevalg

www.lely.com

Lely Center Eid	Lely Center Fåvang	Lely Center Heimdal	Lely Center Nærbø	Lely Center Revetal
Tlf. 57 86 25 05	Tlf. 61 28 35 00	Tlf. 72 89 41 00	Tlf. 51 43 39 60	Tlf. 33 30 69 61

INNHOLD

LEDER

4 De mindre og mellomstore må med

AVL

8 Sammenligning av nordiske okser basert på USA-data
10 10 på topp i GS
14 Mest brukte okser siste år
16 Marja og Karolien på oppdrag

TEMA: FJØSBYGG

20 Nå satses det i Agder
22 Bygger nytt – men vil ikke bli stor
26 Allsidig drift – og nå er planen nytt kufjøs
30 Valgte påbygg og melkestall
34 Bygger på liggeavdeling
36 Gode løsninger for dyreflyt sparer tid
40 Det beste fra gammelfjøset
65 Kalvingsbingar i båsfjøs
68 Bygde kalvings-/sjukebinge i rom inntil båsfjøset

GENO MEDLEM

12 Tre moduler av Storfeskolen gjennomført i vinter
62 Vil du bli tillits valgt i Geno?

FÔR/FÔRING

44 Meir klimavenleg fôrrasjon i Optifor/NorFor
70 Helgrødesurfôr av hvete til mjølkekyr
94 Hvor mye av proteinet kommer fra grovfôret?

HELSE/FRUKTBARHET/ DYREVELVERD

61 Kusignaler
78 Geno og OS ID inngår samarbeid om salg av aktivitetsmåler
84 Hvordan skille ku og kalv?
87 Høy andel grønne besetninger etter blodprøve
96 Kraftig reduksjon i meldte mistanker om BRSV og BCoV
100 Flis som dypstrø til storfe

INTERVJUER/REPORTASJER

48 Lykkelige kyr bak oste-suksess
52 «Tinefamilien» må jobba godt saman og fokusera på mogelegheiter
88 Melk til lavkost
90 For en nabofest
98 Første i Europa med klimasertifisert storfekjøttproduksjon

TEMA: BEITE- OG MOSJONSKRAVET FOR STORFE

74 Løsninger for beite- og mosjon
79 Mosjonskravet må løses
80 Fant en god løsning som fungerer
82 Mosjonsbeite for 65 kyr

FORSKJELLIG

6 Kunnskapsbank mot melkemyter
56 Lesernes side
58 Dagbok fra Lindesnes
92 Øya Vgs ble landsvinnere i Husdyrtreff
102 Jusspalte
103 Buskap for 50 år siden
104 Q-bonden
104 Animalia
105 Dagros
106 Tine

BUSKAP
Fagbladet for norske storfebønder

geno

Fagpressen F OPPLAGSKONTROLLERT

TRYKT I NORGE NO-030

REDAKSJON: Tlf. 95 02 06 00. Ansvarlig redaktør: Rasmus Lang-Ree. E-post: rasmus.lang.ree@geno.no. Journalist: Solveig Goplen. E-post: solveig.goplen@geno.no. Frilanser: Oddfrid Vange Bergfjord. E-post: oddf-van@online.no. **REDAKSJONSRÅD** Avlsforsker i Geno, Cecilie Ødegård. Husdyrkonsulent i Geno, Ingunn Nævdal. **ANNONSER:** Salgsfabrikken as, Jernbanevegen 13, 2260 Kirkenær. Kikki Valby: kikki@salgsfabrikken.no. Mob. 901 19 121. **UTGIVER:** Geno SA, Storhamargata 44 – 2317 Hamar. Tlf. 95 02 06 00. E-post: post@geno.no. Medlemmer av Geno får Buskap tilsendt. Alle Geno-medlemmer kan tegne flere Buskap-abonnement til bare kr 350,– per år per abonnement. Forøvrig kan abonnement tegnes for kr 700,– pr. år direkte til Geno. Utkommer 8 ganger i året. Buskaps 71. årgang.
FORSIDEFOTO: Stemningsbilde fra Strand i Strand kommune i Rogaland. Foto: Helene Louise Krumsvik
GRAFISK PRODUKSJON: Layout: GRØSET™. Trykk: 07 Media. No issn 0807-5069. No issn 1894-5309 (Buskap online)

LEDER

DE MINDRE OG MELLOMSTORE MÅ MED

Rasmus Lang-Ree
veterinær,
Ansvarlig redaktør
rlr@geno.no

Selv om 60 prosent av kyrne er i løsdriftsfjøs, er det fortsatt 4 574 båsfjøs. Dette er små og middelstore bruk med et snitt på 18,2 årskyr. For å opprettholde en differensiert melkeproduksjon med distriktsprofil i framtida trenger vi at mange av disse brukene blir med videre. Utfordringen er å finne løsninger for modernisering og ombygging til løsdrift som er økonomisk forsvarlig.

Fylkesmannen i Agder har sammen med Tine tatt et prisverdig initiativ til et prosjekt for å få fart på ombyggingen fra bås til løsdrift. Med ca. 75 prosent båsfjøs i Agder-fylkene er behovet for ombygging stort. Når halvparten av båsfjøsbesetningene er på under 15 årskyr er det også krevende å finne gode løsninger innenfor en akseptabel investeringsramme.

Ekspansjon har i lenge vært resepten for modernisering av driftsapparatet. Nå ser vi at stordriftsfordelene ikke alltid så lette å innkassere i et land som ser ut som vårt, og kjøp eller leie av jord og kvote kan koste mer enn det smaker. Kanskje har vekst-fokuset skygget for at det er flere veier til målet. Ikke alle ønsker å bli store, og mange har heller ikke forutsetninger for det.

Når melkeproduksjonen kombineres med annen virksomhet enten det er foredling av melka, Inn på Tunet, turisme, deltidsjobbing utenom bruket eller annen virksomhet åpner det seg andre muligheter. Fjellandbruket i Østerrike og Sveits trekkes ofte fram som forbilder på landbrukspolitikk, men der er produksjonen på mindre bruk ofte basert nettopp på mangesysleri.

Det er mange valg som kan bidra til å holde investeringsrammen nede. I følge bygningsrådgiver i Tine, Svein Åge Vangdal, vil bygging av et løsdriftsfjøs til 20 kyr variere fra 3,5 til 6 (pluss, pluss) millioner kroner. Bruk av eksisterende fjøs i kombinasjon med tilbygg, kjøp av brukt melkingssystem eller utfôring med minilaster framfor automatisert system er eksempler på noen valg som betyr mye for sluttsummen.

Nye krav til båsfjøs fra 2024 om kalving- og sjukebinger, utvidet beitetid og mosjon utenom beitetiden medfører at det uansett må gjøres tilpasninger i mange båsfjøs. Gode finansieringsordninger vil bidra til at flere da tar steget helt over til løsdrift selv om det kravet ikke gjelder før 2034. For å få fart i ombyggingstakten må det bevilges mer til investeringstilskudd. Det bør også vurderes om maksimaltilskuddet på 2 millioner kroner kan innvilges for prosjekter på under 5 714 000 kroner, som nå er forutsetningen for full uttelling.

I dette nummeret av Buskap har vi reportasjer fra små og mellomstore bruk som enten har bygd eller har planer om å bygge. Det som går igjen er at dette er melkebønder som har lyst til å fortsette å være det, men som ikke har ambisjoner eller muligheter til å bli så store. Vi håper dette kan inspirere flere til å finne løsninger for ombygging eller nybygging som er tilpasset både ressursgrunnlag på gården og egne ønsker og ambisjoner. Forsvinner for mange av de mindre brukene er vi redd mye legitimitet for norsk melkeproduksjon forsvinner samtidig.

God sommer!

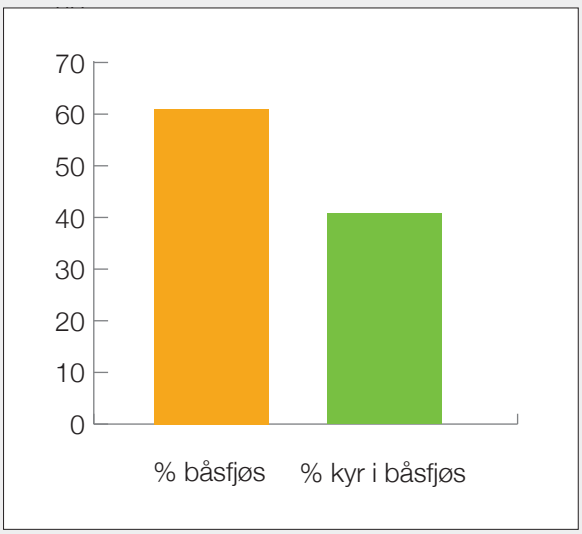

Foto: Rasmus Lang-Ree

KUNNSKAPSBANK MOT MELKEMYTER

Det florerer med myter om melk, og nå lanserer *Melk.no* «Melkekilden» - en faktabasert kunnskapsbank om melk.

Elise Nyborg Eriksen
Leder kommunikasjon og marked i Melk.no
elise@melk.no

Er melkeallergi det samme som laktoseintoleranse? Og er egentlig melk sunt? Er melkekua bærekraftig? Det er spørsmål mange stiller seg, og i en norsk undersøkelse svarer sju av ti at de har hørt, lest eller sett negative påstander om melk eller melkeproduksjon.

Mer enn sju av ti har lest noe negativt om melk

Melk og meieriprodukter er under press. Internett bidrar til forvirring, og søkemotorene viser mange bastante holdninger til fakta fra selverklærte eksperter. Siste året har det florert med saker i mediene om hva vi bør ha på tallerkenen for å spise mest mulig bærekraftig. Ekspertene ser ut til å være uenige, og mange steder brukes internasjonale tall istedenfor å se saken fra et lokalt perspektiv.

Framsnakk melken

«Melkekilden» er en faktabasert kunnskapsbank med over 250 spørsmål og svar om melk og meieriprodukter. Melkekilden er tilgjengelig for alle på *www.melk.no/melkekilden*, og gir svar på mange spørsmål om blant annet helse, kosthold, melkeproduksjon og mattrygghet. Målet er at så mange som mulig vil dra nytte av dette verktøyet.

«Melkekilden» er en kunnskapsbank om melk som skal gi gode argumenter mot melkemytene. Foto: Tine Mediebank

Tabell: I en ny undersøkelse gjennomført av Norstat på vegne av Melk.no sier så mange som 71 prosent at de har hørt, lest eller sett noe negativt om melk eller melkeproduksjon de siste 12 måneder.

Påstand	Prosent som har hørt/lest/sett påstand
At melk ikke er så sunt som mange har trodd	42
At det ikke er naturlig for mennesker å drikke melk	45
At melkeproduksjon ikke er bra for miljøet	50
At melkekyr ikke har det bra	35
Minst én av dem	71

Fôring med TKS - smart landbruk for smarte bønder

TKS EASYFEED - RIMELIG START PÅ HELAUTOMATISK FÔRING!

Automatisk eller manuell fôring av sau - vi har løsningen

TKS K2 EasyFeed

Din inngang til automatisk fôring

Pris fra:
179.021,- + mva

- 20 grupper med 12 starttider pr. gruppe
- Mulighet for punktutfôring, tilpasset båsfjøs
- Individuell fôrmengde pr. gruppe
- Kan utstyres med veieceller for vektutfôring
- Standard med to kraftfôrslag og et grovfôr, tillegg for flere
- Enkel styring med mobilt touch display
- 62 doble kniver i hardox
- Hurtigfeste av kniver, uten skruing
- Sentralsmøring som standard
- Valgfrie fyllekilder

I-mek

Kompetanse
Løsninger
Produkter

Montering
Service
Optimalisering

www.felleskjopet.no

Felleskjøpet

SAMMENLIGNING AV NORDISKE OKSER BASERT PÅ USA-DATA

For de fleste egenskaper er det relativt små forskjeller mellom de nordiske røde rasene, men NRF er desidert best på fruktbarhet.

Gary Rogers
Global Technical Advisor i Geno Global
gary.rogers@geno.no

Oversatt fra engelsk av Rasmus Lang-Ree

Norge, Sverige, Danmark og Finland har eksportert tusenvis av sæddoser av nordiske røde okser de siste 20 årene. Eksporten har særlig de siste 10–15 årene vært stor, og nå har mange importland genetiske evalueringer av nordiske røde okser basert på døtrene. Døtre i mange importland gjør at f.eks. Interbull kan beregne genetiske verdier for okser fra våre nordiske populasjoner

Sammenligningen av avkomsgranskede NRF- og Viking Rød-oksers DPR viser at NRF har mye høyere datterfruktbarhet. Foto: Jan Arve Kristiansen

Sædeksporten er grunnlaget for sammenligningen av rasene

USA har vært en av de største importørene av sæd fra NRF, SRB (Svensk Rød), FAY (Finsk Ayrshire) og RDM (Rød Dansk). Døtrenes prestasjoner, og de avlsverdiene det har gitt oksene, åpner for en objektiv sammenligning av okser fra de nordiske landene. Genetisk evaluering av nordiske røde okser i USA (PTA – Predicted Transmitting Abilities–se forklaring i egen ramme) er primært basert på datterprestasjoner i mellomstore til store besetninger hvor vi ikke regner med at dyrene forskjellsbehandles eller at det er noen systematiske feilkilder som påvirker PTA for de fleste nøkkelegenskapene. PTA-verdiene fra USA burde derfor gi grunnlag for en rettferdig sammenligning av nordiske røde okser uten vurderingsskjevheter.

Sammenligning bare på grunnlag av døtre i USA

I Tabell 1 er det vist en sammenligning av middel PTA for NRF- og SRB-døtre i USA-besetninger

FORKLARINGER

PTA: Predicted Transmitting Abilities, den gjennomsnittlige genetiske verdien en okse overfører til sine døtre.
Interbull: Organisasjon som henter inn avlsverdiberegninger fra mange land og lager indekser og avlsverdier på tvers av land.
DPR: Daughter Pregnancy Rate. Sier noe om sannsynligheten for at ei ku blir drektig i løpet av en 21-dagers periode.
CCR: Cow Conception Rate, befruktningsrate

Tabell 1. Sammenligning av NRF- og SRB-okser basert på PTA (genetisk verdi). Tabellen viser gjennomsnitt av PTA på grunnlag av USA-døtre fra Council on Dairy Cattle Breeding I april 2019 USA. Gjennomsnittet er basert på alle okser født I 2000 eller senere med 50 eller flere døtre i USA. Melk, fett og protein oppgitt i pounds.

	Antall okser	Totalt antall døtre i kontrollerte besetninger	Melk	Fett	Protein	Fruktbarhet (DPR)	Befruktnings-rate (CCR)	Celletall
Norwegian Red	42	12,526	1393	55	54	3.5	2.8	3.03
Swedish Red	26	11,038	1364	56	51	1.9	1.7	3.07

DPR = Døtrenes drektighetsrate CCR = Befruktningsrate SCS = Celletall (lavere tall er positivt)

basert på data fra april 2019. Alle NRF- og SRB-okser født i 2000 eller senere med minst 50 døtre i avlsverdikjøringen i USA i april er inkludert i tabellen. Døtre utenfor USA påvirker ikke PTA og gjennomsnittsverdiene i tabellen fordi PTA-verdiene som er brukt ikke er basert på, eller påvirket av Interbull-data. Interbull-PTA verdiene beregnet i USA-base for oksene som er med i tabell 1 vil imidlertid være veldig like USA-PTA som kun er basert på USA-døtrene. Data fra FAY og RDM er ikke inkludert i tabellen fordi disse rasene har et mye mindre antall okser og døtre i USA-besetninger som bidrar til avlsverdivurderingene sammenlignet med NRF og SRB. De 42 NRF-oksene og de 26 SRB-oksene som er med i tabell 1 har henholdsvis 12 526 og 11 038 døtre med rapporterte registreringer i USA.

NRF og SRB er sammenlignbare for produksjonsegenskaper

Gjennomsnittlig PTA for NRF- og SRB-okser i tabell 1 indikerer at dattergruppene har relativt lik produksjon. Produksjons-PTA i USA angis i pounds (2,2 pounds tilsvarer 1 kg). PTA er halvparten av avlsverdi, så PTA reflekterer døtrenes avvik fra resten av besetningen. PTA brukt i tabell 1 har også høy sikkerhet på grunn av store dattergrupper. Gjennomsnittlig forskjell i PTA mellom NRF og SRB i tabell 1 er 29 pounds (13 kg) for melk, 1 pound (0,5 kg) for fett og 3 pounds (1,4 kg) for protein. Gjennomsnittlig PTA for celletall (SCS) er lik for NRF og SRB. Celletall er konvertert til en logaritmisk skala og lave tall er positivt.

NRF har bedre datter-fruktbarhet

Gjennomsnittlig PTA for døtrenes mål på drektighet (Daughters Pregnancy Rate) er høyere for NRF-okser sammenlignet med SRB-okser. DPR er egenskapen de bruker for fruktbarhet i USA, og er et mål for sannsynligheten for at ei ku blir drektig i løpet av en 21-dagers periode. Ett poeng høyere DPR (høyere tall er positivt) tilsvarer tre til fire færre tomdager enn besetningens gjennomsnittlige DPR. Basert på data fra døtrenes prestasjoner i USA kan vi si at NRF-døtrene har gjort det bedre enn SRB-døtrene på fruktbarhet.

Produksjonsindekser fra Interbull for toppoksene

Gjennomsnittlig PTA for melk, fett og protein er relativt lik for toppoksene fra de nordiske populasjonene. NRF og FAY har flest okser på topp 100-listen for melkeytelse, fett og protein med henholdsvis 75 av 100 okser for avdrått, 58 av de 100 for fettproduksjon og 73 av 100 for proteinproduksjon.

Snitt PTA for celletall for de beste 10 og 50 oksene viser bare mindre forskjeller mellom de nordiske rasene.

NRF-oksene best på fruktbarhet

Gjennomsnittlig PTA for fruktbarhet (DPR) er mye høyere for NRF enn for FAY, SRB og RDM. Tabell 2 gir god informasjon om dette siden NRF-okser tar opp alle plassene på topp 100-listen.

« NRF-døtrene har gjort det bedre enn SRB-døtrene på fruktbarhet »

10 PÅ TOPP I GS

GS-testing av hunndyra i besetningen har blitt meget populært. Nå presenterer vi de ti dyrene som har oppnådd høyest GS-verdi.

10 på topp i GS viser en oversikt over de 10 beste hunndyrene som er genotypet i NRF-populasjonen per mai/juni 2019. Dette er altså de 10 beste av totalt 34 500 hunndyr som er genotypet. I tillegg er det en del embryoemner som er genotypet gjennom Geno. Til sammen er det ca. 71 300 dyr som er genotypet i NRF-populasjonen i dag. Avlsverdiene oppdateres ved hver avlsverdiberegning, som er ca. hver andre uke. Vi opplever at mange produsenter er flinke til å genotype hunndyrene i besetningen sin. Ved å genotype hunndyrene i besetningen din legger du grunnlaget for å planlegge framtidens avlsdyr. Det er lettere å drive avlsplanlegging når du har oversikt over dyrets styrker og svakheter, slik at du kan velge ut den mest egna oksen til hvert enkelt dyr i besetningen.

Opprinnelsesmerke	Født	Far	Morfar	Avlsverdi	Hornstatus	Oppdretter
103211741060	21.09.2018	11862 Melby	11078 Gopollen	42,27	KK	Kvs-Lyngdal AS
155101511270	24.01.2017	11078 Gopollen	11490 Fjære	42,15	HH	Finn Ove Herskedal
61708730290	10.10.2018	11851 Ranheim	11078 Gopollen	42,10	HH	Lien Hedvig
150210452787	19.07.2018	11862 Melby	11033 Reitan 2	41,65	KK	Jorunn Gunnerød og Erling Tistel
504101670679	01.10.2018	11865 Rudland	11720 Krusstein	41,63	HH	Bostad/Granamo DA
23401031542	19.10.2018	11851 Ranheim	11039 Skjelvan	41,58	HH	Smedstad Samdrift DA
22710681159	17.08.2018	11865 Rudland	11039 Skjelvan	41,18	HH	Oppdretter: Sverre Gunnar Mansaas, eier: Jan Ole Mellby
116010910740	21.10.2018	11863 Hammeren	11078 Gopollen	41,01	HH	Jostein Halvorsen
51500281484	23.01.2018	11819 Onstad	11572 Saur	40,90	KK	Anna Bilstad og Jon Gustav Bjørnstad
181206151257	07.08.2017	11308 Hofstad	11542 Løken	40,56	HH	Tor Erik Sund

Smått til nytte

BEITING AV RAIGRAS

Ann-Theres Persson gir i Husdjur råd om beiting av raigras. Hun anbefaler å starte beiting når raigrasplanten har 2,5 – 3 blad eller når planten er ca. 10 cm høy. Kyrne kan beite ned til 4 cm høyde. Hun understreker at beitet må få fred etter beitingen til gjenvekst. Kort sagt skal kyrne beite raskt og hardt og så flyttes.

For å finne ut hvor mye beite det er anbefales å bruke en ramme på 50 x 50 cm. Den legges på et representativt sted på beitet og så klippes og veies bladmassen innenfor rammen. Ved å måle flere steder blir resultatet mer representativt. Vekten ganges med anslått tørrstoffprosent (for eksempel 25) og ganges så med 4 000 (ruten er en ¼ kvadratmeter og ett dekar er 1 000 kvadratmeter).

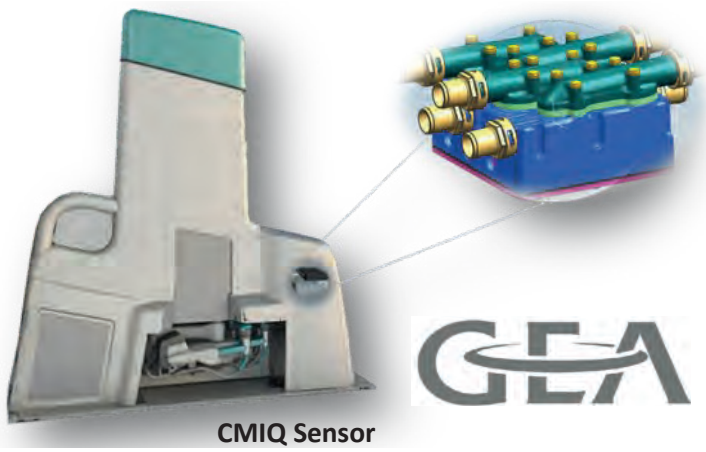
Anne-Theres anbefaler et opptak på 6 kg beite-tørrstoff pr. dag.

Husdjur 4/2019

Gea robot kan du ta inn døra !

- **Vask av spene, stimulering, melking og eventuelt spenedypp i spenekoppen**
- **Raskt påsett**
- Spenekopp aldri i kontakt med gulvet. Elektrisk robot arm. Maksimal hygiene og lite støy.
- Suverent skånsom og effektiv melketeknikk
- Enkel håndtering/melking av oppfølgingskyr
- Brukervennlig besetningsstyring, full kontroll på foring og besetning.
- En kontakt—ett firma å forholde seg til. Samme firma har salg og service. Service 24/7 tilpasset ditt behov

CMIQ Sensor

- **Løpende kontroll på jurhelsa med celletallsensor**
- Måler på kjertelnivå, kontinuerlig overvåking
- Lett forståelig informasjon
- Helt uten bruk av kjemikalier
- Ingen ekstra servicekostnader

Animat ligge underlag og spaltematter øker dyras trivsel og tilvekst. Animat spaltematter gir deg betydelige besparelser på klauvhelsekostnader og mye tydeligere brunstsignaler. Har du aktivitetsmåler får du mye tydeligere utslag og dermed bedre beslutningsgrunnlag. Økt sikkerhet og redusert risiko for skader på dyra er bonus. Animat matter og liggeunderlag er anerkjent og har vært i bruk i Norske fjøs i over 25 år. **Animat = lønnsomt valg**

UTVIKLET & PRODUSERT I NORGE

Reime fangfront med nødopplukk. Leveres ferdig montert og klar til bruk. Bare å henge opp og ta i bruk. Kraftig utførelse og stillbar halsåpning. Dyrevennlig, ingen bolt/skruehode som lager gnagsår. Ny ergonomisk lås med tre innstillinger, fri, fang og fri-oppe/ låst nede .

Reime Landteknikk

Lidenskapelige og kompetente folk

Tlf. 51 56 10 80

www.reimelandteknikk.no

TRE MODULER AV STORFESKOLEN GJENNOMFØRT I VINTER

I vinter har de tre første av i alt fem moduler av Storfeskolen blitt gjennomført ulike steder i landet. Tilbakemeldingene fra deltakerne har vært gode, og flere har vist interesse for å ta flere moduler som vil gi deltakerne tittelen Cand.KU™.

Vilde Granne Kvale
Kursansvarlig veterinær
vilde.granne.kvale
@geno.no

16.-17. januar 2019 ble den første modulen i nyutviklingen av Storfeskolen gjennomført. Modulen ble holdt på Øksnevad videregående skole i Klepp kommune på Jæren. 28 deltakere var samlet for kurs, med en god blanding av produsenter, elever og lærere. Temaet for modulen var «Brunst og Fruktbarhet» og det ble forelest i blant annet kuas hormonsyklus, brunsttegn og atferd hos ku og faktorer som påvirker brunst. Gjesteforeleser på denne modulen var veterinær og bonde Guro Sveberg som har doktorgrad i brunstatferd hos ku. Modulen ble avsluttet med fjøsbesøk i fjøset på Øksnevad, med fokus på å se etter brunsttegn.

Modul 2 på Voss

Modul 2 ble avholdt på Voss vidaregåande skule 6.-7.februar. Også her var det både produsenter, elever og lærere, i alt 32 deltakere. «Hva påvirker fruktbarheten?» var temaet for denne modulen med undertemaer som sykdommer i tida etter kalving, gjenopptakelse av syklus, reproduksjonssykdommer og årsaker til omløp. Gjesteforeleser på denne modulen var veterinær Randi Therese Garmo som har doktorgrad innenfor området reproduksjon hos NRF.

Fra Modul 2 på Voss hvor veterinær Per Gillund underviste i sykdommer som påvirker fruktbarheten. Foto: Vilde Granne Kvale

Fôring og fruktbarhet i Mosjøen

Siste modul som så langt har blitt gjennomført er Modul 3 med tema «Fôring og fruktbarhet». Denne modulen ble holdt på Mosjøen videregående skole 24.-25.april. På denne modulen var det 28 deltakere, hvor over halvparten var elever og lærere fra skolen. Temaer som ble forelest i var hvordan negativ energibalanse påvirker fruktbarheten, holdvurdering, fôring og klima, hvordan fôre riktig i praksis, fôrkvalitet og fôrtyper. På denne modulen var fôringsrådgiver Noralv Sandvik gjesteforeleser i delene som omhandler praktisk fôring. Også i denne modulen fikk vi et hyggelig besøk i skolens fjøs. Her skulle alle holdvurdere noen utvalgte kyr, for så å sammenlikne resultater i etterkant.

Gode tilbakemeldinger

Vi har generelt fått gode tilbakemeldinger i etterkant av modulene, og det virker som deltakerne har fått et godt læringsutbytte. Deltakerne har vært svært engasjerte og aktive under samlingene og vi har fått mange gode og lærerike diskusjoner i løpet av modulene. En god del av deltakerne har også vært med på litt sosialt samvær i form av middag etter den første dagen av samlingen. Veldig hyggelig å få snakke og diskutere med så mange trivelige og engasjerte produsenter.

Flere av deltakerne har vist interesse for å ta flere moduler av Storfeskolen på sikt. Dette vil kunne gi tittelen Cand.KU™, hvis man gjennomfører fire av fem moduler i Storfeskolen. Dette og annen generell informasjon om Storfeskolen finner man mer om på *www.geno.no*.

Mære og Store Ree til høsten

Høsten 2019 vil de to siste modulene av Storfeskolen bli avholdt. Modul 4 «Management og reproduksjonsstyring» vil bli holdt på Mære landbruksskole 16.-17. oktober og Modul 5 «Avl i egen besetning» vil bli holdt på Store Ree i løpet av november. Nøyaktig dato for denne modulen vil bli lagt ut på *www.geno.no* i løpet av sommeren. Program for hvor og når de ulike modulene vil avholdes i 2020 vil også bli publisert på Geno sine hjemmesider i løpet av kort tid.

Vi takker for tre vel gjennomførte moduler så langt og gleder oss til å treffe nye og «gamle» deltakere på kurs til høsten.

• ORKLA-SØRBØEN
VEGG- OG HIMLINGSPLATER
• KOMPAKTE PLASTPLATER
Fuktbestandige og næringsmiddelgodkjente plater som egner seg godt til bruk i driftsbygninger, melkerom, slakteri, meieri, garasjer, lager o.l.
- Leveres i flere ulike farger
- Norskprodusert, med norske råvarer
- Lagervare, rask levering over hele landet
- Slett overflate, enkelt renhold

SØRBØEN LANDBRUKSPRODUKTER
sorboen.com
975 62 268 / 412 38 340

GODKALVEN
Tel. 908 26 618
godkalven.no

Kalvehytter med tak
- 10 hytter per modul
- LxB 8,4x6,5 m
- Galvanisert stålkonstruksjon med hjul
- Tørt miljø for kalv
- Bedre arbeidsmiljø
- Selvbærende stålplater malt i sort

Fôringsgrinder for kalver
Ideelt for nybygg og ombygging, for innvendig og utvendig bruk.
Fast (F) eller teleskopløsning (T):
- 7 kalver (F) 2,44 m
- 6–8 kalver (T) 2,20–3,15 m
- 9–10 kalver (T) 3,16–3,80 m
- 11–12 kalver (T) 3,81–4,40 m

Melketanker
Tanker fra 100–300 liter

Melketaxi
Pasteurisering og kjøling
Tanker fra 115–290 liter

Hytter, innhegninger, utstyr og løsninger for stell av kalver

MEST BRUKTE OKSER SISTE 12 MÅNEDER

11898 Engan var den mest brukte NRF-oksen siste 12 måneder. Foto: Jan Arve Kristiansen

Figur. Mest brukte NRF-okser og antall med SV-sæd i perioden 1. juni 2018 til 31. mai 2019.

Okse	Oksenavn	Rasekode	Antall ins	Antall svs
Okse	Engan	10	12820	3026
11921	Krovoll	10	12505	
11954	Langdalen	10	12271	
11917	Neteland	10	12131	
11914	Herikstad	10	11664	463
11955	Skadsem	10	11437	
11918	Knutlia	10	11174	3111
11931	Veflen	10	10993	2727
11919	Ofstad	10	10547	1227
11909	Torseter	10	10521	3316

NY DRIFTSBYGNING?

Vi har prosjektert og oppført en rekke driftsbygninger i betong, stål og limtre, over store deler av landet.

Les mer på www.borgenbygg.no eller kontakt oss på telefon for mer info.

Telefon: 68 80 88 20

BORGENBYGG

post@borgenbygg.no, www.borgenbygg.no

BYGG - PLANSILO - BEHOLDERE

FS VELFERD

Utendørs komfort inne i fjøset!

Med FS Komfort liggebåsbøyler i plast og gummi i kombinasjon med FS Komfort gummimadrass får kua en liggebås med unikt komfortnivå

FS Komfort liggebåsbøyler maksimerer kukomforten, forbedrer sikkerheten og øker ytelsen.

Bøylen tilpasses størrelsen på hver enkelt ku, og oppfordrer kua til å ligge riktig, og i lengre perioder.

FS Komfort etefront Evolve, gi kua full frihet ved fôrbrettet – større fôropptak – mer melk på tanken!

FS Komfort gummimadrass med skumfyll, leveres med skjult puslekant for sømløs overflate.

- Ingen deler i stål som kan forårsake skader og slag når kua skal legge eller reise seg
- Bøylen gir etter når kua legger seg inntil den, optimal liggestilling uten ubehag
- Nakkebom med fleksibel innfesting i gummi, demper og gir etter, skånsomt mot kuas nakke
- Kløkloss i gummi på alle bøyler – økt velvære på båsnivå
- FS Komfort liggebåsbøyler leveres i rød, blå og grønn farge
- FS Komfort gummimadrass med skumfyll med integrert brystplank i gummi, gir kua mulighet til naturlig liggestilling
- Økt liggetid og minimalt med sår og skader på kne og haser – mer melk på tanken
- FS Komfort liggebåsbøyler og FS Komfort gummimadrasser har 10 års garanti

SMART FÔRING
FJØSSYSTEMER

www.fjossystemer.no

FJØSSYSTEMER
Bonden og dyrenes førstevalg

Øst
2634 Fåvang
Tlf. 61 28 35 00
ost@fjossystemer.no

Sør
3178 Våle
Tlf. 33 30 69 61
sor@fjossystemer.no

Vest
4365 Nærbø
Tlf. 51 43 39 60
vest@fjossystemer.no

Nordvest
6770 Nordfjordeid
Tlf. 57 86 25 05
nordvest@fjossystemer.no

Midt
7473 Trondheim
Tlf. 72 89 41 00
midt@fjossystemer.no

Bygg
2634 Fåvang
Tlf. 61 28 35 00
bygg@fjossystemer.no

MARJA OG KAROL

Marja Mikkola og Karolien Desmet har ansvaret for produksjon av NRF-embryo i Geno. De holder stort sett til i kvigefjøset på Store Ree der de skyller ut embryo som er klare til å fryses ned og legges inn i andre mordyr, såkalte surrogatmødre.

Hanna Storlien
Avlsforsker i Geno
hanna.storlien@geno.no
Tekst og foto

Embryoskylling foregår to dager i uka og i løpet av en dag skyller Marja og Karolien ofte opptil tre kviger, der hver kvige kan produsere for eksempel 10 embryo hver. Det vil altså si at ei kvige på Store Ree kan få 30 kalver på ett år om hun skylles tre ganger og alle embryoene blir lagt inn i nye mordyr samme år. Etter de har skylt ut embryoene bruker de mye tid på laboratoriet der de leter frem embryoene som er skylt ut fra hver kvige. Deretter legges embryoene på strå før de til slutt er klare til å fryses ned. Marja og Karolien trives godt i fjøset på Store Ree, men en dag dro de på gårdsutferd, og da tok de likeså godt med seg fire ferske embryo i samme slengen.

Geno-ansatt og snart melkeprodusent

Ferden gikk til en annen ansatt i Geno, som skal ta over gård om et halvt års tid. Jeg jobber i avlsavdelingen i Geno, og skal ta over hjemgården sammen med min samboer. Selv om overtakelsen ikke er før om et halvt år får vi unge ha en finger med i spillet og er ivrige med å ta i bruk avlstiltakene i Geno.

Forberedelser til innlegg

Det ble tidlig bestemt at Marja og Karolien skulle ta seg en tur til gården Storlien i Veldre, og de

466 Frakka som er kviga med en kalv som det ble lagt inn embryo på. Virker som hun er drektig siden hun ikke kom i brunst etter tre uker. Det ble lagt inn embryo med kvalitet 3 på henne, så det er ekstra artig at embryoet ser ut til å ha festet seg hos henne.

IEN PÅ OPPDRAG

fikk ikke komme tomhendte. Siden det ble bestemt at de skulle ta med seg fire embryo, så krevde det litt forberedelser for at alle fire dyra skulle være klare til innlegg på samme tid. Tre kviger og ei som alt hadde fått en kalv ble plukket ut og brunstsyklusene ble nøye overvåket. De tre kvigene gikk i samme binge og var allerede ganske synkronisert av seg selv. I samråd med Marja ble det bestemt at de fire kandidatene skulle få en sprøyte med prostaglandiner (hormon) slik at de skulle komme i brunst samme dag slik at det kunne legges inn embryo på alle fire samtidig. Sju dager etter brunst og fem dager etter blødning er optimalt tidspunkt for embryoinnlegg. Da er nemlig kviga på riktig stadium i syklusen i forhold til alder på embryoet, som er nettopp sju dager på veg til å bli en stor og fin kalv.

Marja og Karolien i aksjon med embryioinnlegging.

Det viste seg imidlertid at den ene kviga som var synkronisert samtidig med de andre ikke kom i brunst når hun skulle, og hun ble derfor inseminert på normalt vis. Til gjengjeld var det ei anna kvige i samme binge som hadde synkronisert seg med de andre uten å ha fått prostaglandiner. Derfor endte det likevel opp med fire kandidater klare for embryoinnlegg den 13. mai da Marja og Karolien ankom Storlien.

Innlegget

Det første Marja og Karolien måtte gjøre var å sjekke hvilket børhorn embryoet skulle legges inn i. Embryoet skal nemlig plasseres i børhornet på den siden der eggløsningen har funnet sted. Da dette var kartlagt gjensto det bare å legge inn embryoene. Embryoinnlegget trenger ikke ta stort mye lengre tid enn en inseminasjon, men det kommer selvfølgelig an på hvor lett det er å «komme til» inne i dyret. Marja er dreven i faget og det tok ikke lang tid før alle de fire embryoene var på plass i «ny» mor.

Krysser fingre for tre drektigheter

Da gjensto det bare å vente … På tidspunktet da denne artikkelen ble skrevet har det alt gått to uker siden embryoinnleggene. Det vil si at det har gått tre uker siden de sist var i brunst og spenningen er stor. Kommer de i brunst nå, så lyktes det ikke denne gangen. Det viser seg at ei av kvigene, 476 Bre, dessverre kom i brunst. De tre andre derimot har ikke vist noe tegn til brunst, og nå krysses alle fingre for en positiv drektighetskontroll om to ukers tid.

Kandidatene

475 Randi, født: 18.12.2017, far: 11798 Viastua, morfar: 10965 Sandstad, avlsverdi: 15.

476 Bre, født: 29.12.2017, far: 11822 Espeland, morfar: 10432 Velsvik, avlsverdi: 11.

482 Latterita, født: 13.02.2018, far: 11824 Fyksen, morfar: 11608 Moholt, avlsverdi (GS): 10

466 Frakka, født: 10.02.2017, far: 11229 Oksjale, morfar: 11528 Tomstad. 466 Frakka fikk en oksekalv med 11858 Vesterdal 09.02.2019. Avlsverdi: 18.

Embryokombinasjonene

Marja og Karolien hadde med embryokombinasjoner som var skylt ut samme dag. 475 Randi fikk lagt inn embryo der 80061 Athena er mor, 12022 Todnem er far og 11817 Hustad er morfar. Mor har genetisk hornstatus homozygot hornet (HH) og far er heterozygot kollet (KH). Foreldremiddelet tilsier at embryoavkommet blant annet kan få en avlsverdi på 29, melkeindeks på 122 og 122 på jur.

Tre av kvigene det ble lagt inn embryo på.

476 Bre, 482 Latterita og 466 Frakka fikk alle lagt inn embryo der 80069 Augustine er mor, 11992 Riste er far og 11862 Melby er morfar. 80069 har genetisk hornstatus homozygot kolla (KK) og far har genetisk hornstatus homozygot hornet (HH). Det vil si at alle avkommene vil bære kolla-genet og dermed bli kolla. Foreldremiddelet tilsier at embryoavkommene kan få en avlsverdi på 29, melkeindeks på 128, og ellers gode verdier på jurhelse og fruktbarhet.

Smått til nytte

BANEBRYTENDE TEST FOR JURBETENNELSE UNDER UTVIKLING

En hurtigtest som skal gi svar på om kua har jurbetennelse og om hun skal behandles skal være på markedet om to år. Et par dråper melk er alt som skal til og svaret vil foreligge på mobil etter noen få minutter. Det er Susanne Ida Fisker fra Dianova som i Kvægnyt forteller at testen vil gi svar på hvilken bakterie som forårsaker jurbetennelsen og at dette sammen med data fra Kvægdatabasen (kukontrollen) om tidspunkt i laktasjonen, alder på kua, celletall og tidligere behandlinger kommer med forslag om kua bør behandles og i tilfelle med hva. Prisen som antydes er DKK 100 pr. test.

Kvægnyt 8–2019

GRÅKJÆR LANDBRUK AS OVERTAR KANDAL BYGG AS

Kandal Bygg har vært en viktig aktør i byggebransjen på Vestlandet, og spesielt i Sogn og Fjordane, gjennom mange år. Kandal har vært en stor aktør på bygging av fjøs og landbruksbygg.

Fra 1. mars 2019 overtok Gråkjær arbeidsstokken og Anton Kandal inntrer i rolle som konsulent for Gråkjær både innen salg og byggeledelse samt konseptutvikling.

Reviva restituerer kua etter kalving

Elektrolyttbalansen – kalsiumnivået – energibalansen

Reviva, en skikkelig energidrikk!

En smaklig energidrikk

Den oransje - med tiltrekkende lukt

Kompenserer for vesketap, elektrolytter og redusert kalsiumnivå.

Hjelper kua til å gjenopprette energibalansen etter kalving.

Reviva øker kuas aktivitet og fôropptak.

Reviva tilfører bla. lett fordøyelig energi, Nartium, Kalsium, Natriumklorid, Jern, Mangan, Sink, Selen + A, D3 og E vitaminer.

Hva sier brukerne?

Gro Brørs

På gården Brørs er de glade for Reviva. Rett etter fødsel mens kalven er ved mora, får alle kyrne Reviva. Den er lett å gi, har god smaklighet og har gitt oss mindre behov for veterinær. Det er tydelig at tilførsel av lett fordøyelig energi, kalsium og elektrolytter bedrer helsetilstanden og får raskt i gang grovfôropptaket. Produktet gjør det også lettere å få kyrne til å drikke nok veske som trengs etter en kalving. Besetningen består av 34 årskyr. Kalvene settes på enkeltbinger før de går over i grupper.

Ole Tom Eikeland

Thomas Eikeland

Hos Eikeland i Finsland ble de så overrasket at Ole Tom ringte tilbake etter at de hadde prøvd Reviva. Ei ku som skulle ha 4 kalven var i for godt hold. Kua tok Reviva direkte og var så i gang med normalt fôropptak og produksjon. Etter ei noe hard kalving kom ei yngre ku ikke på beina. Når Thomas satte inn bøtta med Reviva drakk den direkte og kvikna til, slikte kalven og begynte å ete. Et fantastisk hjelpemiddel. Har ikke hatt melkefeber etter at vi begynte å gi Reviva til alle etter kalving. Vi har nå brukt Reviva etter mer enn 50 kalvinger. Kun 2 kyr har vært reservert til Reviva.

Gi de små en god start!

KALVEGODT

Sprayfo sikkerhetspakke:

- **Sloten syremix**. For en frisk løype
- **Micro innkapslet fett.** For bedre tilvekst med mindre risiko
- **Active+ Imunitet**. For mer naturlig resistent
- **Vitale tarmtotter**. For en friskere tynntarm (glutamin)
- **Prebioticum**. For en stabil flora i tykktarmen.

Melkeråstoff levert av Tine
Bruk norsk - Bruk Sprayfo

Nærmeste forhandler på www.husdyrsystemer.no

NÅ SATSES DET I AGDER

Med midler fra Fylkesmannen i Agder skal det bli større fart i ombyggingen fra båsfjøs til løsdrift.

Rasmus Lang-Ree
rlr@geno.no
Tekst og foto

Fylkesmannen i Agder og Tine inviterte ved årsskiftet til et pilotprosjekt for ombygging av mindre båsfjøs til løsdrift. Bøndene som blir med får subsidiert rådgiving til driftsplaner/veivalg, planlegging av ombygging eller nybygging og søknader til Innovasjon Norge. Økonomirådgiver i Tine Jonny Fjukstad og rådgiver i bygningsplanlegging i Tine Torfinn Nærland forteller at interessen var så stor at antallet pilotbruk måtte utvides til 20.

Bakgrunnen for prosjektet er nedgang i søknader til Innovasjon Norge om investeringer på melkebruk. Målet er å snu alle steiner for å finne måter å komme fra båsfjøs til løsdrift uten nødvendigvis å øke produksjonen så mye og uten at gjeldsbelastningen blir for stor. Utgangspunktet i Agder er ca. 75 prosent båsfjøs og halvparten av disse har færre enn 15 årskyr. Hvis en desentralisert melkeproduksjonen skal opprettholdes i Agder er det avgjørende å få opp ombygningstakten. Samtidig er det mange bruk der det ikke ligger til rette for å bli mye større, slik at utfordringen er å få til bra løsdriftsløsninger uten at kvota skal øke så mye.

Jonny Fjukstad håper at en gjennom prosjektet kan bidra til at den enkelte vil vurdere utradisjonelle og kostnadseffektive løsninger, slik at en i større grad kan klare å leve av en mindre eller middels stor buskap.

Innovasjon Norge kan innvilge investeringstilskudd på inntil 35 prosent begrenset oppad til 2 millioner kroner og har fjøs med 15 til 30 kyr.

Buskap har besøkt to av pilotbrukene og har også vært innom ett bruk som allerede har bygd om og ett bruk der kyrne flytter inn i ny liggeavdeling til høsten.

Økonomirådgiver i Tine Jonny Fjukstad (til venstre) og rådgiver i bygningsplanlegging i Tine Torfinn Nærland håper at pilotprosjektet kan gi positive ringvirkninger i hele Agder. I dag må det bygges for 5 714 000 kroner for å få maksimalt investeringstilskudd på to millioner. Jonny Fjukstad mener det hadde vært positivt for små og mellomstore prosjekter om maksimalt tilskudd også kunne oppnås for prosjekter med lavere byggesum.

TIPS!

BYGNINGSPLANLEGGERENS TIPS OM BILLIGERE BYGG

Svein Åge Vangdal, også han bygningsrådgiver i Tine, har sett på kostnader ved bygging av løsdriftsfjøs til 20 kyr.

- Prisen vil variere fra ca. 3,5 til 6 (pluss, pluss) millioner kroner.
- Fast gulv med skraper og eksternt lager billigste – kanalomrøring dyreste gjødselløsning
- To-rekkers fjøs med fôrbrett midt i krever minst areal
- Tre-rekkers fjøs billigere å bygge enn to-rekkers (fjøs med ungdyr på ene siden av fôrbrettet)
- Betongarbeidene koster mye – her er det mulig å spare
- Uisolert fjøs med vindbremseduk som sidevegger vesentlig billigere enn isolerte vegger
- Isolert bindingsverk billigere enn betongelementer

Torfinn Nærland supplerer med at:

- Betydningen av å se dyra fra kontoret er kjekt, men noe overdrevet (er du på kontoret ser du mye på pc-en). Kamera som fanger opp kalvingsbinger, velferd samt robot som du kan se på mobilen er nok mer nyttig når du sitter i sofaen eller er opptatt med andre aktiviteter
- Kontor, tankrom, tekniske rom bør ikke plasseres i husdyrrommet ved melkerobot. Unngå at disse stenger for en senere ombygging rundt robot (flere kalvingsbinger, utvidelse av velferd- og sinkuavdeling) eller en utvidelse av fjøset i lengderetningen om 10 år. Plasser disse rommene på siden av fjøset.
- Har du 150 000 liter i kvote slår 40–70 000 liter ekstra overraskende positivt ut på regnestykkene

J.L.BRUVIK AS
www.bruvik.no

ENERGIBESPARENDE VEGG OG TAKVIFTER!

Ny serie vegg- og takvifter for landbruk med dedikert lavt energiforbruk. Høy kvalitet, lang holdbarhet og levetid. Stillegående. Leveres som 1– og 3-fase eller EC. EC vifter er strømsparende vifter som i kombinasjon med IFD-frekvensomformer kan redusere strømforbruket med over 80 % på årsbasis i forhold til tradisjonelle vifter av samme størrelse!

J.L. Bruvik - Tlf.: + 47 55 53 51 50 – www.bruvik.no – jlb@bruvik.no

FUGLESKREMMER, ELEKTRONISK
Ny og forbedret fugleskremsel med forenklet display og programmering. Med fotocelle for dag/natt-funksjon. Levers inkludert gassregulator og batterilader, men uten gassflaske.
Art. nr 90 58 705
Førpris 3.120,- (2.496,-)
20% RABATT
FRI FRAKT PÅ ALLE ORDRER OVER 3500 + MVA - ALLTID, UANSETT!
2.495,00
1.996,00 eks mva

GRESSTRIMMER PÅ HJUL
Utstyrt med en 173cc 4-takts motor og 14" hjul, noe som gjør den fremkommelig nesten over alt. Inkludert trimmertråd.
Art. nr 90 44 732
Førpris 4.995,- (3.996,-)
3.745,00
2.996,00 eks mva
25% RABATT

BEITEPUSSER PÅ ARM
Arbeidsbredde: 180 cm
Effektbehov: 55 - 85 HK.
Antall slagjern: 16 stk.
Antall kilereimer: 3 stk, B52.
Lengde, PTO-aksel: 140 cm.
Vekt: 658 kg.
Art. nr 90 43 011
Førpris 33.120,- (26.496,-)
BEST-SELGER
20% RABATT
FINNES OGSÅ I 140 OG 220CM
26.495,00
21.196,00 eks mva
FRI FRAKT

P.Lindberg
Vi tar forbehold for trykkfeil og utsolgte varer

DONEHEIA 62 - 4516 MANDAL - TEL 21 98 47 47 - WWW.P-LINDBERG.NO - NETTBUTIKKEN TIL LANDBRUKET
GJELDER TIL OG MED 31/07 2019

Esketveit (grenda) i Grimstad kommune i Aust-Agder

- Lisbeth Hugstmyr og Martin Birkedal
- Sigurd (4) og Vegard (7)
- 110 dekar dyrket (eid og leid)
- Deltaker i fellesbeite
- Kvote på 79 000 liter (leier ut 15 000 liter)
- 10 kyr
- Avdrått ca. 8 000 kg EKM

Aktuell for å være pilotbruk i Agder-prosjektet

BYGGER NYTT – MEN VIL IKKE BLI STOR

Martin Birkedal på Fevik vil ha jobb utenom bruket, og vil heller stelle bra med det han har enn å utvide melkeproduksjonen så mye.

Rasmus Lang-Ree
rlr@geno.no
Tekst og foto

Utgangspunktet for Martin Birkedal er et utslitt båsfjøs, bra fôrgrunnlag nære gården og ønske om å fortsette i jobben med å skru traktor for et lokalt firma.
– Jeg kan ikke tenke meg å bare være min egen herre og være uten kollegaer på en arbeidsplass, sier Martin.

Han jobber 50 prosent som traktorreparatør (blir i praksis mer), men har stor fleksibilitet med en sjef som selv driver med ku.

Nytt fjøs – flere alternativer for bruk

Martin har bestemt deg for at det gamle fjøset (eldste delen fra 1800-tallet) skal jevnes med jorden. Han har som pilotbruk i Agder-prosjektet fått økonomirådgiver i Tine, Jonny Fjukstad, til å regne på fjøs til kvote på dagens 80 000 liter og 140 000 liter. I alternativet med lav kvote er det forutsatt 1,5 kalving/årsku, full framfôring av okser og salg av noen kalveferdige kviger, mens i alternativet med større kvote selges oksene til liv. Han har fått FKRA-tegninger på et fjøs til 29 kyr og med plass til fullframfôring av alle kviger (plass til 25 ungdyr). Om kvote ikke kan skaffes til akseptabel pris er det aktuelt å fylle ledige plasser med ammekyr og/eller NRF-okser. Et annet alternativ løsning er altså å satse på mange kalvinger pr. årsku og selge overflødige kyr/kviger som livdyr. I et slikt opplegg er fordelen at det bare blir en rase på fjøset og i alternativet med størst kvote også bare hunndyr, bortsett fra noen oksekalver fram til salg. Martin sier han ikke har så lyst på å starte med ammekyr og at han heller ikke har egnede beiter til en slik besetning. I stedet vil han se om det er mulig å skaffe kvote og hvis det ikke lykkes fylle opp ledig plass med NRF-kviger eller okser.

Kostnadsbesparelser

Det nye fjøset på 750 kvadratmeter har en byggekostnad på ca. 6 millioner kroner, og Martin håper på 2 millioner i investeringsstøtte fra Innovasjon Norge,

« installert en VMS 2006-modell for 300 000 kroner »

Som deltaker i Agderprosjektet får Martin Birkedal (fra venstre) subsidiert rådgiving av bygningsrådgiver Torfinn Nærland og økonomirådgiver Jonny Fjukstad i Tine. Sønnen Vegard (7) følger også spent med på diskusjonene.

« bygge rørgate forbi velferdsavdelingen med sluttenhet i fôrsentralen »

noe som betyr mye for å få tilstrekkelig økonomi i prosjektet. Martin forteller at det har vært flere runder med tegninger og at det først var tredje utkastet som han begynte å bli fornøyd med. Nå bruker han bygningsrådgiver Torfinn Nærland i Tine som sparringpartner i diskusjon om planløsninger. Brukt melkerobot er allerede kjøpt inn. Martin har fordelen med en fortid i DeLaval og vil klare å få installert en VMS 2006-modell for 300 000 kroner. Han vil skru selv og ikke ha serviceavtale, og det regner han med å spare en god del på. Deler av dagens melkeanlegg skal brukes til å bygge rørgate forbi velferdsavdelingen med sluttenhet i fôrsentralen. Siden han satser på en gammel robot vil han ha en reserveløsning der kyrne kan melkes mens de står i fanghekken i velferdsavdelingen.

Bygningsrådgiverens råd

En av Torfinns Nærlands kjepphester er å legge tekniske rom, tankrom mm på siden av fjøset, slik at en ikke har stengt muligheten for å utvide i lengderetningen. Hos Martin kan for eksempel taket trekkes ut på ene siden og gi rom for melketanken siden tomta er lavere på den siden. Da vil det også bli fri passasje for ungdyra ut. Torfinn anbefaler også å trekke ut taket og støpe platting for utlastingsrampe og plass for klauvskjæring i enden på fjøset. Da kan den planlagte gjødselkjelleren trekke lenger i samme retning og det er mulig å unngå en del sprenging.

Vil ikke kjøre mye traktor

Martin vil fortsette å ha kua på fellesbeitet i Åmli. Det gjør at alle jordene hjemme kan slås, og han leier også 45 dekar av fellesbeitet. Han ønsker bare å slå jorder nær gården og ha så lite som mulig kjøring med rundballer og gjødsel. Utfôringen skal skje med trehjuls TKS-rundballeriver. Den ble egentlig kjøpt for å ha stasjonær på låven, men vil nå blir brukt i nyfjøset. Alternativet er minilaster. Martin vil planlegge

slik at det kan være mulig å montere fôrvogn senere (3 meter bredt fôrbrett og høye nok stolper langsmed fôrbrettet).

Comeback

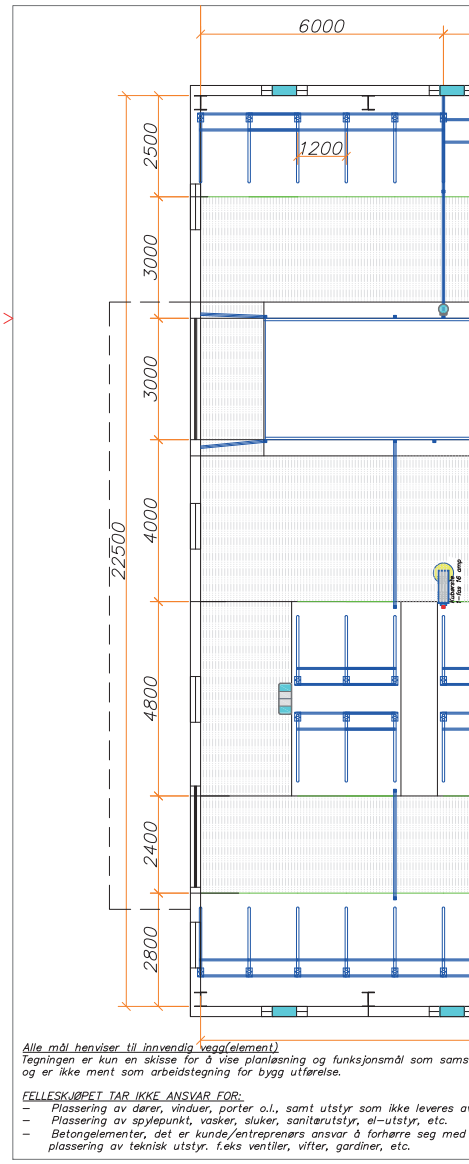
Etter at han overtok gården i 2002 sluttet Martin med melk i 2003. Så startet han opp igjen i 2013 bare få dager før kvota hadde forsvunnet. Startgrunnlaget var tre kyr og kvote på 30 000 liter. Den gangen jobber Martin med service for DeLaval og sier at alle gårdsbesøkende ga han lyst til å drive med ku selv.

Rettesnoren i drifta er å utnytte arealene godt og ha en lav pris på grovfôret. For Martin er det viktigere å stelle godt med det vesle en har enn å bli større.

- Jeg trenger ingen ny traktor, og tror ikke vi kan selge norsk mat hvis det bare blir igjen noen få store bruk.

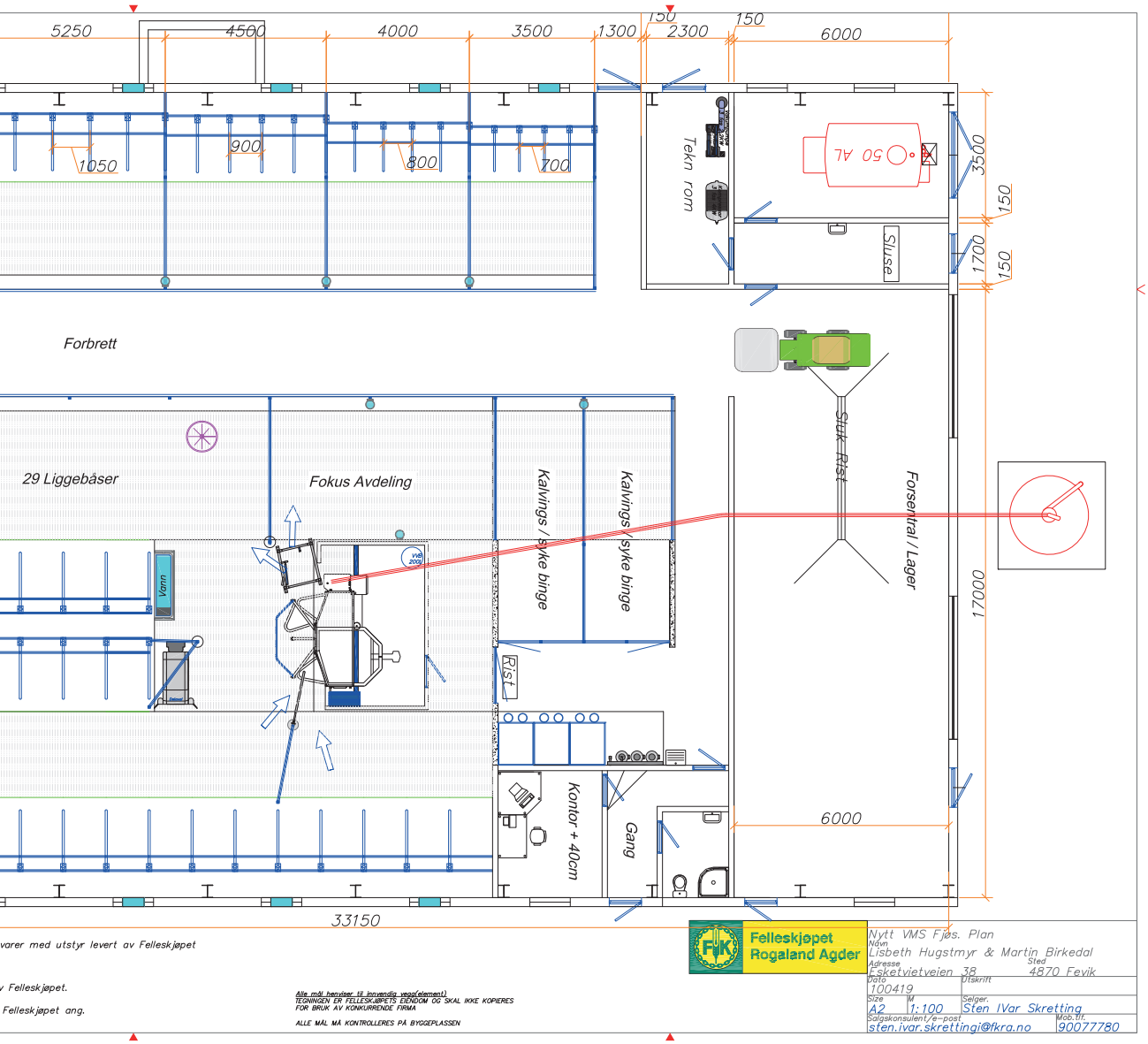

Martin Birkedal og sønnen Vegard (7) ser fram til nytt fjøs.

Martin har ikke store forventninger til økonomien etter bygging av nytt fjøs. Hvis han kan beholde dagens inntekt er han fornøyd. Gården vil øke i verdi og han får en lettere arbeidsdag. Dessuten artigere å vise fram fjøset til andre når alt er på stell.

Driftsplanen viser at overskudd etter skatt kan bli minst like stort framover som med dagens driftsopplegg. – Jeg skulle gjerne kunne sannsynliggjort et større overskudd i drifta etter investering, men det er uansett viktig at brukerne har riktige forventninger til hva de går til, sier økonomirådgiver Jonny Fjukstad.

5250
4500
4000
3500
1300
150
2300
150
6000
1050
900
800
700
Tekn rom
50 Al
Sluse
3500
150
1700
150
Forbrett
29 Liggebåser
Fokus Avdeling
Kalvings / syke binge
Kalvings / syke binge
Stukk Rist
Forsentral / Lager
Vann
Rist
Kontor + 40cm
Gang
6000
17000
33150
varer med utstyr levert av Felleskjøpet
v Felleskjøpet.
Felleskjøpet ang.
Alle mål henviser til innvendig vegg(element)
TEGNINGEN ER FELLESKJØPETS EIENDOM OG SKAL IKKE KOPIERES
FOR BRUK AV KONKURRENDE FIRMA
ALLE MÅL MÅ KONTROLLERES PÅ BYGGEPLASSEN
Felleskjøpet
Rogaland Agder
Nytt VMS Fjøs. Plan
Navn
Lisbeth Hugstmyr & Martin Birkedal
Adresse
Fjøsketvietveien 38
Sted
4870 Fevik
Dato
100419
Utskrift
Size
A2
M
1:100
Selger.
Sten Ivar Skretting
Salgskonsulent/e-post
sten.ivar.skrettingi@fkrа.no
Mob.tlf.
90077780

buskap.no
FAGSTOFF FOR STORFEBØNDER
BUSKAP
geno
NYHETSARKIV
SISTE UTGAVE
UTGAVER
ANNONSØRER
OM OSS
SØK
Digitalisert landbruksregnskap
DUETT
Les siste nummer av Buskap
Søk etter artikler i Buskap
Les tidligere nummer av Buskap
gave 3 – 2019
BUSKAP
Embryo vekker interesse
NRK hadde 22/4 både web-sak og nyhetssak på radio og TV om embryovirksomheten til Geno.
Påskequiz
Da blir det litt påskepause her på buskap.no, men en quiz kan være greit å ta med seg inn i påsken.
binding i jord
ramgang for NRF

Østre Tveite gård/Søstrene Kjevik DA i Arendal i Aust-Agder

- Søstrene Caroline og Therese Kjevik, Vegard Zaar (gift med Caroline) og John Olav Kjevik (far til søstrene)
- 2 ansatte i Søstrene Kjevik DA (ikke fulltid)
- 320 dekar dyrket (eid og leid)
- 250 dekar skog (kan beites)
- Deltaker fellesbeite
- Kvote på 170 000 liter
- 18 melkekyr
- Ca. 9 200 kg EKM
- Full framfôring okser
- Ammekubesetning på seks mordyr

Aktuelle for fjøsplaner og utstrakt mangesysleri i regi Søstrene Kjevik DA

ALLSIDIG DRIFT – OG NÅ ER PLANEN NYTT KUFJØS

Mer allsidig drift enn på Østre Tveite gård i Arendal skal en lete en stund etter. Nå er planen å erstatte båsfjøset med et nytt løsdriftsfjøs.

Rasmus Lang-Ree
rlr@geno.no
Tekst og foto

Vegard Zaar (fra venstre), Caroline og Theres Kjevik og far John Olav Kjevik driver meget allsidig virksomhet på gården Øvre Tveite i Arendal.

Mange driver med mer enn en produksjon, men på Østre Tveite har de dratt mangesysleri lenger enn de fleste. Hør bare her: Søstrene Kjevik DA (Caroline og Therese Kjevik) driver Inn på Tunet-virksomhet, egg-produksjon med 7 500 høner, selskapslokaler, gårdsbutikk med alt fra egenprodusert kjøtt til saueskinn og hårprodukter fra andre lokalprodusenter i omegnen, selvbetjent minibutikk med egg og gårdsuke for skoleelever i to puljer i sommerferien med 30 elever i hver. I tillegg kommer melkeproduksjon med 18 årskyr med fullt påsett og en ammeku-besetning med seks mordyr (totalt ca. 70 storfe) som er organisert i enkeltpersonforetak. Og vi skal ikke glemme å nevne utleie av ti

Båsfjøset utgjør førsteetasjen som skal bygges om til ammekufjøs og i andre etasje er det stallbokser.

stallplasser til hest i andreetasje på båsfjøset. Utover storfe, høner og hester er det to canadiske minigriser, to geiter, en kanin (riktignok en stor en) og fem lamaer.

Planer om nytt fjøs

Forbudet mot burhøns gjorde at det måtte tas et valg, og det endte med bygging av nytt hønehus til 7 500 høner i 2010. Det gamle hønehuset er nå gjort om til selskapslokale, gårdsbutikk og en selvbetjent mini eggbutikk. Mens det meste av virksomheten er lagt inn under Søstrene Kjevik DA, er jorda, melkeproduksjonen og ammekubesetningen holdt utenom. Far til søstrene – John Olav (62) – er aktivt med i drifta og har hatt melkeproduksjonen og jorda som sitt domene. Mannen til Caroline – Vegard Zaar – må foreløpig jobbe i oljeindustrien, men planen er at han også etter hvert skal få sysselsetting på gården der det også er to ansatte på deltid i tillegg til Caroline og Therese som tar seg av en del administrative oppgaver.

Vil ikke utvide

Melkekvota er på 170 000 liter og med plass til 18 kyr i båsfjøset fylles ikke kvoten. Planen er å bygge et nytt melkekufjøs med utgangspunkt i 21 kyr med full framfôring. Det er et bygg tilpasset dagens kvote, og det er ingen umiddelbare planer om å utvide den. Det gamle fjøset vil bli ombygd til ammeku slik at ammekubesetningen kan øke til 13 mordyr. Kalkylene peker mot en byggekostnad på ca. 6 millioner kroner og håpet er å få full uttelling i Innovasjon Norge med investeringstilskudd på 2 millioner.

Det er ønske om melkerobot. Caroline og Vegard er enige om at med små barn er den fleksibiliteten som en robot gir uvurderlig. Men fôrutlegger er strøket for å holde kostnaden nede. Fôret skal kjøres ut med minilaster som nå. Fôrbrettet blir så bredt (2,7 meter) at det senere kan settes inn en fôrutlegger. Vegard ønsker også å ta høyde for at det i framtida kan bli aktuelt med en fôrmikser. Med en fôrsentral kan plastikken tas av rundballene innomhus. Gjødselsystemet vil bli kanalomrøring.

Bestefars Ford Ferguson 39-modell var et naturlig motivvalg i logoen for Søstrene Kjevik DA. Bestefar drev gård i Kjevik men ble utløst da flyplassen skulle bygges og slik havnet familien i Arendal.

Fjøsplanen er lagd med tanke på fleksibilitet

« utvikle en gård der det aldri blir ensomt »

Fleksibilitet og dyrevelferd

Fjøset er ikke ferdigtegnet, men er lagd med tanke på fleksibilitet. For eksempel at framfôringen av oksene kan kuttes og for å gi plass til mer melkeproduksjon. Fôrgrunnlaget er bra og i normalår har det blitt solgt en del fôr. Kyrne er på fellesbeite i Åmli sammen med åtte andre besetninger om sommeren, og det er det ingen planer om å endre på.

Dyrevelferd er prioritert i planleggingen av nyfjøset. Som eksempel kan nevnes velferdsavdeling (som også kan brukes som fødebinge), liggebåser til oksene, drivgang i bakkant av ungdyrbinger slik at binger kan luftes vekselvis og tilrettelegging for at kua kan få være ute også om vinteren.

Utvikle gård der det ikke er ensomt

Målet har vært å utvikle en gård der det aldri blir ensomt, og det har de lykkes med. På Øvre Tveite er det alltid mye folk og for å drive slik er det en forutsetningen at en liker å ha folk rundt seg. Caroline understreker at de er opptatt av å lære folk om landbruk. Gårdsuke for skoleelever i sommerferien er et godt eksempel på dette. Gjennom å være med i gårdsarbeidet får elevene et innblikk i hva landbruk er. Dette har blitt et populært tiltak og i år var alle 60 plassene revet bort før påske.

Etter å ha vært litt sky i starten har lamaene blir veldig trygge og sosiale dyr.

Geitene beveger seg fritt rundt på gården og passer seg for trafikken på veien rett ved tunet.

På www.buskap.no kan du kikke på fjøstegningen slik den ser ut nå. Det er imidlertid ikke tatt noen endelig beslutning verken om bygging eller planløsning.

Smått til nytte

VIKTIG Å FOREBYGGE KLAUVSJUKDOMMER HOS KVIGER

Kvigekalver som smittes med digital dermatitt har lavere drektighetsprosent ved første inseminering, lavere ytelse og større risiko for digital dermatitt som melkekyr. Selv om forekomsten av digital dermatitt er lav i Norge sammenlignet med Danmark kan det være verdt å ta en kikk på hvordan danskene forebygger at kalvene skal smittes med denne klauvsjukdommen.

www.landbrugsinfo.dk

Brukte Lely melkeroboter med garanti!

Lely Budsjett ★

- *Lely Astronaut A3 melkerobot*
- *Rengjort, desinfisert og skifte av slitedeler*
- *Montert og igangkjørt*
- *1 mnd garanti*
- *Lely Select serviceavtale*

Lely Basis ★★

- *Lely Astronaut A3 melkerobot*
- *Rengjort, desinfisert og overhalt*
- *Montert og igangkjørt*
- *1 års garanti forutsatt Lely Master serviceavtale*

Lely Premium ★★★

- *Lely Astronaut A4 melkerobot*
- *Rengjort, desinfisert og overhalt*
- *Montert og igangkjørt*
- *1 års garanti forutsatt Lely Master serviceavtale*

Lely melkerobot – et trygt valg

Mange kan tenke seg en bedre hverdag med en melkerobot fra Lely. Vi tilbyr nå brukte Lely Astronaut A3 eller A4, ferdig montert med garanti. Vi har Norges beste serviceapparat, derfor kan du trygt velge en brukt Lely melkerobot fra oss. Vi har tre alternativer i forskjellige prisklasser.

Les mer på www.fjossystemer.no
Lely er verdens mest solgte melkerobot fordi kua alltid er i sentrum.

www.lely.com

SMART FÔRING FJØSSYSTEMER

www.fjossystemer.no

FJØSSYSTEMER
Bonden og dyrenes førstevalg

VALGTE PÅBYGG OG MELKESTALL

Rasmus Lang-Ree
rlr@geno.no
Tekst og foto

Audnedal kommune i Vest-Agder

- Egill Torgrim Nygård
- 250 dekar dyrket (eid og leid)
- 600 dekar utmarksbeiter
- Kvote på 205 000
- 30 melkekyr (27 årskyr)
- Ca. 8 600 kg EKM
- Fôrer fram 26 kalver–resten selges
- 6 Limousin ammekyr
- Limousin-oksekalvene leveres som LUN-slakt (Fatland)
- Hogger årlig 300 kubikkmeter tømmer i egen skog

Aktuell for nøktern ombygging fra båsfjøs til løsdrift

Egill Torgrim Nygård i Konsmo Vest-Agder valgte påbygg framfor nybygg og brukt melkegrav framfor robot for å holde kostnadene nede.

Den nye fjøsfløyen til høyre bygd i vinkel på det gamle båsfjøset.

Byggingen av ny fløy til 32 melkekyr og 18 ungdyr i vinkel på gamlefjøset og ombygging av båsfjøset til 15–20 kalv/ungdyr kom på 4,6 millioner kroner. Innovasjon Norge ga tilskudd på 800 000 kroner. Det som kom i tillegg var at rundballeriveren på låven måtte skiftes ut. For dette har Egill Torgrim Nygård fått et moderne løsdriftsfjøs til ei kvote på 205 000 liter med framfôring av de fleste oksekalvene pluss plass til en ammekubesetning med seks Limousin mordyr.

Veiskille

Egill tok over gården som 23-åring i 2001. Han bygde to redskapshus og fjøspåbygg på 50 kvadratmeter til okser og kviger og leide i 10 år et annet fjøs der han hadde 20 ungdyr. Han forteller at han investerte i maskinparken for å kunne ting i rett tid og for å klare det alene.

– Jeg hadde funnet ut at jeg trivdes med å være melkebonde, men sto ved et veiskille der jeg måtte gjøre noe med båsfjøset.

Med påbygg og omgjøring av båsfjøset fikk Egill Torgrim Nygård et rasjonelt løsdriftsfjøs uten å investere for mye.

Utfôringen skjer med takmontert båndutfôring med mating fra rundballeriver oppe på låven. To kraftfôrautomater og den ene med porter slik at lavtrangerte kyr kan få ete i fred.

Målet var å få til noe som jeg i hovedsak kunne klare alene, og jeg hadde ikke noe mål om å bli så stor. For meg er det viktig å ha et liv ved siden av gården også, sier Egill.

Da Egill fikk hånd om ekstra 60 000 liter i kvote (leies for 60 øre literen) og supplerte driftsplanen med seks ammekyr, fikk han grønt lys fra økonomirådgiver i Tine. Førsteutkastet han fikk av fjøstegning for 40 kyr og sinkuavdeling sa han nei til. Siden sinkyrne er på beite, ble de plassene strøket og antall kuplasser redusert til 32.

Båsfjøset har blitt ombygd til kalv og ungdyr.

Tandem melkestall

I 2017 kunne den ny fløyen på 525 kvadratmeter som var bygd i vinkel på det gamle fjøset tas i bruk. Det gamle båsfjøset ble bygd om til 15–20 kalver/ungdyr. Nyfjøset er bygd med betongelement i vegger, tretakstoler og mekanisk ventilasjon. Egill valgte brukt tandem melkestall for å holde investerings- og driftskostnadene ned.

– Jeg liker ikke tekniske duppeditter. Jeg vil også kunne lukke fjøsdøra og vite at jeg ikke behøver å åpne den før neste fjøsstell, svarer Egil på spørsmålet om hvorfor han ville ha melkestall.

Han legger til at det er lettere å lære opp en avløser med melkestall, og når den brukte melkestallen kom på 200 000 kroner med alt inkludert gir det en betydelig kostnadsreduksjon. Beslutningen om melkestall er ikke hogd i stein for evigheten for det er en bred port i enden av fjøset der en melkerobot kan heises inn om det skulle bli aktuelt en gang i framtida. Spaltegulv og kanalomrøring ble også valgt for å slippe å reparere på et gjødseltrekk. Men skraperobot ville Egill ha, og den mener han gjør en kongejobb med renholdet.

Kalvene appetittfôres med syrnet melk

Etter råmelksperioden appetittfôres kalvene med syrnet melk fram til de er fem uker. 1 000 liter

« valgte brukt tandem melkestall for å holde investerings- og driftskostnadene ned »

Den nye fjøsfløyen med tre liggebåsrekker på kusiden og ungdyr på andre siden av fôrbrettet.

«« Den melka du ikke kan drikke selv skal du ikke gi kalvene »»

med melk syrnes med skummet kulturmelk i slengen og melkebaren er aldri tom. Kvalitetskontrollen er enkel: – Den melka du ikke kan drikke selv skal du ikke gi kalvene!

Det går med mye melk, men Egill er sikker på at dette betaler seg med kalver som tåler smittepress bedre, og kviger som melker mer i første laktasjon. Tilveksten blir svært bra og enkelte kalver bikker 120 kg ved åtte ukers alder. Fruktbarheten er også svært god i besetningen der det er konsentrert kalving fra 1. august og ut september. Egill legger ikke skjul på at han bruker vanvittig mye tid i fjøset fra kalvingene starter og til nyttår.

Aktivitetsmåler ble valgt bort rett og slett fordi det ikke var behov. I oksevalget er det lynne førstevalg av hensyn til at dyra skal på beite og også ellers skal være greie å håndtere.

Bra tillegg for Limousinslakt

Alle kalvene fra Limousingbesetningen leveres som Lun-kalver til Fatland. Det gir en merpris på 17 kr for slakt i klasse R som er maksimalt 260 kg, og der oksene ikke kan være eldre enn 333 dager og kvigene 398 dager. Limousinoksen brukes også i noen tilfeller på NRF-dyr som ikke tar seg etter flere inseminasjoner.

Rett arbeid til rett tid

Å få gjort ting til rett tid er ei rettesnor for Egill. Graset skal slås på riktig utviklingstrinn og fjøsstellet er prioritert framfor alt annet fra kalvingssesongen begynner til siste kua er inseminert. Da går ferden til egen skog der han årlig avvirker 300 kubikkmeter tømmer. Egill ville ikke gjort noe annerledes om han på nytt skulle bygd om fra bås til løsdrift, men har ett godt råd å komme med til andre som skal bygge: Sørg for å sikre deg garantier for ferdigstillelse til avtalt tid.

Tegning av den nye fløyen finner du på www.buskap.no etter 5. juli (lenke til slutt i artikkelen)

Smått til nytte

KALVER I STORE GRUPPER MER SJUKE

Et amerikansk forskningsprosjekt konkluderer med at det er økt risiko for luftveisinfeksjoner hvis kalver er i binge med flere enn fem kalver. Risikoen for luftveisinfeksjon var 1,6 ganger høyere når kalven gikk i binger med flere enn fem kalver sammenlignet med enkeltbokser og binger med færre kalver.

Kvæg 2/2019 – ADSA-årsmøte 2018

Monen i Hægebostad kommune i Vest-Agder

- Ellen og Per Ove Pettersen
- Dyrket areal: 280 dekar eid og leid
- Kvote på 240 000 liter
- 29 årskyr (før nybygget tas i bruk) – 39 som skal kalve i løpet av høsten
- Avdrått på 6 100 kg (skal opp på 8 000)

Aktuell for å utnytte det gamle båsfjøset i kombinasjon med nytt tilbygg.

BYGGER PÅ LIGGEAVDELING

Per Ove Pettersen bygger ny liggeavdeling og gjenbruker det gamle fôrbrettet.

Rasmus Lang-Ree
rlr@geno.no
Tekst og foto

Da Buskap er på besøk på gårdsbruket ved elva Lygna i Snartemo i Vest-Agder er fjøset fortatt en byggeplass. Melkeroboten skal monteres uka etter og melketanken uka deretter. Kyrne er på sommerferie så bare fjøset er klart til kalvingene begynner til høsten går alt bra. Per Ove Pettersen er selv byggeleder og ser ut til å ha alt under kontroll.

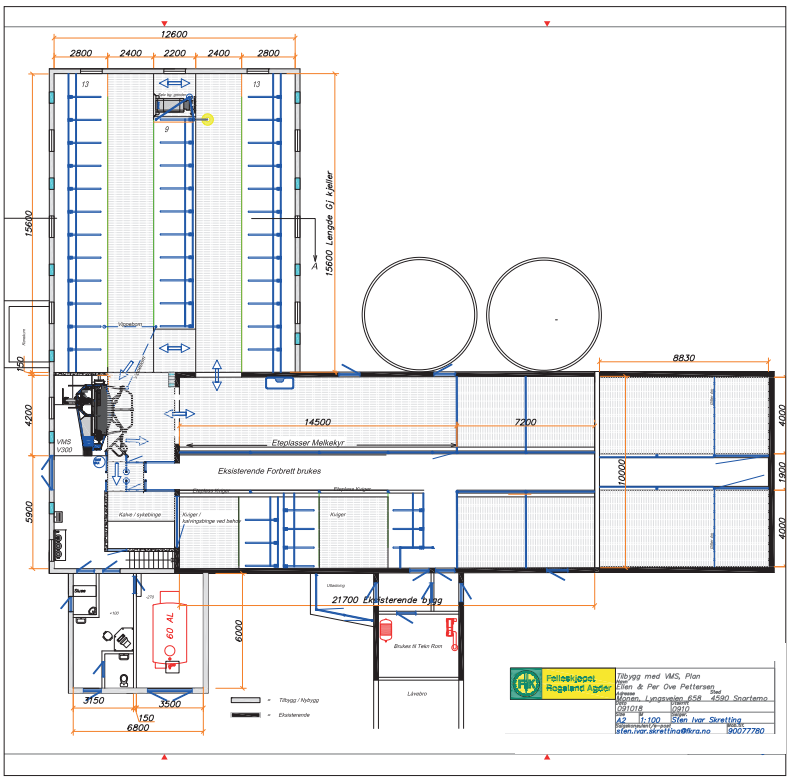
Liggeavdeling til 35 kyr

Nybygget vil få liggeavdelingen med plass til 35 melkekyr, melkerobot, tankrom og kontor/wc. Kyrne får eteplasser på ene siden av fôrbrettet i båsfjøset. På andre siden av fôrbrettet blir det bygd om til binger for større ungdyr. Dermed får Per Ove god utnyttelse av båsfjøset og kan holde investeringssummen nede.

Byggekostnaden er satt til 5,1 millioner kroner. Med et investeringstilskudd fra Innovasjon Norge på 1 530 00 kroner og 370 000 kroner i egeninnsats er lånebehovet stipulert til beskjedne 3,2 millioner, men ser ut til å kunne bli litt mindre. Melkeproduksjonen blir utvidet fra 160 000 liter til 240 000 liter.

Påbygget til høyre for tårnsiloene. Foto: Privat

Den nye fjøsfløyen med tre liggebåsrekker har betongelement vegger, takstoler av tre, panel i taket og mekanisk ventilasjon.

Fôrbrettet gjenbrukes. Kyrne får eteplasser på ene siden og på andre siden blir det ungdyrbinger.

Spaltegulv

Den nye fløyen er bygd med spaltegulv og gjødselkjeller. Den gamle låven vil bli brukt som fôrsentral. Med fylltømmer i de to siloene, Reime takutlegger og skinnegående kraftfôrutfôring blir det ingen investeringer på fôringssiden.

Båsfjøs fra 1974

Per Ove sier han gikk lenge å tenkte på hva han skulle gjøre med båsfjøset, men da det først ble bestemt gikk det fort i svingene. Nytt fjøs ville komme må minst 2 millioner mer enn kombinasjonen påbygg og ombygging og ble raskt skrinlagt. Båsfjøset var i bra forfatning og med utnytting av fôrbrettet der var det ikke nødvendig med et nybygg på mer enn 350 kvadratmeter.

Slutt på sommerferien

Per Ove innser at når nyfjøset tas i bruk blir det slutt på melkingsfri om sommeren. På den positive siden kommer at det blir slutt på droppet i avdråtten når kyrne er på beite og merpris for melka om sommeren. Avdråtten må opp fra dagens 6 100 til vel 8 000 liter, siden kutallet øker relativt lite etter ombyggingen.

Lite kjøring av fôr

All jorda er innenfor to kilometer og det sparer Per Ove for mye kjøring. To eldre tårnsiloer fylles i førsteslåtten, mens Per Ove presser resten i rundballer med ei gammel rundballpresse. Han er opptatt av at dyretall og fôrgrunnlag må henge i hop, slik at en ikke behøver å kjøpe noe. I fjor var riktig nok et unntaksår her med under halvparten av normal avling. Med innkjøpt halm, spesialkraftfôr og eget surfôr har det gått bra.

Per Ove Pettersen holder investeringen ned ved å utnytte det gamle båsfjøset i kombinasjon med nytt tilbygg.

«« lånebehovet stipulert til beskjedne 3,2 millioner »»

Storlien i Ringsaker i Hedmark

- Camilla og Morten Storlien
- Melkekvote på 114 000 liter
- Ca. 21 årskyr
- 50 ammekyr
- Kjøper inn noe oksekalver
- 600 dekar dyrket
- 150 dekar beite (utvides med 300 dekar)

Aktuell for å bygge romslig og med løsninger for god dyreflyt

GODE LØSNINGER FOR DYREFLYT SPARER TID

Rasmus Lang-Ree
rlr@geno.no
Tekst og foto

Romslig arealbruk og gode løsninger for flytting og levering av dyr var viktig da Morten Storlien skulle bygge nytt ammekufjøs.

Isolert fjøs til 50 ammekyr pluss kalver, ungdyr og sinkyr fra melkebesetningen.

— Jeg hadde ikke en eneste krangel med Kjargaard, og det var rett og slett moro å bygge selv om jeg ble sliten, sier Morten Storlien.

Morten Storlien i Lismarka ikke langt fra hytteområdet Sjusjøen hadde klare tanker om hva slags fjøs han ville bygge. Gjennom dialog med Kjargaard og studietur til Danmark kom han fram til en planløsning som har fungert helt etter intensjonene. Morten sier han hadde erfaringer fra det gamle båsfjøset for hvordan det går når det blir for mange dyr og var bestemt på at det skulle ikke stå på plassen i nyfjøset.

— Har en inn to dyr for mye i et båsfjøs blir det så mye ekstra arbeid at det ikke er noen vits i.

Bekymringsfri byggeperiode

I motsetning til det mange opplever synes Morten byggeperioden gikk som en drøm. Han hadde bestemt seg for totalentreprise, og bortsett fra å ordne med vann og strøm bort til bygget skulle Kjargaard ta seg av alt. Morten skryter av ubyråkratisk byggefase med god dialog med nødvendige avklaringer underveis. Alt var på plass da det skulle og etter byggestart i begynnelsen av mai i fjor var det klart til innflytting i november.

Fjøset er på 1 350 kvadratmeter og har plass for 50 ammekyr pluss kalv, ungdyr og sinkyr fra melkebesetningen. Morten bygde isolert og med helautomatisk naturlig ventilasjon. Det er kalde vintre i Lismarka 600 meter over havet og Morten ville ha et frostsikkert fjøs. Totalt havnet det på 10 millioner kroner pluss noe egeninnsats (tilrettelegging, vann og strøm fram til bygg og brannalarmanlegg).

Tre kalvingsbinger på hver side av fôrbrettet med romslige kalvegjømmer foran.

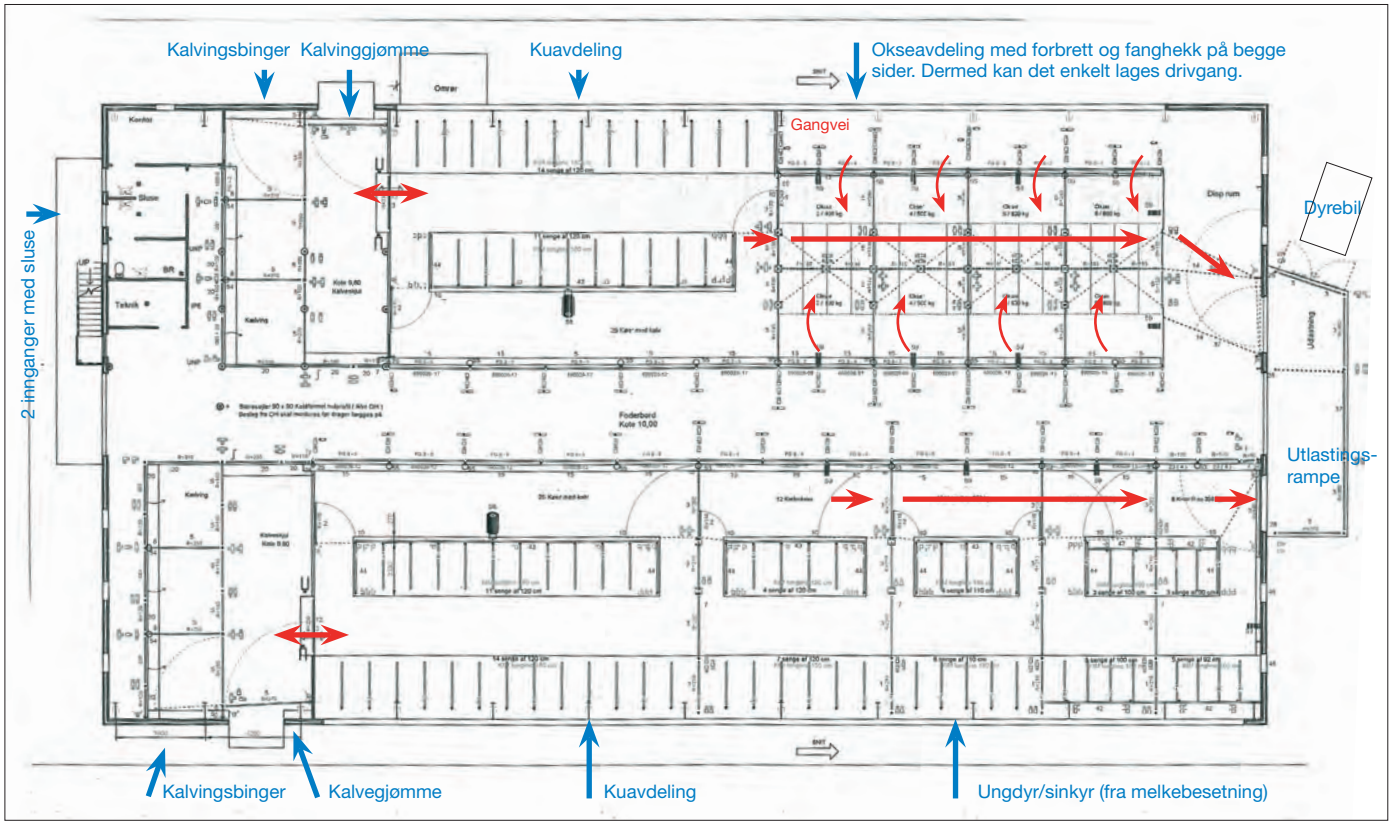

En liten detalj: Grind i kalvingsbingene slik at kua kan stenges fra.

Dyreflyt alfa og omega

Ett av kravene Morgen satte til planløsningen var at ingen dyr skal måtte krysse fôrbrettet under flytting. Fôrbrettet er glatt og det er fort gjort at dyr kan pådra seg skader. Han ville også ha et fleksibelt system der han ikke var avhengig av at de største oksene står i bingen nærmest døra ut. Løsningen ble å fôre fra to sider i okseavdelingen. Med fangehekk i alle fronter kan oksene settes fast og det kan lages en gjennomgående bred drivgang tvers gjennom (se tegning neste side). Dermed kan det løses ut okser fra alle binger til levering. Fra drivgangen går de rett ut på utlastingsrampa. Den er planlagt slik at dyrebilen kan rygge på skrå inntil rampa fordi dyra vegrer seg for å gå rett ut og rett inn på dyrebilen. Med denne løsningen er det mulig å drive dyrene ut på rampa slik at de står der når dyrebilen kommer. Planløsningen krever mye fôrbrett pr. dyr, men dette mener Morten er viktig.

- Hvis det er snaut med fôringsplasser må du fylle etter med fôr hele tiden. Nå kan jeg fôre og vite at alle dyra kan ete seg mette, forklarer Morten.

Morten Storlien var ikke i tvil om at det skulle være fanghekker i alle fronter.

Utlastingsrampe etter boka. Dyrebilen rygger inntil på skrå og lemmen blir liggende i plan med rampe.

Mye areal til kalvingsbinger og kalvegjømmer

Tre kalvingsbinger på hver side av fôrbrettet med romslig kalvegjømme foran utgjør til sammen 160 kvadratmeter. Tanken til Morten er at dette blir et fleksibelt areal som kan brukes som buffer i perioder med mye dyr i fjøset. Det går fint for eksempel å ha noen halvt år gamle kalver gående der. Han innrømmer mange kalvinger skjer ute i kuavdelingen, men at det går bra. Målet er at ku og kalv skal få to til tre dager sammen i kalvingsbinge for å etablere sterke bånd, før kua tas tilbake til kuavdeling. Kalven har lett adgang til kua fra kalvegjømmet. Erfaringen er at kalvene bruker kalvegjømmet mye. De ligger der og sover og tar seg så en tur ut i kuavdelingen for å amme.

Latskap gir rasjonelle løsninger

Morten fleiper med at han er lat og at han har prøvd å lage planløsninger for å slippe arbeid. Valg av spalter i alt areal utenom kalvegjømmer og kalvingsbinger er for å slippe arbeid med møkka. Kanaler med omrøring har fungert bra. Ammekumøkka er tørr, men Morten får levert biorest (97 prosent vann) fra biogassanlegg i nærheten og dermed blir det flytende nok. Å utvide gjødselkummen koster ikke så mye. Kummen på Storlien er på hele 3 550 kubikkmeter. Og det betyr lagringskapasitet for to år. Morten vil ikke være avhengig av å kjøre ut like mye møkk hvert år. Det skal være fleksibilitet.

Gammelt og nytt

Melkekua står fortsatt i det gamle båsfjøset. Der har det blitt kostet på en million til skinnebane og avtakere, rundballeriver og kraftfôrautomat.

— Med disse investeringene har det blitt et relativt lettstelt fjøs. Når jeg melker med fem organer gjør jeg unna det fjøsstellet på to timer, sier Morten.

Både kalver, ungdyr og sinkyr har fått plass i det nye ammekufjøset. Kalvene flyttes så fort de er avvent.

Krysningsavl med semin

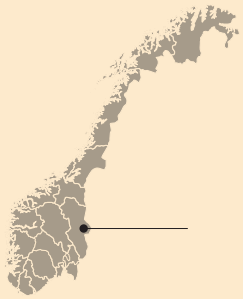
Ammekubesetningen består av krysninger. Mest Charolais- og Limousingener, men også en del Aberdeen Angus etter forrige sesong. Mange kviger skulle settes på, og Morten hadde dårlige erfaringer med kalvingsvansker når Limousin blir brukt på kviger. Nå har det blitt installert Sensetime-anlegg (aktivitetsmåler) med tanke på brunstdeteksjon og mer bruk av semin.

Vil drive kombinert

Selv om Morten kunne bygd om deler av ammekufjøset til melkeku, ser han for seg at han vil drive spesialisert kjøttproduksjon i nyfjøset og fortsette med melkeproduksjon i båsfjøset fram til 2034. Han syns det blir drøyt å bygge noe nytt til ei kvote på bare 114 000 liter, og er fornøyd med driftsopplegget han har nå.

KRAV TIL NYFJØSET

- God plass til dyr og folk (større liggebåser, romslige kalvingbinger/kalvegjømmer, brede drivganger)
- Ingen dyr skal måtte krysse fôrbrettet
- Kunne gå med flisbutten langs hele rekka uten å måtte sette den ned for å åpne grind
- Drivgang som gjør at det kan plukkes dyr for utlevering fra alle binger
- Utlastingsrampe dyra kan drives ut til før dyrebilen kommer
- Høyden opp til utlastingsrampe slik at lemmen på dyrebilen kan ligge plant
- Dyrebilen skal rygge inntil utlastingsrampe på skrå og ikke vinkelrett på (dyra går lettere på bilen)
- Romslige kalvegjømmer med halmtalle foran kalvingsbingene som kan fungere som buffer i perioder med mye dyr
- Kalvingsgjømmer må være så attraktive at kalvene bruker dem
- Eteplass til alle
- Fanghekker i hele fjøset

Landgård i Trysil kommune i Hedmark
- Line og Ole Gjermund Nymoen
- 200 000 liter i egen og leid kvote
- Nytt fjøs med plass til 40 mjølkekyr

Aktuelle for å rive overbygget på det gamle fjøset og bygge ny driftsbygning og for jakt på marginer.

DET BESTE FRA GAMMELFJØSET

Rev overbygget og beholdt møkkjeller og plansilo.

Solveig Goplen
solveig.goplen@geno.no
Tekst og foto

Ida og Ole Gjermund Nymoen har investert 7,6 millioner i Flendalen nær grensa til Sverige. Her kombineres mjølkeproduksjon med et svært aktivt jegerliv. Byggeåret 2018 ble et unntaksår, der det kun ble tid til ei uke med jakt på bjørn etter god planlegging sammen med den danske byggelederen. De to unge har tatt et aktivt valg. De har valgt ei framtid som mjølkeprodusenter i et område med mest utmark som ikke kan brukes til beite på grunn av rovdyrsituasjonen. Det er rikelig tilgang på jord, men mye av jorda som finnes trenger gjerne både grøfting og kalking for å gi god avling.

Nyfjøset

Da kyrne flyttet til setra i fjor sommer ble fjøset fra 1973 revet, og det eneste som ble stående igjen var det gamle forbrettet og gjødselkjelleren. Gamlefjøset var et tradisjonelt båsfjøs med plass til 17 mjølkekyr og med tre spaltebinger. Langs det gamle forbrettet er det bygd binger for kalver og kalvingsbinger nærmest hjertet av fjøset, der fjøskontoret er bygd opp med trappetrinn slik at det gir totalt overblikk over fjøset. Kalvingsbinger og kalveavdeling ligger nærmest. Ida poengterer at det er fint å følge med på kalving uten å forstyrre, da får kyrne et mest mulig naturlig kalvingsforløp.

Gamlefjøset hadde et relativt stort mjølkerom som nå er bygd om til tankrom og teknisk rom. Gang og kontor er plassert i urein sone og gir mulighet for folk til å stikke innom uten og skifte. Alle som skal inn i fjøset bruker smitteslusa og skifter der.

Det gamle og nye under samme tak

Ideen med påbygget var å samle det gamle og det nye fjøset under samme tak. Totalt ble det nye fjøset ca. 700 kvadratmeter, og den totale driftsbygningen er da på ca. 1 200 kvadratmeter med en låvedel og plansilo. I fjøset er det plass til 40 mjølkekyr på ene siden av fôrbrettet og 50 ungdyr (kalver, kviger og okser) på andre siden. I den nye delen er det brukt flyterenner med kanalomrøring som da igjen blir pumpet ut i en større kum på 1 500 kubikkmeter.
– Bredden på fjøset er båsfjøsets tidligere lengde på ca. 20 meter. Den gamle plansiloen er oppgradert til en romslig fôrsentral. Her kan det kjøres inn rundballer for flere dagers forbruk, noe som passer bra når utetemperaturen kryper ned mot minus 30. Fôringslinja er rundballer og minilaster.

Suksessfaktorer

Ole Gjermund vil fremheve suksessen i å flytte inn med kyr i god kondisjon. Etter at sesongen på fellesbeitet måtte utvides til 1. november var det svært robuste kyr som kom hjem. Etter hvert kom det inn en besetning til, og de to besetningene fikk siste måneden alenetid på fellesbeitet.

Brukerparet, Ida og Ole Gjermund Nymoen i hjertet av fjøset.

Etter innflytting 1. november har det hersket fullstendig ro i fjøset. Fokusområder framover er sinku og kalvemanagement. Roboten rusler og går uten stopp og ytelsen øker. 50 000 liter ekstra med kvote i forhold til driftsplanen gjør og investeringa litt tryggere, selv om de ikke vet hvor lenge de får bruke den kvota. Kvota har nå passert 200 000 liter, og de skal fôre fram alle oksene.

Tankrom, teknisk rom og smittesluse.

Gjensidig avhengighet

Selv om familieøkonomien kjennes ganske trygg er det unge paret smertelig klar over at de er gjensidig avhengig av hverandre. De står sammen om framtidsfjøset sitt, men er og svært avhengig av ei god inntekt utenfor gården. Nyfjøset framstår som en trivelig arbeidsplass, der det er lystbetont å ta ei arbeidsøkt. Arbeidsøktene blir heller ikke så langvarige, og det er og mye lettere arbeid fysisk, noe som er den store forskjellen fra båsfjøset.

— Nei, for oss var det ikke noe alternativ, enten måtte vi bygge eller så måtte vi slutte, sier Ole Gjermund.

Men, motivasjonen for å bygge var stor etter en oppvekst der mjølkeproduksjon var noe som ga fellesskap og opplevelser blant annet på fellesbeitet om sommeren.

Ida poengterer at de i byggefasen har fått så utrolig mye praktisk hjelp fra familie og venner. I tillegg vil de berømme Gråkjær og FK for godt samarbeid.

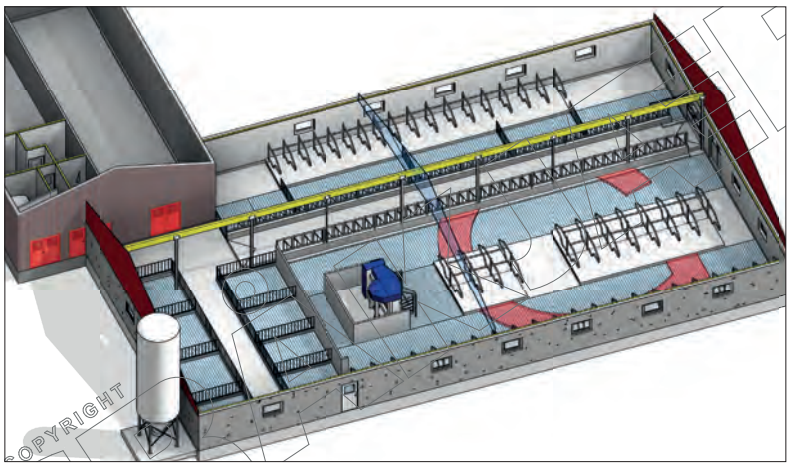
Marginjakt

Jaktsesongen i fjøset er i gang. Nå skal det jaktes på svinn og margin-er. Alt de klarer å gjøre bedre enn det driftsplanen forutsetter vil bedre familieøkonomien. Kalvestell, kalv i kvigene ved rett vekt/alder skal gi gode mjølkekyr som skal prestere på enda bedre grovfôr og lavere kraftfôrforbruk dersom mengden grovfôr er tilstrekkelig. De to unge er en del av et nystartet nettverk for unge bønder i Trysil i regi av Landbrukskontoret og Tine. Her skal de unge få en egen arena der de får bestemme hvilke tema de ønsker å jobbe med. Nettverket går på tvers av ulike produksjoner, og målet er å gi de unge ballast til å sette inn nødvendige tiltak på egen gård. De skal ikke nødvendigvis jobbe mer, men smartere. På oppstartsmøtet var de 15 unge fra 10 ulike gårder.

Arealet der det tidligere var plansilo er omgjort til fôrsentral og kan i framtida romme fôrblander.

Figur. Tegning av nyfjøset som viser planløsning og sammenkopling med det gamle båsfjøset.

Påbygget med mjølkeproduksjon på ene siden av fôrbrettet og oppdrett og framfôring av okser på andre siden.

Gamlefjøset framstår i ny drakt med kalvingsbinger og kalveavdeling.

Skal du bygge nytt fjøs?

Kirsten og Per Arne Magnussen, Valdres:

Vi syntes det var veldig greit å ha noen å rådføre oss med gjennom hele prosessen. Vi bruker TINE Rådgiving til vanlig, både på avl, drift og dyrehold, så det var helt naturlig for oss å be om råd fra TINE før vi startet.

TINE-rådgiveren hjelper deg med hele byggeprosessen, fra planlegging til innflytting – enten det gjelder nybygg, ombygging av eksisterende eller tilbygg.

TINE Medlemssenter 51 37 15 00
medlem.tine.no

TINE
TINE RÅDGIVING

Pluss LaktStart

Energidrikk til kyr etter kalving

- «Kick-start» på laktasjonen
- Gjenoppretter væskebalansen
- Tilfører rask fordøyelig energi, mineraler og vitaminer
- Stimulerer appetitt og drikkelyst

Felleskjøpet Agri • Tlf.: 72 50 50 50 • www.felleskjopet.no
Felleskjøpet Rogaland Agder • Tlf.: 99 43 06 40 • www.fkra.no

Felleskjøpet

MEIR KLIMAVENLEG FÔRRASJON I OPTIFOR/NORFOR

Kva kyrne et har effekt på utslepp av klimagassane metan og lystgass. Vi kan sette saman en god fôrrasjon for å redusere kyrne sitt utslepp av klimagassar og gjere mjølka meir miljøvenleg, og samtidig auke effektiviteten i fôringa. Det gir ein vinn-vinn situasjon.

Ingunn Schei
Spesialrådgiver i Tine
ingunn.schei@tine.no

Tidleg hausta grovfôr med lite fiber og høg fordøyelegheit gjev mindre klimaavtrykk enn seint hausta grovfôr med mykje fiber. Foto: Rasmus Lang-Ree

Når drøvtyggarane rapar så belastar det klimaet. Rapen har nemleg høgt innhald av drivhusgassen metan CH_4 som er med på å auka oppvarming av jorda. Sidan også tarmen inneheld bakteriar som fermenterer (gjærer) næringsstoff vil all promp frå dyr og menneske sleppe ut metan, men mengdemessig er rap frå vomma den desidert viktigaste og står for om lag 70 prosent av det kua slepp ut. Metan frå tarmen står for cirka 10 prosent og lystgass (N_2O) frå gjødsel/urin bidreg til cirka 20 prosent av klimagassutsleppet frå kua. Metanproduksjon frå vomma, og nitrogen utskilt i gjødsel og urin som er forløpar for N_2O, får vi berekna i Tine Optifor (NorFor). Vi kan dermed optimere for å redusere disse gassane.

Energitap

Metan er i hovudsak eit resultat av fermentering av fôret i vomma. Under den anaerobe gjæringa blir det danna eit overskot av hydrogen som blir omgjort til metan ved hjelp av metanogene bakteriar. Omsetning til metan gir eit energitap for drøvtyggaren, og 2-12 prosent av bruttoenergien i fôret blir omdanna til metan. Kor stort energitapet blir er avhengig av fôropptaket og kva fôrrasjonen inneheld. Det er først og fremst korleis fôringa påverkar aktiviteten til dei ulike mikrobane i vomma som påverkar mengda metan. Tap av energi vil altså gi eit tap av næringsstoff, og det er negativt både for effektiviteten i fôringa og for utslepp av klimagassar.

Overskot av nitrogen

Mengda nitrogen skilt ut i urin og gjødsel gir potensial for utslepp av lystgass. Det er relatert til mengde nitrogen (N) i rasjonen sett i forhold til produksjonen. Overfôring med N i forhold til norm gir unødvendig høge utslepp av spesielt N i urin og dermed potensielt høye utslepp av N_2O. Balansert fôring med god utnyttelse av protein i vomma, samt å unngå overfôring med protein er viktige tiltak. I Optifôr kan vi få oppgitt berekna mengde N i urin og gjødsel i tillegg til PBV (proteinbalansen i vomma), og det gir dermed god kontroll på N-forsyninga.

CO_2-ekvivalentar i Optifor

Når vi gjer ei optimering i Optifor kan vi velje å få oppgitt mengde metan produsert frå den aktuelle fôrrasjonen. Metanproduksjonen blir oppgitt som gram/dag, MJ/dag, MJ/kg EKM eller som prosent av bruttoenergien. Metan blir omgjort til CO_2-ekvivalentar for at den skal vere samanliknbar med andre klimagassar. CO_2-ekvivalenten blir i Optifor oppgitt som kg/dag eller kg/kg EKM.

Klimaavtrykk av fôrmidler

Nytt i klimaberekningar i Optifor er at kvart fôrmiddel kan få oppgitt eit klimaavtrykk. Det vil sei at kvart fôrmiddel får ein verdi som seier noko om klimabelastninga for produksjonen av fôret. Her inngår mellom anna produksjon, transport samt gjødselhantering/dieselforbruk for grovfôr. Ved å velje råvarer med låg klimabelastning kan til dømes kraftfôrfirma lage blandingar med lågare klimaavtrykket. Grovfôret vil vi også kunne få gi generelle verdiar under forutsetning at det er lokalprodusert, men i praksis vil det her vere ein del variasjonar frå gard til gard avhengig av køyreavstandar og transport av fôret. I Danmark og Sverige så er det utarbeidd klimabelastningsverdiar for ulike råvarer og i Danmark er disse lagt inn i fôrtabellen i

FAKTA

OM FÔR OG KLIMAAVTRYKK

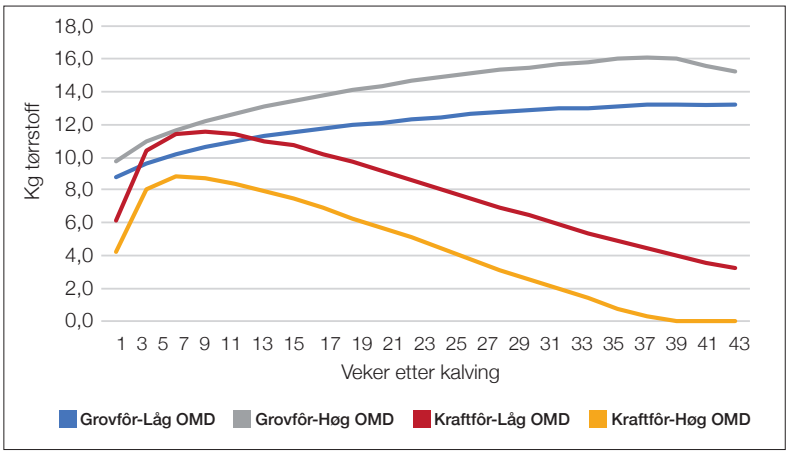
- Omsetning til metan gir eit energitap
- Overfôring med nitrogen kan gje unødig lystgass. Høgt innhald av fiber (NDF) i seint hausta gras gjev størst metanutslepp
- Kraftfôr med mykje stivelse vil normalt gi mindre metan enn med omsetning av grovfôr med mykje fiber
- Lågast metanproduksjon per eining mjølk når produksjonen er høgast i tidleg laktasjon
- Bærekraft er meir enn låge klimagassutslepp (sjølvforsyningsgrad, utnytting av lokale ressursar)
- Godt balansert fôrrasjon og god utnyttelse av grovfôret er viktigast tiltak for å minimere klimagassutsleppa

NorFor. I Noreg har vi ein del tal for grovfôrproduksjon, og vi held på med utgreiing for andre råvarer, og det vil bli tatt inn i fôrtabellen når det er klart. Då kan vi rekne på summen av CO_2-ekvivalentar frå fôret og frå kua, men foreløpig reknar vi berre på det som kjem direkte frå omsetning i kua.

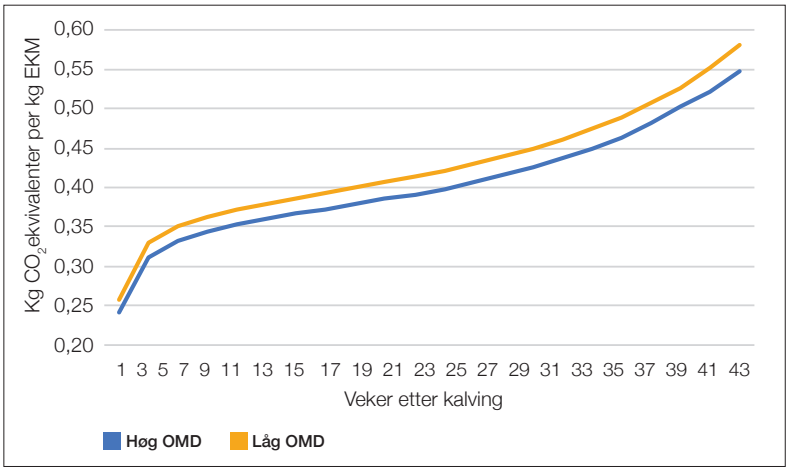
Verknad av grovfôrkvalitet

Figur 1 viser korleis fôring med ulik grovfôrkvalitet vil påverke opptak av grovfôr og kraftfôr til ei eldre ku som mjølkar 8 000 kg EKM (energikorrigert mjølk), og figur 2 viser resultat på metanproduksjonen per kg EKM. I eksempelet er det brukt eit gras-surfôr med fordøyelegheit av organisk stoff (OMD) på 76,8 prosent (høg OMD, NEL20: 6,51 MJ/kg tørrstoff) og eit med OMD på 67,9 prosent (låg OMD, NEL20: 5,71 MJ/kg tørrstoff), og same kraftfôrtype til begge grovfôrkvalitetane. Generelt er det slik at høgt innhald av fiber (NDF) i seint hausta gras vil fremme bakteriar som bryt ned NDF til eddiksyre, og det vil gi meir hydrogen og metanproduksjon enn ved nedbryting av til dømes tidlegare slått gras som vil endre flyktige feittsyreprofilen mot meir propionsyre. Nedbryting av kraftfôret med mykje stivelse vil typisk gi ein større mengde propionsyre, og det vil normalt gi mindre metan enn med omsetning av grovfôr med mykje fiber. I teorien vil difor store mengder kraftfôr gi mindre klimagassar enn på ein naturleg grovfôrbasert fôrrasjon, men tidleg hausta grovfôr vil altså gi ein profil på dei flyktige feittsyrene som går meir i retning mot omsetning av kraftfôr. Spørsmålet er om reduksjonen i metan ved auka fôrverdi i grovfôret vil gi tilstrekkeleg med reduksjon i metan når grovfôropptaket aukar og kraftfôrmengda går ned. Figur 2 viser at vi reduserer CO_2-ekvivalentene med 5,3 prosent ved å gå frå eit fôr med låg OMD til eit fôr med høg OMD. Uttrykt per kg EKM vil det vere lågast metanproduksjon når mjølkeproduksjonen er høgast i tidleg laktasjon og så stig det utover når avdråtten går ned. I gjennomsnitt over laktasjonen vil ein auke grovfôropptaket med 2 kg tørrstoff per ku per dag med høg OMD, medan kraftfôrforbruket vil gå ned med 3,4 kg tørrstoff per ku per dag i forhold til låg OMD. Dette viser at vi først og fremst får ein gevinst i form av sparte kraftfôrkostnader med auka grovfôrkvalitet, men samtidig verkar det positivt på miljøet.

Figur 1. Forventa opptak av kraftfôr og grovfôr i kg tørrstoff når grovfôrkvalitet går frå låg- til høg fordøyelegheit (OMD).

Figur 2. Mengde metan oppgitt som CO_2-ekvivalentar per kg EKM når grovfôrkvaliteten endrast frå låg- til høg fordøyelegheit (OMD).

Bærekraft

Det er nødvendig å sjå på klimautslepp frå mjølkekyr i ein større samanheng med matproduksjon og bærekraft. Metanproduksjon er naturlege biologiske prosessar særleg hos drøvtyggarar. Kua utnyttar lokale grasareal som i stor grad ikkje kan nyttast til matproduksjon på anna måte og omset det til verdfull mat for oss menneska. Bærekraft er altså meir enn låge klimagassutslepp. Det handlar også om sjølvforsyningsgrad, bruk av lokale ressursar med meir. Det er likevel viktig for oss å gjere det vi kan for å redusere klimagassutsleppa. Ved å slå graset tidlegare kan vi oppnå eit grovfôr med høgare fôrverdi, og som gir mindre metan.

Elementbygg i MøreRoyal®

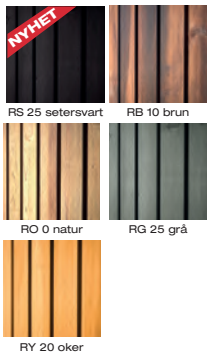
TALGØ

Vi har lang og god erfaring..

..med prosjektering, produksjon og oppfølging av byggesett i elementer for ulike typer bygg. Vi leverer driftsbygninger, lager og redskapshus etter norske trehustradisjoner. Elementene er produsert med MøreRoyal® utvendig kledning. MøreRoyal® er førsteklasses, ferdig behandlet trelast klar til bruk uten noen form for behandling. Den er vedlikeholdsvennlig og passer derfor godt til store driftsbygninger. *Les mer om MøreRoyal® på www.talgo.no*

Prefabrikerte elementer gir store fordeler med kortere byggetid, og særlig kort tid før bygget kan lukkes på byggeplassen.

MøreRoyal® farger:

Redkapshus i fargen RB.10 brun

Fjøs med massivvegger

Driftsbygningene kan også leveres med vegger i massivtre, som er godt egnet for storfe og sau.

En massivvegg er en vegg som består av flere lag med treplanker som er spikret/skrudd sammen. Veggene er lektet ut for at det skal bli god lufting mellom kledning og vegg. Massivveggen har en god isolerende effekt.

MøreRoyal® *Ta kontakt for tilbud!*

Talgø MøreTre AS
Industriveien 7
6652 Surnadal

Kontakt:
nils.ove.bruset@talgo.no

www.talgo.no

SISU
HEST OG HUSDYR

Realiserer dine drømmer, vi leverer:

- **Redskapshus**
- **Nøkkelferdig fjøs**
- **Storfeinnredning fra Dan Egtved**
  - ***Skreddersydd etter dine behov***
- **Spalt**

Kontaktinfo:
www.shh.no
tlf 63 94 39 00
shh@sisu.no

JYFA galvaniserte dyrehengere. Mange modeller.

Tuff-Mac 10 tonn maskin/rundballe-henger.

Tuff-Mac 8 tonn dumperhenger.

MYHRES
maskinomsetning as
Høyjordveien 686, 3158 Andebu
957 24 006 • post@myhresmaskin.no
myhresmaskin.no

Renovere gammelt løsdriftsfjøs? KONTAKT OSS!

Lang erfaring – Solid utstyr
Vi forhandler også klauvbokser

BB agro HUSDYRTEKNIKK
Kunnskap og kvalitet

Tlf.: 69 12 68 00
www.bbagro.no

Grøndalen gård i Nes kommune i Akershus

- Lars Kristian Grøndahl
- Foreldrene Anne Birte Olsen og Hans Arild Grøndahl aktivt med i drifta
- 300 dekar dyrket, 170 dekar beite, 350 dekar skog
- Melkekvote på 73 000 liter
- 19 årskyr
- Produserer Nýr-ferskost, Nýr-myse og i Nýr-is av 30 000 liter melk

Aktuelle for stor verdiskaping med foredling av egen melk og salg av kjøtt

LYKKELIGE KYR BAK OSTE-SUKSESS

Grøndalen gård valgte å være små i antall kyr, men har skapt stor suksess med ferskost og iskrem fra NRF-kyr med glimt i øyet.

Rasmus Lang-Ree
rlr@geno.no
Tekst og foto

Da økonomien for små melkeprodusenter gikk nedover på slutten av nitti-tallet, måtte Anne Birte Olsen og Hans Arild Grøndahl i Auli i Akershus ta et valg. Enten kjøpe mer kvote eller finne på noe annet for å styrke økonomien. Dette var i Sponheims tid med mye fokus på nisjeproduksjon av mat, og valget ble å satse på egen osteproduksjon. En ting var de sikre på: De skulle de lage noe eget som var basert på melk fra gården og med dyrevelferd sentralt i historien de ville fortelle.

Far og sønn – Hans Arild og Lars Kristian Grøndahl.

Etter pasteurisering og syrning henges ostemassen opp i slike kleder for at mysen skal få renne av.

Grøndalen gård omsetter Nýr-produkter (ferskost, iskrem og myse) lagd av 30 tonn melk.

Ferskost med aner til vikingtiden

Da beslutningen var fattet reiste Birte på ostekurs hos vår kanskje fremste osteekspert Pascal Baudonell, mens Hans Arild dro på studietur til Sveits. Siden de ikke trodde ville klare å lage tradisjonelle oster som blåmuggost og faste guloster bedre enn de som allerede var i markedet ville de satse på noe annet. Ferskost er kjent fra alle land og Island har med sin Skyr-tradisjon tatt vare på denne ferskostproduksjonen med aner til vikingtiden. Ferskost lages ved å syrne melk (melka på Grøndalen gård blir pasteurisert først) og så henge den opp i kleder slik at mysen får renne av. Produktet blir en syrlig ost med mange bruksmuligheter enten det er som dressing til salat, som alternativ til rømme i matlagingen, i ostekaker eller et magrere alternativ til fløte som desserttilbehør. Navnet ble Nýr – sammensatt av ny (nytt produkt) og yr (og glad ku) og skal kommunisere forbindelsen mellom lykkelige kyr og et smakfullt produkt. De fikk hjelp fra Innovasjon Norge til alle ledd i oppstart

> « Nýr skal formidle en historie om lykkelige kyr med glimt i øyet »

av ny virksomhet, og støtte derfra gjorde det mulig å innhente topp kompetanse til design. Både Hans Arild og dagens driver sønnen Lars Kristian skryter uhemmet av arbeidet som Innovasjon Norge gjør for småskala matproduksjon. De sier også at det heller ikke hadde vært mulig å lykkes uten samarbeidet med Tine logistikk om distribusjon. Uten at Tine henter melken de ikke bruker selv hadde de ikke kunnet starte med osteproduksjon. At de har lykkes kan dokumenteres med jevnlig bruk av noen av våre aller fremste kokker. Blant annet har Michelin-restauranten Maaemo i Oslo jevnlig retter på menyen basert på Nýr. I oste-VM ble det sølvmedalje.

VERDISKAPING

- Foredler melk og står selv for salg av alt kjøtt (både direkte til forbrukere, butikker og restauranter)
- Samarbeid om Nes-burger som serveres på kafeen i den lokale i svømmehallen
- Installasjon av solcelleanlegg (520 kvadratmeter) og solfangere (90 kvadratmeter) som gjør gården tilnærmet selvforsynt med strøm
- Da Kiwi ønsket å kjøpe regulert grunn for å bygge butikk endte det med avtale der familien etablerte eget selskap (Grøndalsstua AS) som bygde butikken og som leier ut til Kiwi
- Selger Nýr-produkter og kjøtt via Facebook (Reko-ringer)
- Tar imot turister som får være med og melke kyr – og smake forskjellen på melka fra ku til ku, smake på produktene og kanskje besøke restaurant som bruker produktene fra gården

Historie med kyr med glimt i øyet

Hans Arild forteller at det var viktig at osten skulle formidle en historie om lykkelige kyr med glimt i øyet. På Grøndalen har de i 20 år latt ku og kalv gå sammen i to måneder (mer om det senere), og han glemmer ikke blikket til den første kua de lot få beholde kalven.

– Jeg så et glimt i øyet på den kua da hun stelte med kalven sin som jeg ikke hadde sett før.

520 kvadratmeter med solceller gir ca. 65 000 kilowatt.

De hadde hørt om at Dyrebeskyttelsen hadde planer om et Dyrevernmerke, og kontakt ble tatt med Live Kleveland. Det ble starten til et samarbeid med Live og Dyrevernalliansen hun var med å starte. På det første møtet var det strålende vær og da Live så at fjøsdøra sto åpen spurte hun Hans Arild hvorfor de foretrakk å bli inne i fjøset.

- Da spurte jeg tilbake om hun likte å gå ut når sola var på det skarpeste. Jeg forklarte at kyrne heller gikk ut om natta og holdt seg inne om dagen. Det jeg lærte av dette første møtet er at det handler om å møtes, snakke sammen og lære av hverandre.

Hans Arild understreker at Dyrevernalliansen ønsker at bøndene skal kunne forbli bønder og tjene penger.

Da Dyrevernmerket ble lansert var Nýr ett av de første produktene som var godkjent til å bruke merket. Nå er det sønnen Lars Kristian som fører osteproduksjonen videre. Han forteller at han prøver å avpasse produksjonen etter etterspørselen for å ha så lite lager som mulig. Stort sett betyr det osteproduksjon to dager i uka. Nå har de utvidet sortimentet med iskrem produsert på Nýr og melk fra gården, men selve isproduksjonen skjer hos kokk og konditor Lars Erik Undrum i Villa Sole i Oslo. Også Nýr-myse får de omsatt. Den er syrlig og brukes av kokkene som syretilsetning i maten.

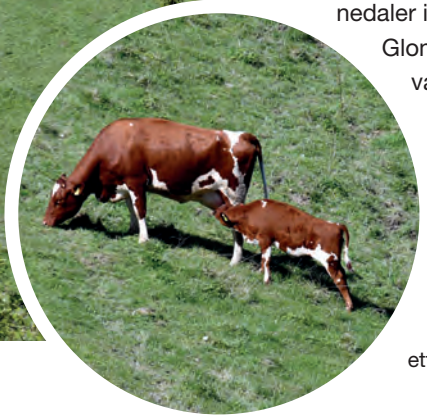
Kjøttet fra gården omsettes også i egen regi, men slaktes av Nortura. De har lært at kokkene ønsker kjøtt fra fete gamle kuer. De sier det tåler å henge veldig lenge og gir en nøtteaktig smak en ikke får på kjøtt fra yngre dyr.

Gård fra vikingtiden

Grøndalen gård i Auli på Romerike ble ryddet allerede i vikingtiden og ligger idyllisk til med ravinedaler i hellingen ned mot Glomma. Gården har vært i slektens eie

Kyrne beiter i ravinedaler ned mot Glomma.

Ku og kalv går sammen i to måneder og erfaringene er utelukkende gode etter 400 kalvinger.

«« mange påstander om at det ikke går å la ku og kalv sammen og det eneste jeg kan si er at alle er feil »»

siden 1600-tallet. Da dagens kårkall, Hans Arild Grøndahl, tok over i 1983 var det ingen selvfølge å fortsette med melkeproduksjon. Så kom byjenta Anne Birte Olsen inn i bildet, og hun mente det måtte være ku på en slik gård. Dermed ble det landbruksskole og agroteknikkutdanning på Hans Arild som var kokk. Fjøset var gammelt og uten møkkjeller slik at all gjødsel måtte trilles ut med trillebår. Etter noen år måtte Anne Birte og Hans Arild enten investere for å fortsette med ku eller legge om driften.

Kaldfjøs med talle

Valget falt på et kaldfjøs med halmtalle. Det er sprekkpanel i veggene og døra ut står åpen året rundt. Det ble investert i melkestall (parallellstall med fire plasser) og traverskran tvers gjennom bygget for transport av høy, halm og talle og ellers minimalt med «leamikk». Fôringa er høy og kraftfôr, og rundt fôrplassen i enden av fjøset er det skrapeareal som gir så bra klauvslitasje at det bare unntaksvis må skjæres klauver. Fjøset (se bilde) som har liggeavdeling til 20 kyr, kalvingsbinger/kalvegjømme på ene siden og binger for større kalver og ungdyr på andre siden av fôrbrettet sto klart i 1995 og kostet 2 millioner.

- Den gangen var det bare snakk om volum og å bygge stort, forteller Hamns Arild. Vi fikk høre at det var høl i hodet å bygge nytt fjøs for ei kvote på 73 000 liter.

Ku og kalv sammen

På Grøndalen gård har de nå hatt ca. 400 kalver som har fått gå i to måneder sammen med mora. Erfaringene er strålende.

- Det er mange påstander om at det ikke går å la ku og kalv sammen og det eneste jeg kan si er at alle er feil, sier Hans Arild.

Kyrnes liggeareal til høyre med kalvingsbinger og kalvegjømme nærmest. Binger for eldre kalver og ungdyr på venstre side. Lengst fra kamera skrapeareal, fôrkurv og fri adgang ut. Traverskran tvers gjennom bygget.

Opplegget er ar ku og kalv får fem døgn sammen i kalvingsbingen. Dette er viktig for at de skal knytte sterke bånd, og Lars Kristian tror at det er årsaken til at de nesten aldri opplever at kalven suger andre kyr. Derfor unngår de så langt det lar seg gjøre å ha flere kyr i en kalvingsbinge. Etter dagene i kalvingsbingen kan kalvene gå fritt mellom kyrne – ute og inne – og kalvegjømmet. De er svært nøye på at kalven får i seg nok råmelk og om nødvendig gis det ekstra med flaske med smokk. Kua melkes som vanlig to ganger om dagen. Etter to måneder tas kalven over i en binge, men fortsatt slik at kua og kalv kan ha kontakt og se hverandre. Etter adskillelsen får kalvene melk med flaske, og da kan det være en utfordring å få enkelt kalver til å ta smokkflaske. Men når en får stengt kalven med hjelp av en halmball går det stort sett greit, sier Lars Kristian. Melkemengden er da ca. 10 liter i døgnet. Oksekalvene står på melk til de slaktes seks måneder gamle, mens kvigekalvene avvennes ved tre til fire måneders alder.

Rådet fra Grøndalen gård er å gjøre så godt en kan og bygge seg opp erfaring med å la ku og kalv gå sammen. En må bare venne seg til at en ikke har full kontroll i et slikt opplegg, men det er viktig å ha tid der og da når det har vært ei kalving.

30 000 LITER MELK GIR VERDISKAPING PÅ 8 MILLIONER

- Verdi melka: 180 000 kroner
- Gården omsetter ferskost, myse og iskrem for: 1 000 000 kroner
- Grossisten omsetter for: ca. 1 600 000 kroner
- Kokken omsetter for: ca. 8 000 000 kroner

For å illustrere potensialet for verdiskaping har vi forutsatt at all ost, myse og iskrem fra Grøndalen blir brukt på restauranter.

«TINEFAMILIEN» MÅ JOBBA GODT SAMAN OG FOKUSERA PÅ MOGELEGHEITER

Den nye Tine-sjefen Gunnar Hovland har ein klar strategi på korleis Tine skal halda oppe ein best mogeleg mjølkepris, ta hand om mjølkevolumet som vert produsert og på sikt auka salet av mjølkeprodukt.

Oddfrid Vange Bergfjord
Frilansar Buskap
oddf-van@online.no
Tekst og foto

— Alle eigarar og tilsette i alle ledd må jobba godt saman, vera stolte av arbeidet sitt og fokusera på dei mål ein set seg. Heile Tine-laget er og skal vera godt, og når me fokuserer på dei mogelegheitene me har, blir det gode sjansar for å lukkast og få ting til å skje, smiler den positive og engasjerte konsernsjefen.

Han er øverste leiar for godt 13 500 eigarar og tilsette, og når så mange menneske dreg i same retning, får det ei enorm kraft. Gunnar skal leia denne folkemengda i rett retning, og med positive holdningar, klare tankar om retningsval og stødig leiing der ein spelar kvarandre gode, ligg det mykje til rette for å lukkast.

Slutt på eksport av norsk Jarlsbergost

Frå 2020 er det slutt på eksport av Jarlsbergost produsert i Noreg med norsk mjølk, og dette byr på utfordringar sidan denne produksjonen har teke hand om 100 millionar liter mjølk årleg. — For å tilpassa oss denne omstillinga, har me mellom anna sett på meieristruktur og produksjonen på dei ulike anlegga, seier konsernsjefen. Opptrapping i Irland og nedtrappinga i Noreg gjer sitt til at meieri-

Gunnar Hovland er optimistisk for framtida, og når alle i Tine, både tilsette og eigarar jobbar saman og fokuserer på mogelegheitene, så er det gode utsikter til å nå målet om god mjølkepris, utnytting av mjølkevolumet som vert produsert i Noreg og auka salet av mjølkeprodukt.

strukturen på Vestlandet er under vurdering, og no er det ute på høyring eit forslag om å leggja ned meieriet på Voss og byggja om anlegget i Elnesvågen.
— Det er ikkje nokon hyggeleg jobb dersom me må leggja ned anlegg, men me må driva effektivt for å gi best mogeleg mjølkepris til eigarane, og då må me også ta nokre upopulære beslutningar for enkelte, seier Gunnar vidare.

Han innrømmer også at utflagging av Jarlsbergostproduksjonen til Irland er eit risikoprosjekt, og det vert spanande å sjå korleis dette vil fungera. Fram til no har Noreg eksportert Jarlsberghjul til 16 land, og frå 2020 vil dette salet skje frå anlegget i Irland på irsk mjølk. Intensjonen med denne satsinga er å optimalisera verdien av Jarlsberg internasjonalt og henta tilbake overskot til den norske mjølkebonden.

Berekraft

Tine vart kåra til den mest berekraftige bedrifta i Noreg i år, og denne utmerking heng høgt. Å vera berekraftig vil seia å driva på ein måte som er godt for miljøet og samfunnet rundt oss, og i tillegg leggja til rette for at framtidige generasjonar får nytta ressursane på same vis som oss eller at det ligg endå betre til rette for dei. Konsernsjefen har også agronomkunnskapane friskt i minne: Fotosyntesen som er verdas viktigaste fabrikk går føre seg i grøne planter og omdannar som kjent karbondioksid og vatn til sukker som igjen fører til at graset veks. Menneske kan ikkje nyttiggjera seg graset, men kua derimot gjer graset om til mjølk og kjøt. Kyrne bidreg samstundes til å halda landskapet velstelt og ope, og på kjøpet får vi levande bygder over heile landet, seier den jordnære toppsjefen. Tine sender også store delar av overskotet sitt tilbake til mjølkebøndene i bygdene der mjølka vert produsert, og dette kjem heile Noreg til gode. Ein del av tankbilane går også på metan frå kumøk, og dette viser at Tine verkeleg tek miljøet på alvor. — Ein kan spissformulera seg slik at jo meir mjølk ein drikk, jo sunnare er det og di betre er det for klimaet. Drikk meir mjølk, et meir kjøt og redd kloden, smiler Gunnar.

God dyrevelferd

Det å ha god dyrevelferd er noko forbrukaren etterspør, og den nye konsernsjefen er krystallklar på at dette er viktig for Tine. — Det har vore stort fokus på å levera varer mest mogeleg effektivt, men no er det minst like viktig å sikra god dyrevelferd og at produksjon er berekraftig. Dette tar me på alvor i heile verdikjeda vår, og eg opplever at bøndene er opptekne av dette. Friske dyr produserer som kjent mykje betre, og dei er meir klimavennlege, poengterer han.

Aukande import

For å auka konkurransekrafta, og få norske forbrukarar til å velja norske matvarer i butikkane, må Tine laga sterke merkevarer som «treff» forbrukarane. Noreg importerer no årleg meierivarer som tilsvarar 300 millionar liter mjølk, og dette er ei stor utfording. — Dette er bekymringsfullt, og dette er noko Tine, bondeorganisasjonar og myndigheiter må ta tak i, seier den øverste sjefen i Tine. Han seier vidare at Tine har som siktemål å utvikla noko unikt på verdsmarkedet, og at dei ynskjer å arbeida for eit internasjonalt gjennombrot innan utvalte nisjer.
—Den høge kvaliteten me har på mjølka i Noreg saman med god dyrevelferd legg eit godt grunnlag for at dette kan vera mogeleg å få til, seier den positive og framoverlente konsernsjefen.

Sterke merkevarer

På tross av hard konkurranse frå utanlandske produkt, så har Tine 7-8 av dei sterkaste merkevarene i Noreg. — Me kan vera stolte av det me har fått til, og den norske mjølka held svært høg kvalitet produsert med verdas lågaste antibiotikabruk, noko som også gir veldig gode produkt. Veksten på kjerneproduka har likevel hatt ein svak nedgang, og her må me prøva å ta grep med innovasjon og produktutvikling som treff forbrukarane framover, sler konsernsjefen fast.

Optimist

Til tross for mange utfordingar for norske mjølkeprodusentar og nedgang i sal av norske meieriprodukt med påfølgande reduksjon i mjølkekvotar og mjølkepris, er den ferske konsernsjefen optimistisk for framtida. — Eg har stor tru på at når me fokuserer på mogelegheiter, har gode strategiar og jobbar godt saman, så vil me nå måla våre som vil gi godt sal av Tine sine merkevarer og best mogleg mjølkepris til eigarane, seier den engasjerte konsernsjefen til slutt.

« Utflagging av Jarlsbergostproduksjonen til Irland er eit risikoprosjekt, og det vert spanande å sjå korleis dette vil fungera. »

Ku-idyll fra Rita og Knut Flatvad i Sunndal i Møre og Romsdal.

Foto: Rose Bergslid

LESERNES SIDE

Buskap vil gjerne ha bilder fra leserne vi kan bruke på denne siden. Bilder kan sendes som vedlegg i e-post til *rlr@geno.no* eller lastes opp på *www.filemail.com*

Avlsdiplom

Oddhild Beate Saure fekk avlsdiplom på Søre Sunnmøre produsentlag si årssamling 4.mars. Foto: Norunn Ulvedal

I forbindelse med produsentmøte i Leirfjord mottok Anita Midtgard og Jan Magnus Olsen avlsdiplom for oksen 11952 Olsen. Det var Jan Magnus som mottok diplomet og Geno-styremedlem fra Nord Anne Margrethe Solheim Stormo som delte ut utmerkelsen. Hans Storlien

Hvitt hjerte i panna

Jorunn Heggheim i Naustdal har ei ku med kvitt hjarte i panna. Dette er eit heilt spesielt fenomen.Jorunn fekk nyleg sølvtine for 15 år med elitemjølk. Det tyder på at kyrne hos Jorunn har det godt. Kanskje ønskjer denne kua å vise ein ekstra takk for god omsorg? Jorunn Heggheim er også avlsrådgjevar i Tine. Ho fortel at faren til kua er Prestangen 10932. Tekst og foto: Olav Håland, kommunikasjonsrådgiver i Tine

Gert Runar og Ingunn Anita Rørvik saman med Jorunn Heggheim som delte ut diplomen på årssamlinga i Førde og Kvammne produsentlag (til høgre). Foto: Norunn Ulvedal

"Elitemelk i 23 år uten en dråpe antibiotika"

Artikkel i Buskap 1/16.

I dei siste 15 åra med bruk av Optima spenevask og spenespray!

Les om spenespray og spenevask på:
www.optima-ph.no

GLATT SPALTEPLANK??

Vi har spesialutstyr for sklisikring av spalteplank og åpne skrapearealer.

Vi tar oppdrag over hele landet!

STRAND MASKIN AS
2648 Sør-Fron. **970 75 405** post@lauvaasen.net

eurofins | Agro

Ble årets grovfôr som forventet?

Vi har analysene som gir svar og som hjelper deg å utnytte grovfôret best mulig.

Kontakt oss på: tlf 92 23 99 99
grovfor@eurofins.no www.eurofins.no

Bedre helse
med Pluss Bolus

Pluss Bolus Sinku
Tilskudd av mikromineraler og vitaminer til sinkyr når det ikke brukes annet mineral- og vitamintilskudd.

Pluss Bolus Storfe
Tilskudd av mikromineraler til storfe på beite/grovfôrrasjoner, når det ikke brukes annet mineral- og vitamintilskudd.

Pluss Bolus Kalsium
Til melkekyr på kalvingsdagen. Produktet frigjør raskt kalsium i vomma og begrenser risiko for melkefeber.

Felleskjøpet Agri • Tlf.: 72 50 50 50 • www.felleskjopet.no
Felleskjøpet Rogaland Agder • Tlf.: 99 43 06 40 • www.fkra.no

FK Felleskjøpet

DAGBOK FRA LINDESNES

Vi ønsker Jannike Lea Nystøl fra Lindesnes velkommen som ny dagbokforfatter

EN FAMILIE PÅ SNART FEM PÅ ET AV LANDETS SYDLIGSTE MELKEBRUK

Hei kjære dagbok-lesere. Dette er oss! En familie på fire, og fem i løpet av august måned. Vår familie på gården består av min samboer, Simon Andrè Simonsen (30), meg selv, Jannike Lea Nystøl (32) og våre to gutter, Brage Tobias (7) og Isak Andrè (3). Simon er 100 prosent på gården, jeg jobber 80 prosent på FK Lyngdal, og en god del her hjemme på gården.

Jannike Lea Nystøl
Melkeprodusent og butikkmedarbeider i FK
jannike_nystol_@hotmail.com
Tekst og foto

Vi kjøpte gården av Simons besteforeldre i 2009. Da hadde de drevet gården i 42 år og syntes det var på tide å takke for seg i denne næringa. Svigermor har aldri lagt sin elsk på gårdslivet, og dermed har det lenge ligget i kortene at det var Simon som skulle få overta gården når tiden var inne. Jeg ble betatt av denne gårdsgutten i 2008, og flyttet i slutten av året fra Grimstad til Lindesnes sammen med Simon i en liten leilighet. Bestefar var snar, og skjønte at nå var tiden inne. Ikke mange månedene gikk før beskjeden kom; om at nå skulle gården bli Simons. Det er vel ikke til å stikke under en stol at det var både en vanvittig stor ære, men også litt skrekkblandet fryd. 20 og 22 år, uten å ha eid så mye mer en liten bil. Da var kontrasten til ansvar, gjeld og fremtidsutsiktene ganske store. Vi hoppet i det, Simon som bonde, og jeg som ansatt i butikk ved siden av. Vi har ikke angret og er stolte av yrket. I tillegg må det sies å være litt av en ære å få lov til å få denne muligheten! Det har vært opp- og nedturer, som det nok er i de fleste liv, men som selvstendig næringsdrivende kjenner man både oppturer og nedturer enda nærere på kroppen...tror jeg!

Litt nytt prøveprosjekt for vår del....okser til nisjesalg.

Under utvikling

Gården ble kjøpt og ei samdrift ble avviklet. Bestefar John Simonsen hadde melkekyr og kalver, mens nevøen hadde ungdyrene i et litt eldre fjøs. Nå ble det fokus på å optimalisere dagens bygninger, slik at vi skulle klare å huse både kyr, kviger og kalver her hjemme på gården. Over flere år ble det gjort ganske store investeringer i båsfjøset fra 1970. Et lite kalverom ble bygget, større melkerom og melketank ble satt inn, appetittfôringsvogn ble hengt opp, vi bygget et halvtak ute med plass til seks kalve-igloer og løa/fôrsentralen ble optimalisert med tre binger for ungdyr. Det ble tidlig fokusert på at drifta skulle bygges opp mot et mål; Nybygg innen 2020.

Planlegge for nytt bygg

Simon var sikker på at det var bonde han ville bli, og grep måtte tas for å ha ei god drift både for bonde, familieliv og dyr. Derfor var det viktig å få bygget opp både kvote og dyretall, slik at vi skulle være best mulig rusta for et nytt bygg hvor vi ikke måtte trenge å kjøpe dyr og kvote etter innflytting.

Hånd i hånd på vei til jobb! Fremtidsbønder?

Innflytting i juni 2017

Nervene var i høyspenn, og gleden likedan! 13.juni 2017 flyttet vi inn de første kuene i nytt bygg. Dette var en milepæl som vi nok aldri vil glemme. Etter å ha jobbet time ut og time inn i ca. et år, så var dette det vi hadde jobbet frem mot. Det å se de første kuene entre dørterskelen i dette nye bygget var en utrolig snodig følelse. Og så utrolig godt! Kamera var med, og folk fulgte spent med oss både fra utsiden her hjemme, men også via livesending på Facebook-siden vår. De neste dagene gikk med til opplæring av kyr i robot, og etterhvert flytting av ungdyr. Kalvene kom til slutt.

Kort oppsummert så har vi gått fra et dyretall i det gamle fjøset på ca. 80-85 dyr med stort og smått. Melkekvota begynte på 220 000 liter, også fikk vi leid en del, slik at vi var oppe i en produksjon på ca. 300 000 liter i det gamle fjøset. Mens vi ventet på ferdigstilling av nytt fjøs leide vi ut litt av vår egen kvote, for å ikke sitte med den «tom». Vi solgte oksekalvene da vi ikke hadde plass, og hadde 38 båsplasser i selve melkefjøset.

I dag sitter vi med et dyretall på ca. 160 dyr med stort og smått. Melkekvoten er på 400 000 liter.

Dette er oss rett etter innflytting sommeren 2017. Simon, Jannike, Brage Tobias og Isak Andrè.

Nå har vi plass til en del oksekalver i det nye fjøset, frem til ca. seks måneders alder, og så flyttes de over i den eldre låven med tre binger for videre oppforing.

Erfaringer med bygging

Det sies at man aldri blir utlært. Og det kan jeg så gjerne si meg enig i. Noen erfaringer går raskt, og av seg selv, mens noen koster litt og må bli til underveis. Vi kan trygt si at vi er strålende fornøyde med byggeprosess og det aller meste av samarbeid. For oss var det viktig å ha med oss folk som hadde vært borti fjøsbygging tidligere, og aller helst ha samarbeidet før. Vi hadde flere byggemøter før og under fjøsbygging, slik at alle skulle holde hverandre oppdaterte og komme på banen til rett tid. Det syntes vi var svært nyttig. Prosessen har gått så å si helt knirkefritt. Det ble støpt en liten bjelke noen få cm feil, men

der kunne de bare legge en til på siden av, så var problemet løst. Det er den eneste «feilen» som ble gjort under byggeprosessen. Så klage kan vi ikke! Vi har virkelig hatt hyggelige samarbeidspartnere som har vært løsningsorienterte og dyktige. Vi valgte å tegne en kontrakt med leverandørene, dette både for vår og deres sikkerhet. Skulle ting dukke opp, kunne vi vise til denne. Det er en trygghet for alle parter. Grunnarbeidet er det eneste som ikke gikk slik vi hadde tenkt, så her har vi kjent på mye lærdom. Regninga ville blitt dobbelt så stor som antatt om alt på utsiden av bygget skulle ferdigstilles slik avtalen sa. Dette er kanskje dårlig kommunikasjon i forhold til at bygget ble hovedfokus, litt lite beskjeder om kostnader og timeantall fra aktørens side? Så utsiden av fjøset får rett å slett bli til litt underveis. Vi er glade for et flott bygg!

En stilig posering på ved tilsyn på beite.

Kjenner på presset.

Det går opp og det går ned, og forhåpentligvis opp igjen, det må vi ha troa på! Et fôrår som 2018 rett etter bygging kan vi jo ikke si at passet veldig godt. Det passet nok ikke godt for noen, men vi kan jo absolutt si at dette året ikke kommer til å gå inn i minneboka over positive super-år! Alle, i alle næringer, har sine kriseår, så vi håper vårt er over for ei stund nå. Vi er klare for en flott sommer, med mye godt fôr. Det håper vi vil innfri. Det er jo Simon som er den daglige fulltidsbonden som har kontroll på dyr, robot, servicer, inseminering, avl, brunst og det som hører med. En ytterst interessert og flink kar vil jeg si. Men en kar som har blitt litt sliten! En kar som har jobbet litt for hardt og litt for mye mot målet i mange år. Alle kan jobbe mye i perioder, men å tyne seg over flere år vil man til slutt kjenne på kroppen. Litt helseproblemer i form av allergi underveis, for mye jobbing, og nå rett og slett litt arbeidslei. Det kan jeg forstå, men skulle selvfølgelig ikke ønske at det var en sannhet. Grunnen til at jeg vil nevne det er fordi at bondeyrket er et ensomt yrke til tider, selv om man møte mange hyggelige mennesker. Så ta deg selv seriøst, kjenn godt etter og ta de grep som må tas før det går på helsa løs. Vær ærlig med deg selv. Jeg vet det koster, men det er viktig. Viktig for deg og de rundt deg! Og heldigvis, bare for å si det så er ikke dagene sorte og motet helt borte, men han kjenner i periodevis på en uendelig følelse av å være arbeidslei og litt mye opptatt kun med arbeid. Og vi er nå i den posisjonen hvor vi er herre over egen arbeidsplass og ikke har økonomiske muligheter til å kjøpe seg fri en måned. Derfor er vi innstilt på at det er en vei, og det er oppover. Det går mye bedre, men det tar bare litt lengre tid å få ladet seg opp når ikke man har mulighet til å koble helt ut.

Fremtiden

Vi ser lyst og optimistisk på fremtiden. Fortsatt med mye jobb. Men etter mange år med litt for dårlig tid så håper vi på en fremgang der vi kan få enda bedre kontroll på drifta. Dyr tidlig på beite, pløye, rydde langs beiter, hugge litt ved og klippe og stelle dyr. Alt til den tiden vi ønsker å gjøre det. Det må være et fremtidsmål for oss. Få god kontroll på det vi har av dyr, jord og eiendom. Målet blir nok ikke innfridd på alt i 2019, men fremover skal det gå.

Ønsker dere, kjære lesere en riktig god sommer!

KUSIGNALER

TUNGERULLING

Tungerulling er en form for stereotypi som forekommer hos voksne storfe. Dette er en slags stressmestring som regel utløst av for lite fiber i rasjonen og redusert drøvtygging.

Ola Stene
Fagleder storfe
Felleskjøpet
Rogaland Agder
ola.stene@fkra.no

Stereotypier kan observeres hos alle dyr som av en eller annen grunn blir forhindret i å utføre naturlig atferd. Hos voksne storfe er tungerulling den vanligste stereotypien. Ei mjølkeku i topplaktasjonen har høgt fôropptak og kan bruke opptil 14 timer i døgnet på å ete og tygge drøv. Siden drøvtygging er atferden ei ku bruker mest tid på er det å bli forhindret i å utføre dette også den største stressfaktoren. Stereotypier som for eksempel tungerulling utløser et morfinlignende stoff i hjernen som gjør at dyret opplever situasjonen som mindre stressende.

Stereotypier et morfinlignende stoff i hjernen som gjør at dyret opplever situasjonen som mindre stressende.

Lite fiber gir redusert drøvtygging

Årsaken til redusert tid til drøvtygging skyldes lite fiber i rasjonen. Enten for lite grovfôr, fiberfattig grovfôr eller grovfôr med dårlig smakelighet. Det kan også skyldes store mengder kraftfôr eller kraftfôr som ikke passer til grovfôrkvaliteten. Det var vanligere å observere tungerulling før mens det fortsatt var vanlig å gi kraftfôr bare to ganger om dagen. Da fikk kyrne mer kraftfôr om gangen, og kraftfôret inneholdt gjerne også mer lettløselig stivelse enn dagens blandinger.

Stereotypier hos kalv

Kalver vil som regel vise stereotyp atferd ved å suge på innredning eller hverandre. Dette skyldes at de drikker mjølka fort, og behovet for å suge er der selv om de har fått mjølka de skal ha. Tiltak mot dette kan være at de har høy tilgjengelig til mjølk og/eller andre sysselsettingstiltak. For eksempel har noen hatt positiv effekt av tomme plastkanner og lignende de kan leke og herje med. Tilgang til kraftfôr i smokkeflaske kan også være et godt tiltak. Da vil en raskere få kalvene i gang med kraftfôr også. En må i så fall klippe opp et større hull i smokken og regne med å skifte smokker med jevne mellomrom.

NESTE NUMMER AV BUSKAP KOMMER I DIN POSTKASSE CA. 16. SEPTEMBER.

VIL DU BLI TILLITS

Valgkomiteen har allerede startet sitt arbeid for å finne nye årsmøteutsendinger i Geno. Vil du bli tillitsvalgt i Geno? Da har du muligheten nå!

Å være årsmøteutsending innebærer mer enn å representere sitt område i årsmøtet i Geno SA. Foto: Rasmus Lang-Ree

Agnete Børresen
Organisasjonskonsulent
i Geno
ab@geno.no

I Buskap nr. 4 i år sto det informasjon om den nye valgordningen for årsmøteutsendinger i Geno. Valget skal altså foregå digitalt, og det skal skje i tidsrommet 15.november til 1.desember.

Innstilling klar til 15. september

For å rekke å presentere kandidatene og ha en periode for å komme med alternative forslag, skal valgkomiteen ha sin innstilling klar 15.september. De må derfor starte arbeidet sitt tidligere, og derfor er det svært ønskelig at forslag til kandidater sendes inn så fort som mulig.

— Vi ønsker å understreke at det absolutt er lov å melde inn seg selv som kandidat, sier leder i valgkomiteen, Bjørg Irene Alseth.

Videre forteller hun at valgkomiteen er helt avhengige av innspill på aktuelle kandidater, da det er store områder de skal finne tillitsvalgte fra.

Å være årsmøteutsending

Rollen som årsmøteutsending er viktig i medlemsorganisasjonen, og innebærer mer enn å bare representere sitt område i års-

KONTAKTINFO TIL VALGKOMITEEN

Leder/område midt	Bjørg Irene Alseth, 7100 Rissa	482 47 049	bjorg.irene@hotmail.com
Nestleder/område nord	Bent-Harald Sund, 8766 Lurøy	952 18 935	benths@start.no
Område øst	Sigrun Bakken Lerhol, 2975 Vang i Valdres	481 79 192	sigrun.lerhol@hotmail.com
Område sørvest	Norolf Sæle, 5337 Rong	975 98 036	nor-sael@online.no
Valgt på fritt grunnlag	Peder Jenssen, 9740 Lebesby	480 55 561	pederjjenssen@gmail.com

VALGT I GENO?

møtet i Geno SA. Som årsmøteutsending blir man en del av et Geno-utvalg i sitt område. Utvalget består av medlemsvalgte årsmøteutsendinger, styremedlem, varamedlem til styret, valgkomitemedlem og årsmøtets møteleder/varamøteleder. Dette er fora som skal ha en aktiv rolle i medlemsorganisasjonen, og som har om lag 3-4 møter i året. Den viktigste rollen er å være en høringsinstans for styret, ha oppfølging av alle Geno-kontakter i området og være et viktig bindeledd mellom Geno-kontaktene og styret, samt administrasjonen.

Valgkomiteen skal også fylle andre verv, som styremedlemmer, valgkomité, kontrollkomité, samt vararepresentanter i alle verv. For å melde interesse eller komme med forslag om kandidat, ta kontakt med valgkomiteen. Informasjon finner du på *www.geno.no/valgkomite.*

OPPDATER E-POSTADRESSEN DIN

Siden valg av årsmøteutsendinger skjer digitalt, er vi avhengige av at alle har korrekt e-postadresse.
Sørg for at den er oppdatert i Produsentregisteret så fort som mulig.

-Byggetegninger/ planløsning
-Visualisering av bygg/terreng i 3D
-Byggesøknad
-Oppfølging i byggesaker

Vi kan fjøs!

-Fangfronter
-Båsmatter/vannmadrasser
-Kalvebokser
-Komplett sortiment av storfeinnredning

Byggteknisk rådgivning
og
Storfeinnredning fra Spinder

Vi har lang erfaring innen byggrådgivning med solid praktisk erfaring fra egen melkeproduksjon.
Ta gjerne kontakt for en uforpliktende samtale.

Kluke Agri AS
Øverbygdsvegen 188
2836 Biri

KlukeAgri

post@klukeagri.no
www.klukeagri.no
Tlf.: 416 71 138 / 908 38 577

STÅL- OG LANDBRUKSBYGG AS

Stålbygg til landbruk og småindustri

- isolert eller uisolert
- tilpasset ditt behov
- ferdig montert, evt som byggesett

Sten Øivind Bjerke - 90 54 75 15
Sondre Bjerke - 48 02 80 92

Adresse: Tjøllingveien 416, 3280 Tjodalyng
E-post: post@sl-bygg.no

GODKJENT FOR ANSVARSRETT
DIREKTORATET FOR BYGGKVALITET

GJØDSELPUMPER FOR ENHVER DRITTJOBB!

JÆRBU

Sidemontert lastestativ for type T-2 VV og T-2 Kombi

Hatleveien 4, postboks 14,
4368 Varhaug
Telefon 51 79 35 50
www.jaerbu.no

Ole G
Nord-Varhaug & Co a.s
Produsent til norske bønder siden 1938

KALVINGSBINGAR I BÅSFJØS

Det er krav om at også alle båsfjøs skal ha kalvings-/sjukebinge frå 01.01.2024. I dei fleste båsfjøs kan dette løysast på ulike måter utan større investeringar, men det vil sjølvsagt ta litt plass i fjøset.

Torfinn Nærland
Rådgjevar bygnings-planlegging
torfinn.narland@tine.no

Kay Arne Aarset
Veterinær
Begge Tine Rådgiving Jæren og Agder

Svein-Åge Vangdal
Bygningsrådgivar

Helene Sejersted Bødtker
Begge Tine Rådgiving Hordaland og Ryfylke

Kalvinga er ei stor fysisk påkjenning for kua og kalven. For å lette dette mest mogleg, bør dei ha tilgang til eit område med god plass. Kalvinga går lettast dersom kua kan gå laust i ein romslig binge. Kalv født på eit isolert og drenerande golv i ein kalvingsbinge vil få ein vesentleg betre start på livet, enn ein kalv som blir liggande nedkjøla fleire timar på ei tilgrisa gjødselrist bak kua i båsfjøset. Bingen vil sikre at kalven sug råmjølk frå mora som sitt fyrste måltid, og ikkje vanleg mjølk frå nabokyr i fjøset når den stavrar rundt.

Litt kalvingsetologi

Vanlegvis vil kyr som skal kalve trekke seg bort frå flokken omtrent eit døgn før kalving. Dei vil ofte søkje eit stille og beskytta område der kalvinga kan skje uforstyrra av andre dyr. Dersom dyr vert sluppet for tidleg inn i kalvingsbingen, eller blir plassert aleine langt og isolert frå resten av kyrne/kvigene, vil dei bli stressa av å bli haldt borte frå flokken. Då kan kalvinga gå i stå. Skal ein bruke bingar der dyra blir isolerte frå flokken, bør ein ha gruppebingar slik at fleire dyr kan gå der samtidig.

Golvet i kalvingsbingen

Kua/kviga vil ofte vera uroleg, reise og legge seg fleire gonger under kalvinga. Dyret er stort og tungt, ledda er svake og toler lite. Golvet må difor vera sklisikkert og utan trinn. På golvet bør det vera gummimatte med godt med strø, eller anna mjukt materiale som halm. Dette vil og hindre at den nyfødte kalven og kua blir nedkjøla. Dette er særleg viktig dersom kua får mjølkefeber, då kua får kroppstemperatur under normalen. Mjølkefeber er den mest utbreidde kalvingsrelaterte sjukdomen vi har, og kua kan kome til å ligge i fleire dager. Mjukt underlag hindrar liggeskader. For å halde golvet i bingen mest mogleg hygienisk og reint frå fostervatn, mjølkesøl og urin, må dette drenerast bort. Halm som underlag er bra. Er ikkje dette ei aktuell løysing, bør det strødde golvet ovanpå gummimatte i bingen ha 2-4 prosent fall slik at det blir drenert til sluk, rist eller spaltegolv. Golv med svakt fall vil også hjelpe når bingen vert vaska og skal tørke opp fram til neste bruk.

Utforming av bingen

Bingen bør leggast slik at det er så fri adkomst som mogleg til den. Kua vil ha oversikt mot moglege farer under kalvinga. Ho vil legge seg med utsikt til bingen og arealet rundt, og bakenden vil bli pressa mot vegg i kalvingsbingen og kalven kan ikkje kome ut. Ideelt sett bør det difor vera eit opent areal rundt bingen, slik at bingesidene kan opnast for å enklare kunne hjelpe til under kalving, sjå binge 4 i figuren. Dersom kortaste vegg er på minimumsmålet 2,3 meter, er det ofte vanskeleg å kome til. Kortaste vegg bør helst vera 3 meter. Høgde på bingevegg bør vera 1,3 - 1,6 meter, der nederste halvpart bør vera tett for å hindre trekk og fordi kua ønsker å vera avskjerma. Av og til må dyret bindast opp eller settast fast, så det bør vera minst ein opning med fangfront, som kan løsne kua både oppe og nede. Det er ikkje uvanleg at kyr som står i fangfront under kalving, får heil eller delvis krysslammelse på grunn av ein stor kalv. Dei vil då legge seg raskt. Då er det viktig å få løsna kua fort, noko som kan vera svært vanskelig dersom fangfronten bare har åpning oppe. Enkelte kyr er meir aktive til å passe på kalven sin, tenk HMS og rømmingsvegar i form av smal passasje eller grind som vi kan kome oss ut av bingen gjennom. Bingen må vera lett å gjere rein mellom kvar kalving. Spanderer vi på uttak for vatn og straum til høytrykksvasker ved bingen, vil vaskinga verte enkel å gjennomføre.

Plassering av bingen i fjøset

Bingen bør plasserast sentralt i fjøset, slik at vi ofte kjem forbi kua. Eit overvåkingskamera kan

avlaste oss, og godt lys i bingen gjer gode arbeidsforhold. Bingen bør vera plassert nær ei ytterdør. Då vil det vera enkelt å få kua ut av bingen, dersom den stryk med eller må avlivast. Ved å legge bingen nær utgangsdør vil det og vera enklare å fjerne strø og halm.

Mjølking av nykalva dyr

Vi bør kunne mjølke fyrste målet på spann i bingen, utan å flytte den nykalva kua/kviga. Dette er mest skånsomt for eit sårbart dyr. Vi må ha eit vakuumuttak til spannmaskin i bingen. Dersom kua kan slikke kalven medan ho vert mjølka, vil kua/kviga verte mindre stressa og lettare gje ned mjølka. Ein boks eller flyttbar tralle til å ha kalven i framfor kua vil halde kalven på plass, medan vi fikserer kua i fangfronten og låser av dyret sidevegs med ei svingbar grind. Då kan vi mjølke kua sikkert i bingen.

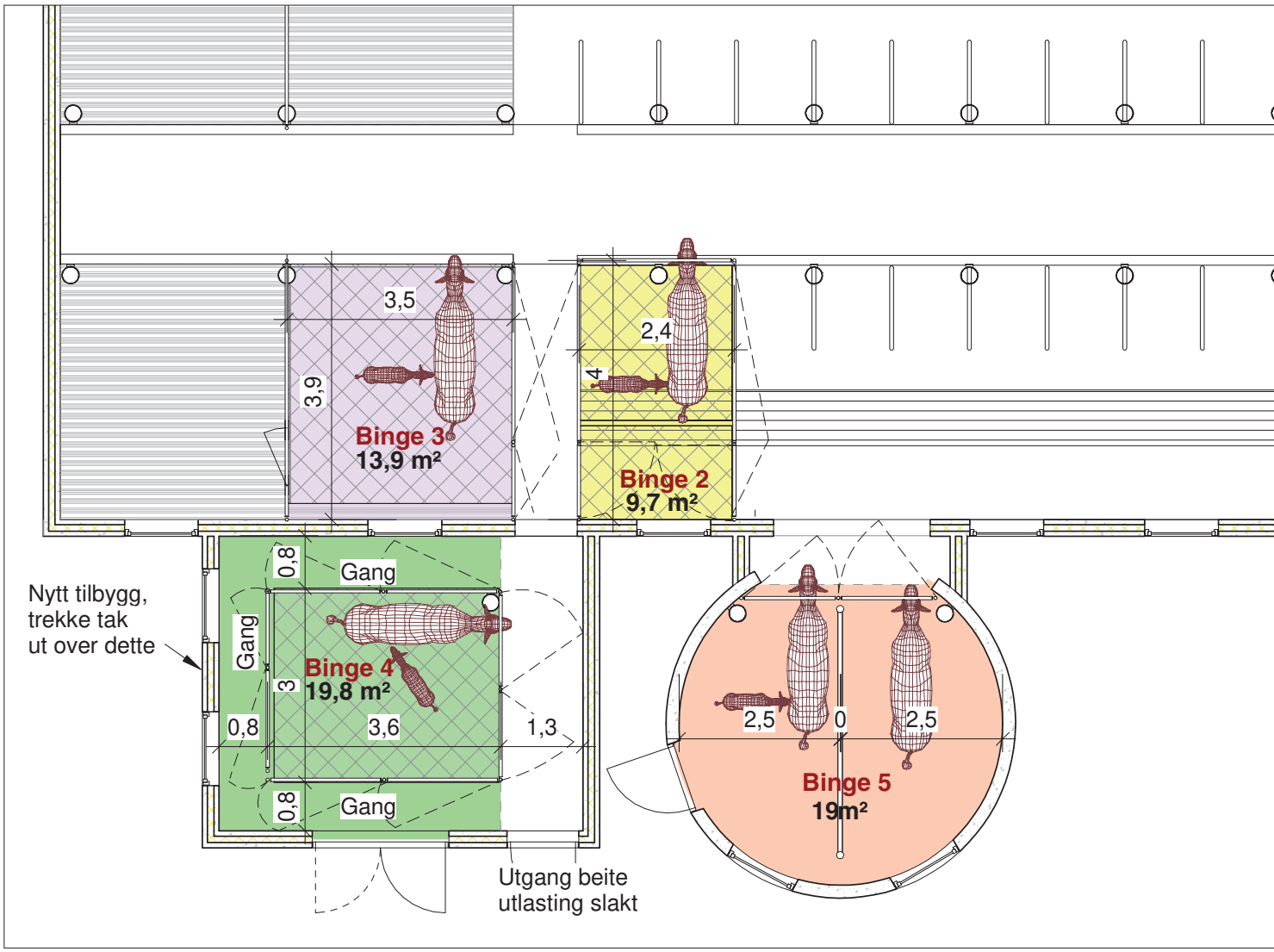
Framtidig forbrukarkrav til kalv-ku-binge?

Forbrukarane stiller stadig nye krav til dyrevelferd og utforming av bygg til husdyr. Vi bør difor tenke gjennom korleis kalvingsbingen kan tilfredsstille eit eventuelt framtidig (forbrukar) krav til at kalven skal gå nokre dagar med kua. Det er sett i gang forsking, som etter kvart kan gje oss meir kunnskap og tips til korleis dette kan løysast.

Dømer på kalvings- og sjukebingar

I figuren er det fem ulike døme på utforming og plassering av ein kalvings- og sjukebinge i eit båsfjøs. Vi håper at du kan finne inspirasjon blant desse eigna til ditt bruk.

Binge 1 er lagt i eksisterande fôrrom. I mange fôrrom vil ofte kortaste vegg bli mindre enn kravet til minimum 2,3 meter. Det bør vera mest mogleg opent inn til husdyrrommet for at kua ikkje skal oppleve å bli isolert. Deler av veggen er teke bort, og det er sett inn fangfront, som vert brukt som opning inn til bingen. For å sikre bingen mot trekk frå fôrluka i taket opp til løa, er det sett opp ny vegg. Skulle kua måtte avlivast eller

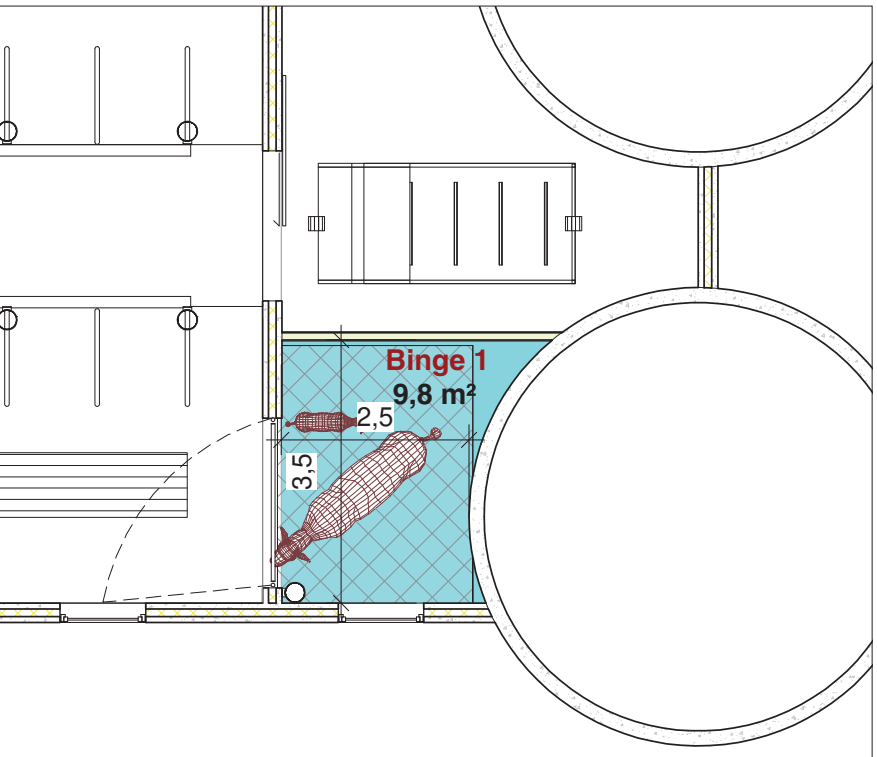
stryke med, må me kunne heise kua opp via fôrluka, eller ei anna dør inn til bingen.

Binge 2 er ei enkel løysing ved at to kubåsar vert gjort om til ein kalvingsbinge. Det vert sett opp bingeskiller, som er hengsla slik at dei kan svingast. Dei korte skillene hengsla på dei lange skillene vert slått saman når bingen ikkje er i bruk, slik at det er fri passasje til dømes når kyrne skal ut på beite. Bingeskillene kan opnast for å kome betre til når kua skal hjelpast. Det vert lagt gummimatter i bingen som drenerer til ei 5-10 centimeter opning midt over stålrista. Det er enkelt å få ut dyr via dør ut til beite. Ulempa her er at me brukar to båsar til mjølkekyr, som vil redusere produksjonen.

Binge 3 er ein fullspaltebinge som vert gjort om til kalvingsbinge. Det er laga tett bingeareal av ein treplatting med svakt fall mot spaltene i bakkant, eller mot spaltearealet i nabobingen. Her vil me redusere produksjonen tilsvarande det bingen vert nytta til i dag.

Binge 4 er eit nytt tilbygg på langsida av fjøset ved dagens dør ut til beite/utlasting slakt. Tak over tilbygget er trukket ut frå langveggen. Ved å fjerne døra og vindauget mellom båsfjøset og bingen vil dyret bli noko mindre isolert. Det er gangareal rundt heile bingen. Dersom kua legg seg med bakenden mot bingeskillet, kan vi ta bort/svinge ut bingeskillene mellom bingeareal og gang når kua kalver og vi skal hjelpe. Golvet i bingen kan drenere inn til gjødsellageret i båsfjøset, gjennom ei luke til å måke gjødsla dit, eller vi kan ha halm som underlag i bingen.

Binge 5 viser korleis ein kan nytte bygningsareal som er gått ut av bruk. Dette kan vera ein kondemnert tårnsilo, eit tilbygg eller del av eit saue- eller grisehus. Ligg dette arealet noko isolert frå båsfjøset, bør det flyttast inn to eller fleire dyr saman. Her er det plass til to kyr samtidig, og bingen kan delast i to ved ei hev- og senkegrind ved behov.

Figur 1. Moglege kalvingsbingar i båsfjøs, illustrasjon Torfinn Nærland

FAKTA

KRAV TIL KALVINGS- OG SJUKEBINGE

- Det skal vera eigne bingar til dette føremålet. Bingane kan nyttast til både sjuke-/behandlingsbinge og som kalvingsbinge. Bingane skal ikkje nyttast til midlertidig oppstalling av dyr i andre situasjonar
- Det er vanlegvis ikkje nok å sette av plass til midlertidige sjuke-/kalvingsbingar, som raskt og enkelt kan settast opp av grindar eller liknande
- Bingane bør plasserast i områder der dei fleste av dyra elles står
- Enkeltbinge for ku og kalv bør ha eit areal på 8-10 kvadratmeter, kortaste vegg minimum 2,3 meter
- For gruppebingar (når fleire dyr skal bruke bingen samtidig) bør det vera minimum 8 kvadratmeter pr. dyr. Kortaste vegg bør då vera minimum 3 meter i binger for grupper opp til 3 dyr, og minimum 5 meter for binger for grupper på over 3 dyr
- Det skal vera ein kalvings-/sjukebinge pr. 25 påbegynte kyr i fjøset. Ved konsentrert kalving bør det ikkje vera meir enn 12-15 kyr pr. kalvingsbinge.
- Minst 50 prosent av arealet i bingen skal vera tett golv. Liggearealet skal vera minst like mjukt som liggeplasser for øvrig. Kalvingsbingar skal ha eit tjukt strøbedd for kua
- Må vera mogleg å fiksere dyra i bingen
- Behandlings-/sjukebinge skal nyttast ved behandling av sjuke dyr

BYGDE KALVINGS-/ SJUKEBINGE I ROM INNTIL BÅSFJØSET

Som privatpraktiserende veterinær i Gausdal og Lillehammer er jeg innom veldig mange fjøs. Hos Monica og Espen Skumlien har jeg sett noe som interesserer meg spesielt.

Line Bredli-Kraemer
Veterinær i Gausdal og Lillehammer
lhegbre@bbnett.no
Tekst og foto

De siste 15 årene har det vært stor byggeaktivtet med oppsett av mange nye driftsbygninger, og ombygginger av gamle fjøs. Monica og Espen Skumlien i Østre Gausdal i Oppland har i et helt vanlig båsfjøs bygd to separate rom inntil fjøset, som de bruker som kalvings- og sjukebinge. De er forut sin tid, da endringen i forskriften om hold av storfe med krav om kalvings -og sjukebinge i båsfjøs først trer i kraft fra 1.januar 2024. Kravet om kalvingsbinge/sjukebinge i lausdriftsfjøs har vært gjeldende siden 2004.

22 årskyr

Ekteparet Monica og Espen Skumlien tok over gården i 2012. De har 22 årskyr i båsfjøset, kvigekalver brukes til egen rekruttering og alle oksekalvene selges. Dyra er på setra på Kittilbu i Gausdal Vestfjell 7-8 uker på sommeren. I tillegg går kyrne på innmarks- og utmarksbeite rundt gården før og etter seteroppholdet.

Realiserte ideen da nybygg ble lagt på is

Ideen om kalvingsbinge i det eksisterende båsfjøset kom for flere år siden. Monica har ikke vært

Monica og Espen Skumlien foran kalvingsbingen.

komfortabel med at kyrne står bundet under kalvinga. Planer om nytt fjøs i 2018 gjorde at ideen om kalvingsbinge i nåværende fjøs ble satt på vent. Men da avslaget om tilskudd til nytt fjøs kom i 2017, ble fjøsplanene lagt på is. Tanken om kalvings- og sjukebinge i det eksisterende fjøset ble videreført.

Det er 22 årskyr i båsfjøset til Monica og Espen Skumlien.

Bygd i tidligere høylåve

Høsten 2018 stod to nye rom klare, en binge som brukes til sjukebinge med egen utgang til luftegård, og en kalvingsbinge. Bingene er bygd i det som tidligere var en høylåve, som ligger helt inntil fjøset. Rommene ble isolert, det ble støpt tett gulv, og veggene ble kledd med vaskbare landbruksplater på innsida. Møkking foregår manuelt fra bingene til spaltegulv ved siden av. Drikkekar skal settes opp, men foreløpig får dyra vann fra bøtter. Nykalva kyr blir tilbudt lunkent vann fra bøtte rett etter fødsel.

Lettere kalvinger

Til nå har åtte kyr kalva i kalvingsbingen. Det har ikke vært kalvingsproblemer. Monica ser stor forskjell fra tidligere da kua kalvet på bås, hvor eier oftere måtte gripe inn i kalvinga. Kua takler kalvinga bedre når hun får bevege seg fritt, og kan følge instinktene sine. Perioden ku og kalv er sammen i kalvingsbingen er individuell, men i gjennomsnitt blir de værende sammen i ett døgn. Kua blir flyttet til kalvingsbingen 1-2 dager før forventet kalving.

Luftegård til kyrne

Utenfor fjøset på gården har driverne laget en luftegård til kyrne, som kan brukes til lufting av kyrne hele vinterhalvåret på dager som været tillater det. Ute i luftegården har de planer om å sette opp en kubørste, og denne skal stå under tak. Mosjon og mulighet til å få klødd seg er viktig for kuas daglige velferd.

Monica og Espen er veldig opptatte av dyrevelferd, og de ser hele tiden på løsninger for å bedre denne, med de mulighetene de har i det opprinnelige båsfjøset.

Sjukebinge i separat tilbygg til fjøset.

FAKTA

FAKTA OM KALVINGSBINGE

En kalvingsbinge er en egen adskilt binge med god plass, hvor kua blir oppstallet rett før hun skal kalve. Bingen bør være i nærheten av de andre kyrne, den skal ha tett gulv, mykt underlag, og mulighet for fiksering av kua.

Kyr som får kalve i kalvingsbinge kan utføre naturlig adferd som å trekke seg tilbake fra flokken sin. Kua får kalve på en rein, tørr og egnet plass uten å bli forstyrret. Dette bidrar til mindre stress hos kua, og kalvinga går lettere. Risikoen for svakfødte/dødfødte kalver er lavere ved naturlig atferd. Kua kan rett etter kalving få utføre sine morsinstinkter som sleiking og amming av kalven. Det er også enklere å få til optimal råmelkstildeling nå ku og kalv er oppstallet i en kalvingsbinge.

Kalver som blir født i en rein og tilrettelagt kalvingsbinge blir mindre tilgriset ved fødsel og har dermed mindre risiko for å få sykdommer som sepsis (blodforgiftning), navle- og leddbetennelse.

Ved kalvingsvansker er det enklere å bidra med fødselshjelp.

HELGRØDE-SURFÔR AV HVETE TIL MJØLKEKYR

Det er ikke er behov for å knuse korn i helgrødesurfôr av hvete opp til utviklingstrinn 86 etter Zadoks' skala, myk-til-hard deigmodning, og opp til 430 gram tørrstoff/kg.

Åshild T. Randby
Forsker, NMBU
ashild.randby@nmbu.no

Astrid Johansen
Grovfôrrådgiver, Norsk Landbruksrådgivning
astrid.johansen@nlr.no

Linda Rønning
Grovfôrrådgiver, Norsk landbruksrådgivning
linda.ronning@nlr.no

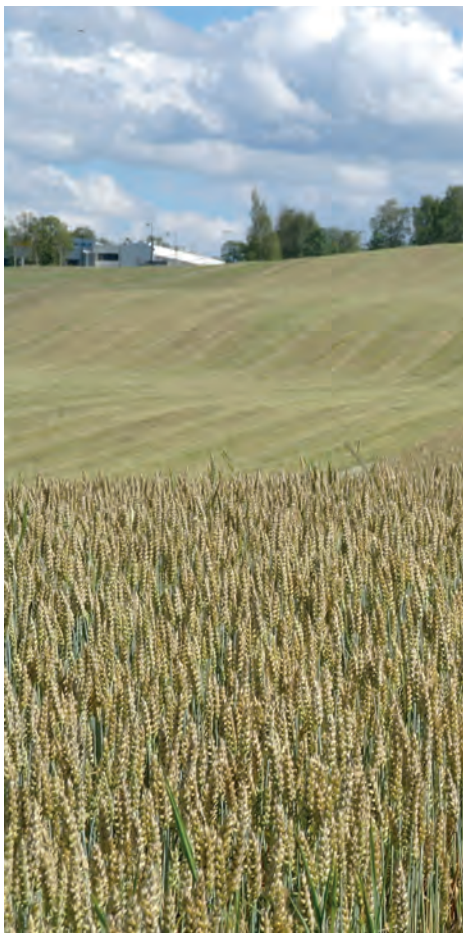
Linda Karlsson
Produktutvikler drøvtyggerfôr, Felleskjøpet Fôrutvikling
linda.karlsson@fkf.no

Fra gammelt av er det godt kjent at modent og lagringstørt helt korn fordøyes dårlig av storfe, mens småfe i større grad er i stand til å knuse kornet i tyggeprosessen, og derved fordøye det. Ved knusing (valsing) eller maling før fôring kan imidlertid også storfe utnytte næringen i modent korn fullt ut.

Når helgrødesurfôr fra kornåker i deigmodningsstadiet fôres til kyr blir det ofte observert hele korn i gjødsla. Dette gir grunn til bekymring for hvor godt kornet i helgrøden er fordøyd. På denne bakgrunnen ble det gjennomført et fordøyelsesforsøk med mjølkekyr på Senter for husdyrforsøk på NMBU, Ås, i 2016. Forsøket var en del av forskningsprosjektet: «Heilgrøde som fôr til mjølkekyr», som tidligere er presentert i Buskap nr. 3 i 2017 og nr. 3 i 2018.

Hvete ved tidlig deigmodning 27. juli, ved utviklingstrinn 83 etter Zadoks' skala.

Høsting ved myk-til-hard deigmodning 14. august, ved utviklingstrinn 86. Foto: Åshild T. Randby

Dyrking og ensilering

Krabat hvete ble sådd uten gjenlegg 20. april 2015. Halve jordet ble høsta 27. juli, ved tidlig deigmodning (utviklingstrinn 83 etter Zadoks' skala), og resten 14. august, ved myk-til-hard deigmodning, utviklingstrinn 86. Hveteåkeren ble slått uten stengelbehandling fra én kant på jordet ved kjøring fram og tilbake med Kverneland Taarup 5087M. Det ble brukt én bakmontert slåmaskin, vekselvis på venstre og høyre side. For å gjøre det lettere å plukke opp strengen, og for å redusere kornspill, ble Orkel hiQ smartbaler kjørt i motsatt retning av slåmaskinen umiddelbart etter slått av hver streng uten bruk av kutteaggregat. Det ble ikke tilsatt

VIKTIGSTE FUNN I FORSØKET

- Ved økt utviklingstrinn fra tidlig deigmodning til hard deigmodning avtar innholdet av sukker og NDF i avlingen, mens innholdet av stivelse øker.
- Fordøyeligheten av NDF reduseres tydelig ved økt utviklingstrinn, og fører til avtakende energiverdi per kg tørrstoff i avlingen.
- Stivelse i hvetekorn i helgrøde fra deigmodningsstadiet fordøyes fullstendig uten knusing (valsing), i hvert fall opp til myk-til-hard deigmodning.
- Hele korn som oppdages i gjødsel utgjør en ubetydelig andel av fôret, og trenger ikke å bety at fôret er dårlig fordøyd.
- Helgrødesurfôr av hvete har lav fordøyelighet og lavt næringsinnhold, men gir likevel godt fôropptak.

ensileringsmiddel, men for å redusere risikoen for mugning ble ballene hardt pressa og pakket inn i 12 lag plast.

Kutting og knusing av helgrødesurfôr

Ved åpning av surfôret ble to rundballer fra samme høstetid kutta i Siloking Kverneland Duo 1840 TMR fullfôrblander i 40 minutter. Deretter ble halvparten av fôret knust i Murska 350 valse, som er beregna for treska korn. Fire fôrrasjoner ble undersøkt:

1. Tidlig deigmodning (TD), ikke knust.
2. Tidlig deigmodning, knust.
3. Myk-til-hard deigmodning (MHD), ikke knust.
4. Myk-til-hard deigmodning, knust.

Fordøyelsesforsøk med mjølkekyr

Fordøyelsesforsøk er i prinsippet enkelt: Fôr spist minus næring i gjødsel = næring fordøyd. For å få stor sikkerhet på resultatene bør fôret som undersøkes utgjøre en så stor andel av fôrrasjonen som mulig. Det ble derfor nytta kyr som var fem måneder ut i laktasjonen og hadde moderat ytelse, 22 kg mjølk, ved forsøksstart. Kyrne fikk 7,5 kg kraftfôr daglig (5,1 kg FORMEL Elite og 2,4 kg FORMEL Protein 32), og helgrødesurfôr etter appetitt som eneste grovfôr. I tillegg fikk de daglig 50 gram urea som ble løst i varmt vann og dusjet på fôret for å sikre positiv PBV, og 200 gram Pluss Vomstabil for å redusere risikoen for sur vom.

Det ble nytta åtte kyr. I løpet av fire perioder, hver på tre uker, fikk alle kyr prøvd alle fire rasjoner. Gjødsel fra kyrne ble samlet opp og analysert.

Helgrødeavling og fôrsammensetning

Avlingene per dekar ble målt til 730 kg tørrstoff ved TD og 678 kg tørrstoff ved MHD. Ved høsting utgjorde akset 41 prosent ved TD og 59 prosent ved MHD, mens resten var stengel og blad. Ved åpning ble det ikke funnet mugg i noen baller. Helgrødesurfôret fra TD og MHD inneholdt henholdsvis 33 og 42 prosent tørrstoff, og per kg tørrstoff, 110 og 253 gram stivelse og 482 og 456 gram NDF.

Smørsyre ble ikke påvist, og surfôrgjæringa var i hovedsak bra, med lavere pH og sterkere syregjæring i TD-surfôr enn i MHD-surfôr. Nedbrytningen av protein til NH_3-N var høyere enn ønsket og etanolgjæringa var høy nok til å kunne gi fôrsmak i mjølk, uten at det ble observert.

Halvparten av helgrødesurfôr fra hver høstetid ble knust i Murska 350 valse, som er beregna for tresket korn. Foto: Åshild T. Randby

Fôropptak

Kyrne spiste i gjennomsnitt 14,1 kg tørrstoff av helgrødesurfôr, 0,6 kg mer av MHD- enn av TD-surfôr. Dette var i tråd med beregnede opptaksindekser, og skyldtes lavere innhold av syrer og NDF, og høyere tørrstoffinnhold i MHD- enn i TD-surfôr. De spiste 0,4 kg tørrstoff mer av knust enn av ikke-knust helgrødesurfôr, som sannsynligvis skyldtes at knusingen ga kortere partikkellengde på fôret, 20 mot 28 mm median kuttelengde. Vombelastningen, som er definert som andel raskt nedbrytbare karbohydrater (stivelse + sukker) i forhold til sakte nedbrytbare karbohydrater (NDF), ble svært høy, 0,90, ved MHD, på grunn av høyt stivelsesinnhold, mot 0,69 ved TD.

Fordøyelighet

Fordøyeligheten av surfôret var høyere ved TD enn ved MHD, hvilket spesielt skyldtes høyere NDF-fordøyelighet, 47 mot 40 prosent. Knusing av helgrødesurfôret påvirket ikke fordøyeligheten av noen av næringsstoffene. Både stivelse og sukker ble tilnærmet fullstendig fordøyd ved begge høstetider, både uten og med knusing.

I løpet av fire perioder fikk alle åtte kyr prøvd alle fire helgrøderasjoner. Foto: Åshild T. Randby

Gjødselprøver fra kyrne ble våtsiktet. Av totalt 32 prøver (8 kyr i 4 perioder) ble det funnet hele korn i 10 prøver, mens 22 prøver ikke inneholdt korn. Flere gjødselprøver fra kyr på MHD-surfôr (8 av 16) inneholdt korn enn gjødsel fra kyr på TD-surfôr (2 av 16 prøver), mens det ikke var sikre forskjeller som følge av knusing. Selv om kornene var lett synlig i gjødsla utgjorde de en helt ubetydelig mengde tørrstoff på daglig basis.

Mjølkeproduksjon

I gjennomsnitt mjølka kyrne 20,6 kg, med 48,3 gram fett og 38,4 gram protein per kg. Når kyrne fikk ikke-knust helgrøde produserte de 0,8 kg mer mjølk, og mer EKM, protein og laktose på MHD-surfôr enn fra TD-surfôr, slik en skulle forvente ut fra 0,6 kg økt opptak av tørrstoff. Når kyrne fikk knust helgrøde, derimot, var det ingen respons i ytelse, til tross for

0,5 kg høyere tørrstoffopptak av MHD-surfôr enn fra TD-surfôr. Den høye vombelastningen hos kyrne som fikk MHD-surfôr kan ha begrenset nedbrytningshastigheten av NDF i vom, og derved redusert vommas produksjon av mikrobeprotein og fettsyrer, som er forløpere til mjølkesyntesen i juret. Den manglende ytelsesresponsen oppsto bare på knust MHD-surfôr. Dette kan gi spekulasjon om knusing av stivelsesrike hvetekorn kan påskynde nedbrytning av stivelse i vom i forhold til i intakte ikke-knuste hvetekorn. Uansett har ikke den høye vombelastningen gitt alvorlige begrensninger i vomfordøyeligheten, siden mengden fordøyd organisk stoff per kg tørrstoff ble målt til å være litt høyere hos forsøkskyrne enn vi beregna med vanlige analysemetoder. Kyrnes daglige tilskudd av 200 gram Pluss Vomstabil, som inneholder bufferstoffet $NaHCO_3$, antas å ha motvirket, i alle fall en alvorlig, reduksjon i NDF-fordøyeligheten i vom.

Ikke behov for å knuse korn i helgrødesurfôr

Forsøket viser klart at det ikke er behov for å knuse korn i helgrødesurfôr av hvete opp til utviklingstrinn 86 etter Zadoks' skala, myk-til-hard deigmodning, og opp til 430 g tørrstoff/kg. Korn som er tørrere, eller mer modent, ble ikke undersøkt.

Potensialet for bruk av helgrøde som fôr til mjølkekyr

Denne studien bekrefter tidligere forskning som viser at helgrødesurfôr høsta ved deigmodningsstadiet har betydelig lavere energi- og proteinverdi enn det vi oppnår ved middels høstetid for gras. Helgrødesurfôr av hvete i denne studien inneholdt i middel, per kg tørrstoff, 0,7 FEm (4,80 MJ NEL), 103 gram råprotein, 63 gram AAT og -6 gram PBV. I forhold til den lave næringsverdien er likevel opptakspotensialet overraskende høyt, så sammen med surfôr av høy fordøyelighet kan en anta at helgrødesurfôr gjerne kan inngå i moderate mengder selv til høytytende kyr, og sikre tilstrekkelig struktur i rasjonen. Det kan også være andre gode grunner for å høste kornavlingen til fôr: Det gir stor fôravling i én slått. I klimaområder hvor korn ikke går fram til modning, kan en få god fôravling også i gjenleggsåret for eng, ved å høste kornet ved deigmodning. Vinterskade på enga, tørkeår, eller andre grunner til at grovfôravlingen blir for snau kan også gjøre det aktuelt å høste kornavlingen til fôr.

Du finner tabeller med detaljerte resultater fra forsøket på www.buskap.no fra 5. juli (klikk deg inn på forside Buskap nr. 5 eller klikk «siste utgave»).

Nibio sitt forskningsprosjekt «Heilgrøde som fôr til mjølkekyr» er finansiert av Forskningsmidlene for jordbruk og matindustri, Felleskjøpet Fôrutvikling, Fylkesmennene i Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag og Møre og Romsdal, Nibio og Tine. Takk!

Smått til nytte

SLIK TESTER DU EN MADRASS

En FarmTest av madrasser for liggebåser kom med noen råd for hvordan du kan teste en madrass. Selv om testen er fra 2007 tror vi rådene er like aktuelle i dag.

- Fall på kne fra 20 cm høyde. Det skal ikke gjøre vondt!
- Ta en gnutest. Trykk ned og gnu fingerknokene fem ganger. Knokene må ikke «svi» eller være «tynnslitte»
- Vurder sklisikkerheten
- Vurder om madrassen er lett å holde ren. En mindre ru overflate er lettere å rengjøre enn en mer ru overflate

Testen anbefalte også tilførsel av en halv kg strø hver dag og at den skrapes minst to ganger daglig.

FarmTest 23 2007

GI KALVENE NOK VANN

Forskeren Sarah Morrison minner om viktigheten av at kalvene får nok vann. Kalvene øker vanninntaket de to–tre første dagene etter råmelksperioden, mens det så går litt ned. Morrison anslår at kalver drikker ca. 1 liter vann pr. dag første leveuke og 2,5 liter i fjerde leveuke.

Hoard`s Dairyman 25. mars 2019

LØSNINGER FOR BEITE- OG MOSJON

Effektiviseringen i landbruket med større besetninger og robotmelking byr på utfordringer i gjennomføringen av kravet til beite-/mosjon for storfe.

Rose Bergslid
Rådgiver Norsøk
rose.bergslid@norsok.no
Tekst og foto

Når gårdens beiteareal er tilpassa 25 dyr, og dyretallet har passert 100 kan det være krevende å få en god beite-/mosjonsløsning. Men løsningen må finnes, for Mattilsynet er klar i sin tale: Alle storfe, bortsett fra ukastrerte hanndyr over seks måneder skal ut i minimum åtte uker.

Møre og Romsdal Bondelag har hatt et prosjekt for å samle sammen og vise ulike løsninger. Landbruk Nordvest og Norsøk har delt på arbeidet. I prosjektet er ti gårder besøkt, og resultatet er tilgjengelig i Norsøk-rapporten «Beite/mosjonskravet for storfe – Presentasjon av 10 løsninger».

Kyrne på gammelt kulturbeite

Hos Rita og Knut Flatvad i Sunndal har 55 kyr fri tilgang til et gammelt kulturbeite på ca. 100 dekar som er en blanding av skog og innmarksbeite. Dyra går ut og inn som de vil, og inne har de tilgang til grovfôr, kraftfôr og

Rose Bergslid har jobbet med prosjektet.

melkerobot. Gårdbrukerne merker liten forskjell på melkevolumet, men antall melkinger per døgn går litt ned i beitetida. Kalver og kviger som skal inseminneres har tilgang til egne luftegårder med flis. Dyra går ut og inn som de vil, og all fôring skjer inne. På denne måten har gårdbrukerne god kontroll på de minste dyra, og kvigene blir inseminert i rett tid.

Opplegget med beiting og mosjon for samtlige storfe fungerer veldig bra. Godt grunnarbeid på tråkkut-

Kviger og kalver hos Rita og Knut Flatved koser seg i sola. Er det for varmt, eller surt og kaldt holder de seg innendørs.

satte områder og solide gjerder sparer mye arbeid og irritasjon i hverdagen.

Bygde kutrapp til luftegården

Roger Håseth i Fræna har 36 melkekyr og melkerobot. Hverken kyr eller ungdyr hadde tidligere vært ute. For Roger var den største utfordringen høydeforskjellen på to meter mellom løsdriftsavdelinga og bakkeplanet.

Løsningen ble å støpe en kutrapp. Trappa er forsterka med ståldragere festet til en tårnsilo.

REGLER

Storfe skal sikres mulighet for fri bevegelse og mosjon på beite i minimum 8 uker i løpet av sommerhalvåret.

Storfe som er oppstallet i båsfjøs, skal sikres mulighet for fri bevegelse og mosjon på beite i minimum 16 uker i løpet av sommerhalvåret. Dersom de naturgitte forholdene ikke ligger til rette for 16 ukers beite, kan beitetiden reduseres med inntil 4 uker. Dyrene skal også sikres mulighet til regelmessig mosjon og fri bevegelse resten av året.

Dersom egnet beite ikke er tilgjengelig for fjøs som sto ferdig bygget før 1. januar 2014, skal dyrene i stedet ha tilgang til egnet luftegård eller annet utendørs område der dyrene sikres mulighet til fri bevegelse og mosjon.

God stemning etter mange tiår med samarbeid. Det er sikkert mange som har litt å lære av samarbeidsevnen til disse karene

Roger Håseth har erfart at det er uproblematisk å lære kyrne å gå i trapp.

Trappetrinnene er 60 cm lange og 20 cm høye. Sannsynligvis kunne 30 cm høye trappetrinn fungert like bra. Trappa er brei nok til at to kyr kan passere hverandre. I følge Håseth er det uproblematisk å lære kyrne å bruke trappa. Tilgangen til luftegården er åpen på dagtid.

Full fart på fellesbeite i førti år

Storslettet fellesbeite i Surnadal drives av Endre Roaldset, Olav og Ragna Mauset og Arne Heggset, med god hjelp fra sønnen Håkon. Fellesbeitet er på 350 dekar, og delt inn i 18 skifter. I dag er det om lag 60 kyr som bruker fellesbeitet. Det er alltid to som melker; en fast ansatt, fra Polen – som har vært der i fem år, i tillegg til gårdbrukerne selv. De har ei uke på og to uker av hele sommeren. Etter hvert som kvaliteten på graset avtar utover høsten får kyrne tilgang til rundballer i fôrhekk utenfor melkegrava i tillegg til beitet.

Området rundt fôrhekken kan skrapes med traktor, og gjødsla samles opp i et gjødsellager. For gårdbrukerne har fellesbeitet stor verdi, både med tanke på fleksibilitet og fritid om sommeren, men også som fôrgrunnlag.

Prosjektet var finansiert av Møre og Romsdal Fylkeskommune og Fylkesmannen i Møre og Romsdal med Møre og Romsdal Bondelag som prosjektleder. Nina Iren Ugelvik i Landbruk Nordvest og Rose Bergslid i NORSØK har skrevet rapporten. Se lenke til artikkelen på www.buskap.no

Smått til nytte

VERDENS DYRESTE OKSE

Angusoksen SAV America 8018 satte verdensrekord da den ble solgt på auksjon for 1,51 millioner US dollar eller nesten 13 millioner norske kroner. Oksen kommer fra Scaff Angus Valley i Nord Dakota der Schaff-familien har drevet med avl på Angus siden 1942. Oksen hadde en 205-dagers vekt på 507 kg og var i auksjonsringen i bare seks minutter før kjøperen fikk tilslaget. Selv med den rekordhøye kjøpesummen skal selger ha 20 prosent av inntektene av sædsalget. Se nyhetssak på buskap.no der du også kan se en film fra auksjonen.

Jordbruksaktuelt (Danmark).

GLED DEG TIL
NESTE NUMMER AV
BUSKAP!

- *Mjølkefeber og mastitt/fruktbarhet*
- *Kaseinvarianter i melk*
- *Status på metanprosjektet*

Gårdsreportasjer pluss mye, mye mer

Nå også med VIPPE!

- Vipper inn en ekstra ball manuelt eller automatisk
- Stasjonærblanderen som ofte passer inn der gammelkutteren stod
- Ingen sortering og kasting av fôr
- Svært lite strømforbruk (32 amp)
- Økt fôropptak og kortere etetid
- God blanding

PROCESSOR 3000

HaRu SYSTEMER
www.harusystemer.no

- 2651 Østre Gausdal
- www.harusystemer.no
- post@harusystemer.no
- 930 56 315 / 930 56 316

SISU
HEST & HUSDYR

Vi leverer skreddersydd storfeinnredning til både nytt og eksisterende fjøs fra

DAN EGTVED A/S
www.dan-egtved.dk

Sisu hest og husdyr leverer stålhaller til både uisolerte og isolerte bygg, vi hjelper deg hele veien fra planlegging til nøkkelferdig bygg. Ta kontakt for en hyggelig og uforpliktende fjøsprat.

WWW.SHH.NO - TLF 63 94 39 00 - SHH@SISU.NO

Før du bygger fjøs, må du have et tilbud fra os.

GENO OG OS ID INNGÅR SAMARBEID OM SALG AV AKTIVITETSMÅLER

Fra 1. juli samarbeider Geno med OS ID om salg av aktivitetsmåleren SenseHub, den nye generasjonen av Heatime-systemet.

Kristin Mengshoel
Heatimeansvarlig i region øst i Geno
kme@geno.no

Geno og OS ID har bred erfaring fra flere tiårs godt samarbeid med norske husdyreiere. Når de to selskapene, med hver sin spisskompetanse, nå går sammen om å tilby aktivitetsmåling er det godt nytt for bonden.

OS ID tar over teknisk brukerstøtte

Geno og OS ID selger løsningen, mens OS ID tar over teknisk brukerstøtte, generell support, logistikk og markedsføring.

SenseHub produseres av en aktør i samme konsern som OS ID, og fra 1. juli er OS ID leverandør av SenseHub i hele Norden. I Norge er altså Geno OS IDs forhandler og nære samarbeidspartner. Med lager lokalisert på Os, vil vi samtidig få adskillig kortere leveringstid, både på helt nye anlegg og på reservedeler til de eksisterende anleggene.

Kvige med blått øremerke som er SenseHub øretag. Foto: Eva Husaas

Skal lede OS IDs satsing på aktivitetsmåling

Vegard Urset er ansatt for å lede OS IDs satsing på aktivitetsmåling. Vegard har mastergrad i husdyrfag med avl som hovedretning. I en tiårsperiode var han avlssjef i Tyr med ansvar for det nasjonale avlsarbeidet for kjøttfe. Han var med da Geno introduserte Heatime for norske ammekuprodusenter, med mål om å oppnå avlsmessig framgang gjennom økt seminbruk.

Smått til nytte

FORDELER MED LED-LYS

I KvægNyt listes disse fordelene med LED-lys framfor tradisjonelle lysstoffrør opp:

- 40–50 prosent lavere energiforbruk
- Et LED-rør varer omtrent fem ganger så lenge som et lysstoffrør
- Med LED-belysning kan det velges ulike egenskaper ved lyset som for eksempel om det skal ha kald eller varm farge
- Diodene i LED-belysning må ikke skiftes så ofte

KvægNyt 19/2018

MOSJONSKRAVET MÅ LØSES

Fjøs bygd før 2014 kan løse kravet om mosjon ved å bygge luftegård eller benytte mosjonsbeite. Fjøs bygd fra 2014 skal ha et opplegg for beiting. Beiting åpner selvfølgelig for tilleggsfôring og er ikke knyttet opp mot søknad om tilskudd på beite.

Buskap har besøkt to bruk i Møre og Romsdal som har funnet gode løsninger på beite- og mosjonskravet.

Solveig Goplen
solveig.goplen@geno.no
Tekst og foto

Langhol gård

Langhol gård i Molde i Møre og Romsdal

- Jorunn Gunnerød og Erling Tistel
- 680 dekar fulldyrket + 6 dekar innmarksbeite
- Kvote 630 000 liter
- 73 årskyr
- 8 750 kilo i ytelse
- Innkalving 24 måneder
- Kalvingsinervall 11,7 måneder
- 16 kg kraftfôr per 100 kg mjølk. Avfallsfôr av brød er regnet som grovfôr
- 50 okser i året til mellomkalvproduksjon
- Satellitt i Rypdal purkering, fôrer fram 750 slaktegris og selger 800 smågris i året

Aktuelle for å ha bygd mosjonsgang og for å være i planleggingsfasen for et nytt fjøs

FANT EN GOD LØSNING SOM FUNGERER

Mosjonsgang til flerbruk.

Kamelen var tung å svelge. Jorunn Gunnerød og Erling Tistel søkte Mattilsynet om dispensasjon fra mosjonskravet, med begrunnelse i at områdene rundt fjøset kun er myrjord. Men svaret var klart, dette ble det brukernes oppgave å finne en løsning på. Fjøset ble ombygd fra bås til løsdrift i 1994. Det viktige var å få kyrne over på løsdrift. Beiting var ikke noe tema den gangen.

Historietime

Langhol gård ved Molde har ei spennende historie. Foreldrene til Jorunn kjøpte gården i 1973. Da hadde de tatt med seg familien på ferietur for å se på mulige jordbrukseiendommer. De drev mjølkeproduksjon i Røyken. Her på Langhol så de se mulighetene. Langhol er et nybrottsbruk fra sist på 50-tallet, hit kom to dyktige familier fra Trøndelag som dyrket opp jord og startet med gris i påvente av at de skulle ta over hjemgårder. Da mor og far til Jorunn kjøpte gården var det en klausul om at de måtte starte med mjølkeproduksjon. På

Jorunn Gunnerød og Erling Tistel har oppdaget flere bruksområder til den nybygde mosjonsgangen langs ytterveggen.

flyttelasset fra Røyken var det drektige kviger og en dyktig røkter. Da kvotesystemet ble etablert på begynnelsen på åttitallet var det bygd båsfjøs for 112 kyr med påsett og egen kvote var over 600 000 liter. Flybildene viser en unik produksjonsenhet med store arealer rundt gårdstunet.

Jorunn vokste opp som nummer fire i søskenflokken på fem. Etter utdanning på Ås og diverse jobber, traff hun mannen Erling. På Langhol ble det endringer da bror til Jorunn ble utsatt for en arbeidsulykke og dermed ble det mulig for Erling og Jorunn og bli gårdbrukere. Erling med sin bakgrunn fra forsvaret og utdannet ingeniør har fått god bruk for kompetansen.

Mosjonsgang med flere bruksområder

For å løse kravet til mosjon er det bygd en «lufteveranda» langs langveggen. Mosjonsgangen har to dører, noe som er krav for en mosjonsgang, men ikke for en luftegård. Planen ble drøftet med Mattilsynet i 2017. Mosjonsgangen var klar for bruk i 2018 og kostet opp imot 150 000 kroner. Den er 4 meter bred og 45 meter lang. Den skrapes med skuffe og har nedslipp til pumpekum i ene enden. Underlaget er pukk, fyllmasse og 12 centimeter med betong på toppen. Det er bygd støttemur med betongklosser. Fjøset har robot med styrt trafikk og luftegården har to dører. Det er lagt spaltegulv over nedslippet til pumpekummen. Det er ikke takrenne langs langveggen. Luftegården har vært et positivt løft for fjøset. Det blir mer romslig, og de fleste kyrne går ut for å lufte seg i løpet av døgnet. Kyrne legger seg aldri ute, de går innat til «sengene». I fjor høst stod dørene til "verandaen" oppe til langt ut i november og de åpnet fasilitetene igjen mars/april. Med ei så stor investering har Jorunn og Erling lett etter flerbruksområder og funnet tre viktige områder. *Utlastingbinge til dyrebil, klauvskjæring og treningsarena for kviger som skal på beite.* Dermed oppleves ikke investering som «et pålegg fra Mattilsynet», men som en bedring av velferd for både folk og dyr.

Nytt fjøs på ønskelista

Fjøset fra 70-tallet, med ombygging i 1994 (løsdrift) og i 2006 (robot) er tross godt vedlikehold etter hvert klart for en arvtaker. Paret har bestemt seg for å slutte med svineproduksjon, og da ser de kanskje mulighet for omorganisering av gårdstunet. Ved nybygg vil kravet om beiting slå inn og de er fortsatt veldig usikre på hvordan de kan planlegge med opplegg for beiting. Med 60-70 mjølkende kyr sommerstid så er de usikre på hva som er den mest egna tomta for nybygget hvis en skal få til god beiting. På eiendommen finnes det ett areal som er mer tråkksterkt, men likevel så blir det ikke stort mer enn to dekar per ku. Hvordan legge opp drivveier og organisering av beitet er og noe de funderer på. En annen mulighet kan være å ha nyfjøset lengre vekk fra gårdstunet slik at de får en del hardbakke og innmarksbeitearealer innåt fjøset. Så langt så syns de det er vanskelig å finne gode eksempler på nye driftsbygninger som har satt beitekravet på dagsorden i planleggingsfasen. Har leserne erfaringer å dele så ta gjerne kontakt med brukerparet. Med ei forventet investering mellom 10-15 millioner så bør en ha tatt høgde for det meste i planlegginga.

Kalvene på motsatt side av fjøset har luftegård på grovflis.

Kvigene går på beite.

Skraping av arealet. Foto: Privat

Ørskog samdrift i Ørskog kommune i Møre og Romsdal

- 9 400 kg i ytelse
- 24 måneder innkalvingsalder
- 11,8 måneder kalvingsintervall
- Bygde fjøs i 2008

Aktuelle for å bruke mosjonsbeite til mjølkekyr og for å jobbe med management «beiting med ungdyr»

MOSJONSBEITE FOR 65 KYR

Samdrifta bygde fjøset for 11 år siden uten annen tilrettelegging for beiting enn to dører. I og med at fjøset er bygd før 2014 kan mosjonering tilfredsstille kravet.

Ørskog Samdrift i Ørskog kommune ble etablert av fem gårdbrukere med ganske like ressursgrunnlag. Besetningene kom fra båsfjøs og hadde lange erfaringer med beiting og alle hadde tidligere kyr på fellesbeite. Den nye driftsbygningen ble reist og de var mest opptatt av å glede seg over hvordan kyrne fant seg til rette i det nye fjøset med mjølkeroboten. De oppfattet det som et stort løft for dyrevelferden. Men etter hvert oppdaget de at dyra skulle ut og få mosjon.

Permanent gjerde til 100 000 kroner

Sommeren 2017 ble det satt opp et solid gjerde fra et profesjonelt firma . High Tensile-gjerdet har øverst en strømførende ståltråd som hindrer at kyrne klenger på gjerdet. Driftsleder Eli Sjåstad er helt klar på at gjerdet må være til å stole på, 65 kyr på rømmen er et skrekkscenarier. Det er to gangveier som hver er styrt av en enveisport. På den måten slipper

Mjølkekyr på mosjonsbeite oppleves som positivt både for samdriftsdeltakerne og for nærmiljøet.

Eli Sjåstad, driftsleder i Ørskog Samdrift.

ikke kyr som ikke er mjølket ut. Disse to portene kom på 40 000 kroner.

Stell av beiteområdet

Arealet er på 18 dekar og arealet er sådd til med engfrøblanding. Vedlikeholdsåing med raigras er et tema. Med et klima som er varmt og fuktig, vil trolig raigras kunne etablere seg årlig der det bli skader av tråkk. Området der kyrne kommer ut til beiteområdet og går inn fra området (overgangen mellom grus og gras) er et utfordrende område for opptråkking. Erfaringene fra 2018 er udelt positive, men det var en særs tørr sommer. 2019 er tredje sesongen det er i bruk.

Hva gjør en med alle ungdyrene?

Ei slik driftsenhet har 80-100 ungdyr som skal ha en løsning for mosjon. Alle gårdene har beiterett i utmarksområde, men det finnes ikke sperregjerder, og ettersom det blir færre og færre med dyr overholdes ikke gjerdeplikten. Dermed er henting av kviger på rømmen et brennhett tema. Samtidig gror arealene igjen og det er store ressurser som går tapt. På de enkelte hjemgårdene er det og noe areal med innmarksbeite, men også her er det utfordrende nok å holde gjerdene oppe. Det trengs økonomisk stimulering til gode løsninger for ungdyrbeiting. Nofence som det knyttes store forventinger til vil være tilgjengelig for storfe fra 2020, kan bli et gjennombrudd for slike situasjoner.

Kvigene må vokse som de skal

Eli forteller at det enkleste er å få til gode løsninger for de yngste dyra, og i Ørskog samdrift er det laget til luftegård for småkalvene. Oksene selges ved tre måneders alder og luftes ikke. Og er det noe Eli er stolt over så er det management på kalv. Mette, runde kalver som vokser som de skal, ja det liker Eli å se. Sinkyrne går i egen avdeling og flyttes videre i utskillingsbingen før kalving. Rikelig med råmjølk av beste kvalitet, deretter syrnet kumjølk i 28 dager – 8 liter og nedtrapping mot avvenning ved 50 dager. Da spiser de 1 kg kraftfôr. Tørr halm i kalvekassene er noe helt annet enn tørt høy som de brukte før.

Eli er ærlig på at selv har hun ei gruppe med yngre kviger på hjemgården sin som beiter på innmarksbeite. Kvigekalvene er snyltebehandlet og tilleggsfôres med kraftfôr. Samdrifta er avhengig av at produksjonen går godt og vil ha kviger som når rett størrelse ved innkalving på 24-25 måneder. Her ligger det mange utfordringer…

Skikkelig gjerde koster, men må til når 65 kyr skal ut.

Beiting med kviger en utfordring

Mosjonsbeite til kyrne oppleves egentlig som positivt, det blir bedre plass i fjøset og kyrne ser ut til å trives med muligheten for uteliv. Eli opplever at management for beiting med kviger i ulike aldersgrupper er en mye større utfordring. Når bøndene blir færre, besetningene større og det er færre hender i arbeid så er næringa avhengig av gode ordninger for å få areal til beiting i drift igjen. For den enkelte er det fristende å beholde stålkontroll på oppdrettet inne i en moderne driftsbygning selv om det er på kanten av loven.

HVORDAN SKILLE KU OG KALV?

Det er økende fokus på det å ha ku og kalv mer sammen i melkeproduksjon. To måter å skille ku og kalv på etter en forlenget periode på tre til fem uker sammen har blitt undersøkt i et forsøk på Tingvoll gard.

Juni Rosann E. Johanssen
Forsker Norsøk
rosann.johanssen@norsok.no

Under naturlige forhold drikker kalven melk 5-10 ganger om dagen og avvennes ved 7-14 måneders alder. I konvensjonell melkeproduksjon er det ikke krav om at ku og kalv skal være sammen, og de blir gjerne skilt fra hverandre umiddelbart eller kort tid etter kalving. I regelverket for økologisk landbruk er det krav om at ku og kalv skal være sammen og kalven skal kunne die mora i minst tre dager etter kalving, og den skal ha naturlig melk i minst tre måneder. Forbrukerne er stadig mer opptatt av dyrevelferd, og det er et økende fokus på det å ha ku og kalv sammen mer i melkeproduksjon.

Et forsøk på Tingvoll gard viste ikke forskjeller i atferd og stressnivå når adskilling av ku og kalv skjedde brått etter 3 – 5 uker sammenlignet med totrinnsseparasjon der kalven først ble flyttet til binge i løsdrifta med fysisk kontakt med mora men uten mulighet til å die. Foto: Britt Henriksen

Totrinnsmetoder for separasjon

Forskning har vist at ulike metoder for å separere har betydning for hvordan dyras reaksjon blir. Totrinnsseparasjon kan gjøres ved bruk av fenceline (delvis åpent bingeskille), ved bruk av nesering på kalven eller ved bruk av jurnett på kua i en periode før ku og kalv separeres helt. På denne måten blir kalven hindret fra å die i en periode, men kan fortsatt ha fysisk kontakt med kua før full separasjon. Ved bruk av fenceline-metoden kan ku og kalv ha fysisk kontakt gjennom et stengsel eller et gjerde etter separasjon, vanligvis uten at kalven har mulighet til å die. For eksempel viste et forsøk av Julie Johnsen (2015) med ku og kalv i melkeproduksjon, hvor ku og kalv ble skilt etter åtte uker, at kalver som ble separert med et gjerde viste mindre rauting og mindre årvåken atferd sammenlignet med de som ble

FORDELER MED Å HA KU OG KALV SAMMEN

- Unngår unormal sugeatferd hos kalvene
- Bedre jurhelse og mindre risiko for mastitt hos kyrne
- Mindre forekomst av diaré hos kalvene
- Kalvene får bedre tilvekst, blir mer robuste og tidligere kjønnsmodne Kalvene lærer lettere, får bedre sosiale ferdigheter og blir mindre fryktsomme for ukjente individer og situasjoner.

ULEMPER MED Å HA KU OG KALV SAMMEN

- Kalvene drikker store mengder melk – mindre levert til meieri
- Ku og kalv viser gjerne en sterkere stressrespons etter separasjon sammenlignet med om man separerer dem raskt etter fødsel

Både kyr og kalver viste sterkere stressreaksjon ved dag 1 etter separasjon sammenlignet med dag 2 og 3. Foto: Britt Henriksen

separert med en tett vegg hvor ku og kalv bare kunne høre hverandre.

En annen metode som har vist seg å fungere i melkeproduksjon er å ha ku og kalv sammen kun halve døgnet, da blir de vant til å være borte fra hverandre pluss at kalven samtidig kan bli håndtert mer av mennesker og å lære seg å drikke melk fra annet enn kua.

Forsøk på Tingvoll gard

På Tingvoll gard drives det økologisk melkeproduksjon med 20 årskyr av rasen Norsk Rødt Fe. I perioden 2011-2017 ble det gjennomført et ku-kalv-forsøk med totalt 11 omganger med to ku-kalv-par per omgang (totalt 22 kyr og 23 kalver). Vanligvis er ku og kalv i denne besetningen sammen i en kalvingsbinge i rundt fem dager før de blir skilt.

Formålet med forsøket var å sammenligne stressrelatert atferd hos kyr og kalver ved to ulike separasjonsmetoder. Før forsøksperioden startet hadde ku og kalv gått sammen i en kalvingsbinge i tre til fem uker. Metode 1: Brå separasjon, hvor kalvene ble flyttet til et annet fjøs 300 meter unna, og metode 2: Totrinnsseparasjon hvor kalvene først ble flyttet til en binge inne i kyrnes løsdriftsfjøs. Der kunne ku og kalv høre og se hverandre, samt ha kontakt «mule til mule» gjennom gjerdet. Kalvene fikk være i bingen i fire dager før de ble flyttet til en annen del av fjøset. Ulike former for atferd hos kyr og kalver ved dag 1, 2 og 3 etter separasjonsdagen (dag 0) ble registrert ved kontinuerlige observasjoner og øyeblikksobservasjoner i fire timer per dag. Før separasjon hadde kalvene fri tilgang til å die melk fra kua, og etter separasjon lærte de å drikke melk fra smokkbøtter som de fikk melk fra fire ganger daglig.

> «eneste atferd hos kyrne som var forskjellig for de to metodene var «spiser kraftfôr» »

Mye melk til kalven er spesielt viktig de første tre-fire ukene av kalvens liv. Kalver er naturlig mye sammen med andre kalver etter noen uker, og når man driver melkeproduksjon vil man at kalven så raskt som mulig skal spise mer grovfôr og kraftfôr og mindre melk slik at man får levert nok melk med tanke på økonomi. Det er med bakgrunn i dette at det ble valgt å skille ku og kalv ved tre til fem ukers alder i forsøket. At det kunne bli en forskjell i alder på to uker var for at to kalver skulle separeres samtidig slik at kalven ikke ble alene etter separasjon fra kua.

Forskjeller i atferd

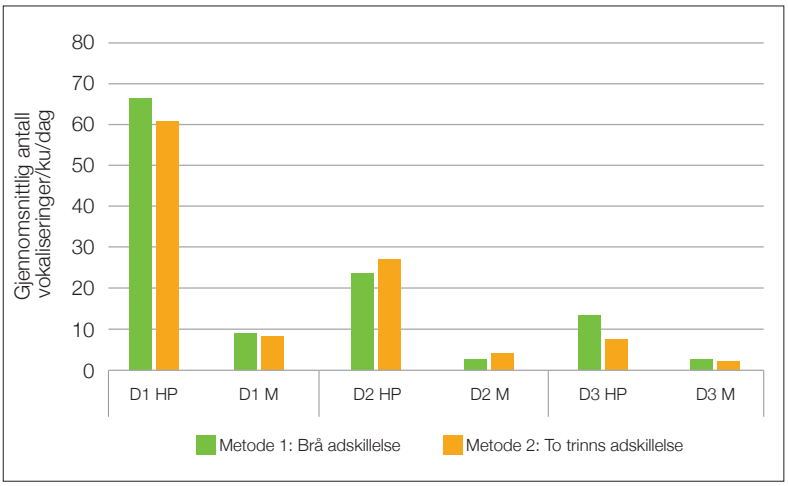
Resultatene fra forsøket viste at det var flere statistisk sikre forskjeller i atferd både hos ku og kalv ved de ulike dagene etter at

ku og kalv ble adskilt ved de to metodene. Både kyr og kalver rautet (vokaliserte) mer på dag 1 etter separasjon, sammenlignet med dag 2 og 3.

Kyrne lå mindre på dag 1 sammenlignet med dag 3, beveget seg mer på dag 1 sammenlignet med dag 2 og 3, og de brukte mindre tid på å spise/drikke på dag 1 og 2, sammenlignet med dag 3. Det var ingen signifikant forskjell for atferden «står» hos kyrne, men for «står, årvåken» var det signifikant mer av denne atferden på dag 1 og 2 sammenlignet med dag 3.

Den eneste atferden hos kyrne som var forskjellig for de to metodene var «spiser kraftfôr», hvor kyr ved metode 1 brukte mer tid på å spise kraftfôr sammenlignet med kyr ved metode 2. For denne atferden var det imidlertid få registreringer.

Figur 1. Kyrnes vokaliseringer ved de ulike metodene og dagene (høge og lave vokaliseringer)

Kalvene lå mesteparten av observasjonstiden. Resultatene viste at de beveget seg mer på dag 2 sammenlignet med dag 3, og at kalver ved metode 1 brukte mer tid på å spise/drikke sammenlignet med kalver ved metode 2. For dette var det også få registreringer.

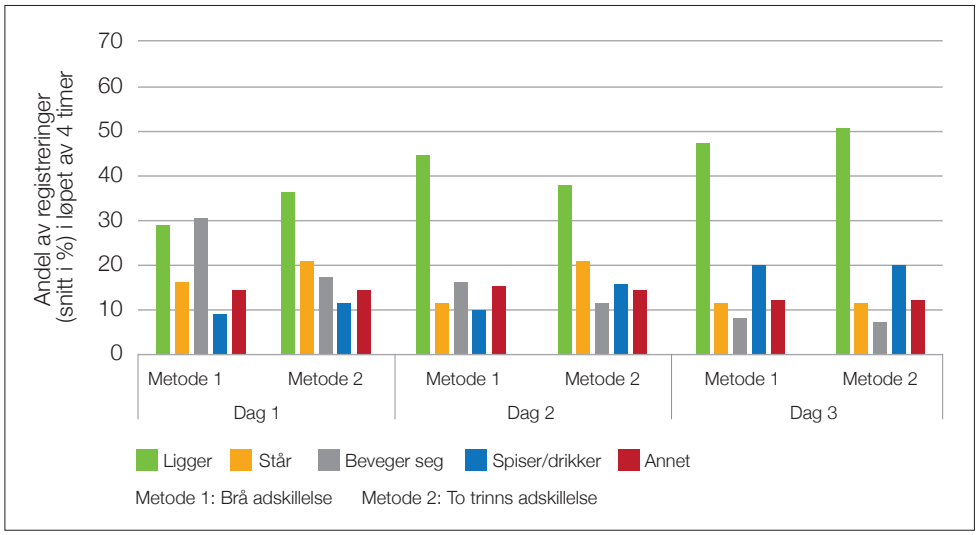
Likt stressnivå ved ulike metoder

Resultatene fra forsøket viste forskjeller i atferd som tyder på at kyr og kalver var mer stresset på dag 1 etter separasjon sammenlignet med dag 2 og 3. Det var imidlertid ingen tydelig forskjell på dyras stressnivå mellom de to separasjonsmetodene i dette forsøket.

Alt i alt kan en konkludere med et akseptabelt stressnivå ved de to separasjonsmetodene i forsøket.

@kilde: Johanssen, J.R.E., Brunberg, E.I. & Sørheim, K.M. 2019. Separasjon av ku og kalv – Atferd hos ku og kalv i melkeproduksjon etter separasjon ved to ulike metoder. NORSØK rapport nr. 6, 2019.

Figur 2. Kyrnes atferd

Smått til nytte

SEMINANDELEN ALL TIME HIGH

Seminstatistikken til Geno pr. 13/5 viser en seminoppslutning på 87,05 som er ny all time high. Andelen har gått opp fra 86,72 prosent 15/1 i år. Sogn og Fjordane er fortsatt beste fylke med en seminandel på 94,6. Av produsentlagene er det Nordre Ofoten med 98,8 prosent semin som er best i landet. Deretter kommer Osen med 98,6 prosent semin tett fulgt av Rindal og Indre Salten med 98,5 prosent og Jølster med 98,4 prosent.

Kontrollprogram Bekjempelse av BRSV og BCoV

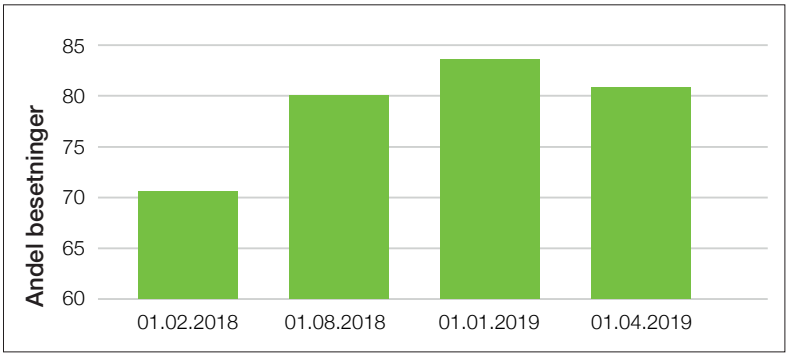
HØY ANDEL GRØNNE BESETNINGER ETTER BLODPRØVE

Statusrapporten fra BRSV/BCoV-prosjektet viser at andelen grønne besetninger etter blodprøve for BRSV/BCoV fortsetter er høy, men har flatet ut. Tines beredskapstelefon har fortsatt langt færre meldinger i vinter sammenliknet med i fjor vinter. Antall prøver som har kommet inn så langt i år er vesentlig høyere enn på samme tid i fjor.

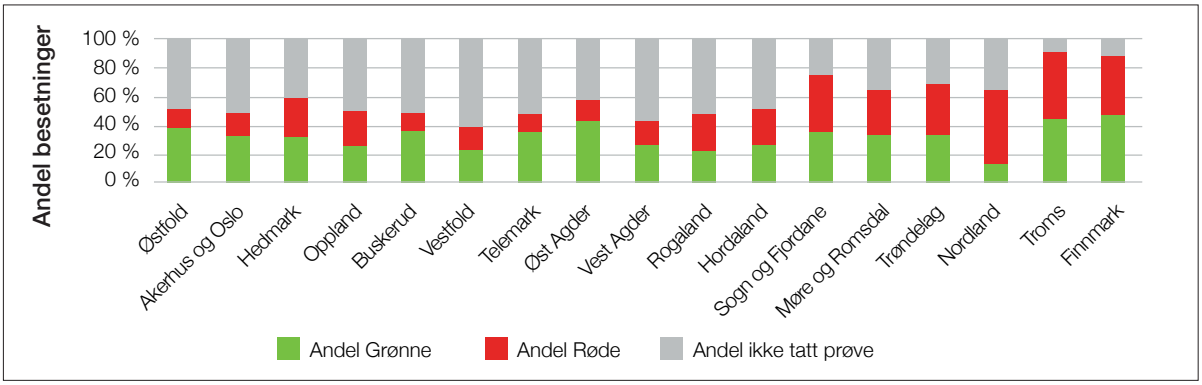
Harald Holm
Prosjektleder
for Kontrollprogrammet
for BRSV/BCoV
harald.holm@animalia.no

Det vil bli sendt ut prøveutstyr til alle besetninger også kommende høst. Prøveanalysene vil være gratis i hele 2019.For å fortsette framgangen har vi som mål at 10 000 besetninger sender inn prøve i år.

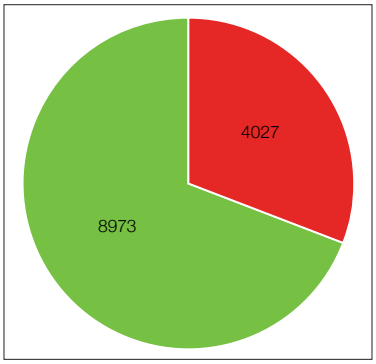
Figur 1. Grønne besetninger for BRSV/BCoV etter blodprøve av kalv. Figuren viser andel grønne besetninger etter blodprøver av kalv over seks måneder. Det forteller at det er mindre spredning av smitte fra besetning til besetning.

Figur 2. Storfehold som har tatt prøve siste 12 måneder pr. 31. mars. Figuren viser andelen som har tatt prøver, fordelingen av grønne og røde for BRSV/BCoV og andelen som ikke har tatt prøver. Resultatene i figur 2 viser at mange flere fylker enn i fjor har mer enn 60 prosent prøvetaking.

Figur 3. Antall grønne besetninger for BRSV/BCoV siste år (pr. 31. mars). Denne figuren viser totalt antall grønne besetninger i Norge siste 12 måneder basert på innsendte prøver. Hele kaka utgjør alle storfebesetningene i Norge. Det er fortsatt veldig mange som har rød status fordi de ikke har tatt ut prøve!

Holloa ved Lahti i Finland

- Eero Tervala
- 57 kyr Ayrshire (20 prosent Holstein)
- 1 000 dekar (produserer både kraftfôr og grovfôr selv)
- 9 500 kg melk, fettprosent 4,7, proteinprosent 3,4
- Melkepris: 40 eurocent (ca. NOK 3,85) pr. kg levert Valio

MELK TIL LAVKOST I FINLAND

Finsk mjølkeproduksjon har vært gjennom tøffe omstillingsår. Hos Eero Tervala i Hollola har lave kostnader hovedfokus.

Erling Mysen
Frilansjournalist
er-mys@online.no

Vi er i Hollola, rett vest for skibyen Lahti i Finland. På en høyde ligger gården til Eero Tervala (33). Han har nylig tatt over fra foreldrene Esko og Rauni. I båsfjøset fra har de drøyt 50 ayrshirekyr med noe innblanding av Holstein. Mjølking skjer i en 2x3 Delaval parallellstall. – På lengre sikt er robotmelking løsningen, men først skal betales ned gjeld, sier Eero. Den langsiktige planen er dessuten å øke avdråtten fra dagens 9 500 kilo til nærmere 11 000 kg. For å komme dit brukes kjønnsseparert sæd på de aller beste kyrne (7-8 kyr i året). Mens de «dårligste» kyrne får en dose kjøttfesæd (Angus eller Blonde). Tervala konsentrerer seg om melkeproduksjon og selger alle oksekalver pluss kvigekalver med kjøttfegener. I Hollola ikke langt fra Tervala ligger Viking Genetics avlsgård i Finland. Det er Viking som er avlssamarbeidspartner for Eero.

I familien siden 1500 tallet

Gården i Hollola kan følges fra far til sønn tilbake til 1719, men har vært i familiens eie siden 1500-tallet. Faren Esko tok over i 1987 og har opplevd store forandringer som bonde. I 1987 var prisene på melk høye og mye lignet på landbrukspolitikken i Norge. Men i 1995 ble Finland EU- medlem. Prisen på melk sank over natta. I 2014 forsvant også kvoteordningen. – Det har vært tøffe omstillinger for melkeproduksjon i Finland. Medlemskap i EU har vært knalltøft for oss som bønder og det er har skjedd en enorm strukturrasjonalisering, sier Esko og Eero fortsetter. – Nå ønsker EU kutte i arealstøtten vi får. Den største utfordringen i å være melkeprodusent i Finland er nettopp EUs landbrukspolitikken og forutsigbarhet.

Men i vår skal den ferske bonden gifte seg. Bryllupet med 120 gjester er på en gjestegård i nærheten. – Det betyr en sikkerhet å skaffe seg kone med jobb ved siden av bruket, sier Eero. Begge Eeros foreldre har imidlertid vært fulltidsbønder og de utgjør fortsatt en viktig del av arbeidskraften på gården. Moren Rauni tar de fleste melkingene. Esko gjør ulike oppgaver, men er også ivrig jeger med et tresifret antall rådyr, 70 elg og to bjørner på samvittigheten. Nå håper han å kunne jakte enda mer. Esko har for øvrig gått både Birkebeineren og Vasaloppet på ski, mens Eero som junior var en av Finlands beste snøbrettkjørere.

Solceller blir mer og mer vanlig på finske låvetak. Investeringen hos Tervala har ca. 8 års tilbakebetalingstid.

Eero Tervala melker kyrne en 2x3 parallellstall med hydraulisk hevbart gulv. Det er som regel han eller moren Rauni som står for melkingen. Foto: Tapani Koivunen.

Lave fôrkostnader og krisefôr fra naboer

Gården til Tervala består av 1 000 dekar jord (450 dekar leiejord) og 700 dekar skog. Det er bra priser på tømmer nå og skogen har vært og er en viktig sikkerhet for at finske EU-bønder klarer seg såpass som de gjør. På jorda dyrkes korn og gras. Kornet blir valset på gården og går inn i en kraftfôrblanding med 32 prosent hvete, 24 prosent bygg og 24 prosent havre. Resterende 20 prosent er innkjøpt protenmix. Grovfôret er silo av rundballer pluss plansilo. En liten Avant minilesser bringer fôret til fôrbrettet. Fra en skinnebane i taket legger en kraftfôrautomat ut kraftfôret fem-seks ganger daglig. Og fôring av kraftfôr skjer individuelt. Kyrne hos Tervala slippes på beite i mai. Året 2018 var tørkeår også i Finland. Både grovfôr- og kornavlinger var svært lave. – Men i dette området har mange lagt om til økologisk kornproduksjon. Disse brukene har noe grasareal i omløpet de normalt ikke høster. Flere ringte til oss og tilbød at vi kunne slå enga gratis på grunn av tørkesommeren, forteller Eero

Esko Tervala har vært mjølkeprodusent siden 1987 før han overlot ansvaret videre i fjor. Esko har opplevd store endringer i rammevilkårene for melkeproduksjon.

Fortsatt er det flere ayrshirekyr enn holsteinkyr i Finland, men Holstein øker og fortsetter utviklingen vil Ayrshire bli passert i løpet av et par år.

Solceller på fjøstaket

Nyeste investering hos Tervala er solceller på fjøstaket. Solcellene dekker mye av strømbehovet på gården i sommerhalvåret. En flisfyr dekker varmebehov i bolighus og verksted vinterstid. Strømprisen i Finland er i dag litt over en krone (omtrent likt som Norge). – Vi fikk 40 prosent tilskudd til solcelleanlegget og det vil være nedbetalt på åtte år, sier Eero. Men levetiden forventes være mye lenger. I Finland får både gårder og bedrifter tilskudd til solcelleanlegg gjennom en egen ordning. Det er mange gårder som nå investerer i solceller eller har planer om å gjøre det.

FOR EN NABOFEST

Godt naboskap gir barnefamilier en unik opplevelse.

Solveig Goplen
solveig.goplen@geno.no
Tekst og foto

Siste helga i april var det duket for Barnas store kufest på Granerud gård i Ringsaker. Planleggingen av den store festen startet alt ved juletider og i god tid før åpningen var køa lang. Invitasjonen til kufesten hadde spredt seg via sosiale medier og et 20-talls frivillige var nødvendig for å dele undring og hjelpe barna til å få de gode opplevelsene…

Slik blir det ost.

Smak av ost.

Og opplevelsene var mange:

- Velkommen til fest med møss-mørsuppe, en tradisjonsrett
- Tørr du å mjølke Plastgod og tør du å mjølke «Bestevenn», som var navnet på en av de to kuene
- Bli kjent med et kuhjerte, og alle magene til kua
- Lukt på en rundball med silo
- Har du lyst til å oppleve å sitte i en ordentlig Tinebil
- Lag din egen kalvemjølk
- Klapp og kos en kalv
- Smak mange forskjellig slags melk
- Oster smaker forskjellig, det kjennes på smaken hvor lenge den «har ligget «å kost seg»
- Klarer du å skille mjølka fra fløten
- Slik lager vi ost
- Smak av varm brunost
- Og smak av kupizza- kvit pizza m/ulike oster

Mens vi venter på å mjølke ei ordentlig ku.

Ivrige karer studerer kua sine mager.

Unge kunstnere.

Tine Brumunddal er nabo med Geitmyra matkultursenter

Geitmyra matkultursenter for barn ble åpnet høsten 2018. Senteret ligger på Granerud gård I Ringsaker kommune i Hedmark . Senteret ligger i det gamle fjøset til Per Dobloug, og familien har en sterk historie i forhold til NRF-rasen. Senteret skal gi barn læring om hvor maten kommer fra. Siden åpningen har senteret blitt en «snakkis». Her skal barn i Ringsaker to uker i løpet av grunnskolen få et undervisningstilbud som skal gi dem ballast om mat, opplevelse av sosialt fellesskap under måltidet og nærheten til råvarene.

I tillegg tilbyr senteret kurs for småbarnsforeldere og Åpen Gård. Så langt har det vært arrangert tre slike, der barnefamilier kan komme en lørdag formiddag og delta på jordnære, unike opplevelser uten at det koster noen ting. Barnas store Kufest var et slikt Åpen gård-arrangement.

Ildsjeler på begge sider av vegen

Fordi det finnes mennesker som strekker seg litt lengre så var det mulig å skape denne store festen. Produsentlaget stilte med kalver, kyr, rundballer og bønder. Tine stilte melk, ost og meierifaglig kompetanse. Opplegget var lagt på et nøkternt nivå for å vise det ekte og naturlige. Geitmyra knytter til seg flere og flere frivillige som som gir av sin fritid for å skape ekte og gode opplevelser for barn.

Høgdepunktet for de fleste...

ØYA VGS BLE LANDS-VINNERE I HUSDYRTREFF

I alt 61 besvarelse ble sendt inn til årets Husdyrtreff-tevling, hvorav hele 28 omhandlet melkeproduksjon. I konkurransen om beste besvarelse på melkeproduksjon var juryen enig om at Elin Sæther Brevik, Ane Sofie Dolmseth, Birger Gikling Ingeborgvik og Ellinor Gunnes fra Øya videregående skole fortjente seieren i år. Læreren beskriver elevene som både engasjerte og faglig sterke.

Eva Husaas
Ansvarlig web
og SoMe i Geno
eva.husaas@geno.no

Årets oppgaver var delt inn i fire temaer:

- Analysere et årsresultat for en produsent i Kukontrollen.
- Lage en smittevernsplan for en besetning, samt reflektere over de største utfordringene med dagens opplegg og hva som kunne gjøres bedre.
- Avlsplanlegging, bruk av semin og klima.
- Hva som betegner landbrukssamvirkeforetak, og hvilken betydning denne organisasjonsformen har for hver enkelt gårdbruker og for norsk landbruk generelt.

Elevene ved Øya VGS har etter juryens mening levert et gjennomgående innholdsrikt og ryddig arbeid. Av det juryen spesielt trekker fram kan nevnes hvordan jobbe for å få ned celletall i melka og bedre tørrstoffinnhold. Øyas smittevernplan inkluderte viktigheten av å følge retningslinjene i kontroll-programmet for å forebygge spredning av virussykdommene BRSV-BCoV, og de hadde lagt ned mye bra arbeid i avlsoppgaven.

Fra venstre: Elin Sæther Brevik, Ane Sofie Dolmseth, Ellinor Gunnes og Birger Gikling Ingeborgvik og helt til høyre husdyrlærer ved Øya VGS, Håvard Lien. Foto: Øya VGS

HUSDYR-TREFF 2019

Husdyrtreff er en tevling der landbruksskoler i hele landet konkurrerer om å levere beste besvarelse innen enten storfe – melkeproduk-sjon, storfe – kjøttproduk-sjon, svineproduksjon, saue-produksjon eller fjørfepro-duksjon. Tevlingen arrange-res av Tine, Nortura, Norsvin, Geno og Tyr, og har vært arrangert siden starten av 80-tallet.

13 skoler og i underkant av 200 elever deltok på årets husdyrtreff-tevling. Totalt ble det i år levert inn 61 opp-gaver, noe som er rekord-høyt (til sammenligning ble det levert inn 45 oppgaver i 2018). 28 av besvarelsene var på melkeproduksjon, 13 på storfekjøttproduksjon, 11 på saueproduksjon, 6 på fjørfeproduksjon og 3 på svineproduksjon. Av årets innleveringer var 48 opp-gaver fra ordinære elever og 13 oppgaver fra voksen-agronomelever.

SenseHub™

- ***Brunst***
- ***Helse***
- ***Kalving***
- ***Fôring***
- ***Varmestress***
- ***Grupperutine***

SenseHub™

Aktivitetsmåleren som gir deg innsikt, frihet og overskudd

SenseHub, den nye generasjonen av Heatime, gir deg dataene du trenger for å ta smarte avgjørelser for dyra dine og drifta di.

Intelligent husdyrhold med SenseHub

- Brukervennlig løsning
- Datautvalg tilpasset deg
- Bedre beslutningsgrunnlag
- Bedre rutiner
- Bedre dyrevelferd
- Mer kontroll over din egen tid
- Økt produktivitet og lønnsomhet

OS ID og **Geno** samarbeider nå om salg av SenseHub. Vi gir deg god veiledning før og etter kjøp, slik at SenseHub-løsningen tilpasses akkurat din drift og dine ambisjoner.

Med smart bruk av data bidrar vi sammen til mer effektiv og miljø- og dyrevennlig produksjon av verdens viktigste vare – maten vi spiser.

Vil du vite mer om hvordan du kan videreutvikle drifta di med SenseHub? Ta kontakt med oss!

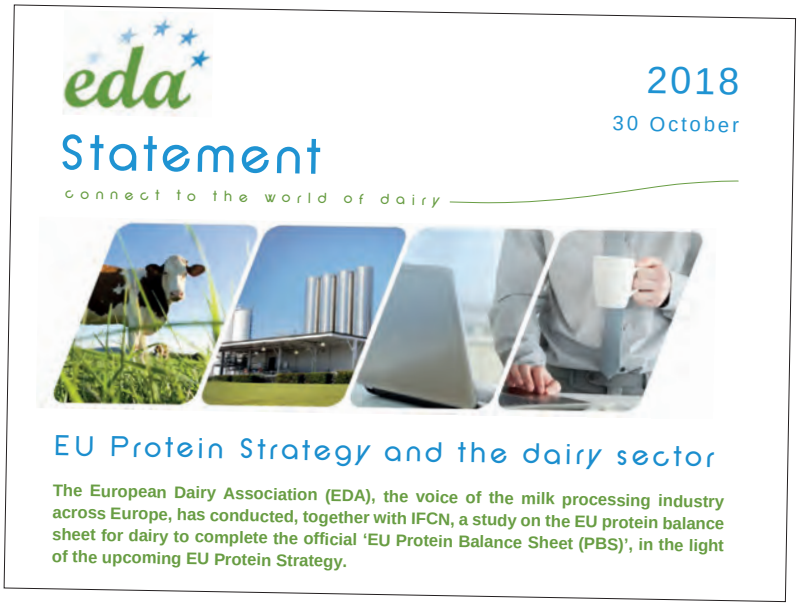
Du finner oss på **osid.no** og **geno.no**.

HVOR MYE AV PROTEINET KOMMER FRA GROVFÔRET?

I en nylig gjennomført beregning for EUs 28 medlemsland kommer det fram at nesten 70 prosent av det totale proteininntaket til melkekyr stammer fra grovfôr. Hva er den tilsvarende andelen for norske melkekyr?

Jon Kristian Sommerseth
Fagrådgiver forskning og kompetanse i Tine

I EU har det i flere år vært ført en oversikt over forsynings- og etterspørselssituasjonen for protein brukt til dyrefôr. Oversikten omfatter proteinkilder med både høyt (for eksempel soyamel) og lavt (for eksempel korn) proteininnhold. I tillegg til planteprotein inneholder oversikten også protein med animalsk opprinnelse, som fiskemel, skummetmelkpulver, og andre prosesserte animalske proteiner. Selv om grovfôr som surfôr, grønnfôr og beite er anerkjent som en viktig kilde til protein for drøvtyggere har grovfôr inntil i fjor vært utelatt fra oversikten, hovedsakelig på grunn av manglende pålitelig informasjon om mengden grovfôr som har blitt produsert og brukt. Det Europeiske meieriforbundet (EDA) har, sammen med International Farm Comparison Network (IFCN), etter eget utsagn klart å framskaffe grovfôrdata av høy kvalitet fra alle EUs 28 medlemsland. Dataene viser at for hele EU stammer nesten 70 prosent av melkekyrnes totale proteininntak fra grovfôr. Ikke uventet topper beitelandet Irland statistikken med 84 prosent av proteintilførselen fra grovfôr, etterfulgt av Østerrike med 80 prosent. Grovfôr er en bære-

Beregninger fra EDA i samarbeid med IFCN viser at nesten 70 prosent av proteinet som kua eter kommer fra grovfôret, mens tilvarende andel i Norge er ca. 63 prosent (forbehold om at vi ikke i detalj vet hvordan tallene for EU er beregnet).

kraftig proteinkilde sammenlignet med fôrkomponenter som for eksempel soya som er forbundet med global avskoging.

Forutsetninger for beregningene

Også for Norge er beregninger av proteinandelen i melkekuas fôrrasjon som stammer fra grovfôr utfordrende. Statistisk sentralbyrå fører årlig statistikk over grasavlinger til slått. Dette surfôret har en bredere anvendelse enn til bare melkekyr, og det kan derfor ikke brukes direkte. Siden 2018 på ingen måte kan kalles et normalår vil 2017 være utgangspunktet for beregningen, der følgende forutsetninger er lagt til grunn.

1. Norge er selvforsynt med grovfôr til melkekyr
2. Innhold av tørrstoff, råprotein og energi i surfôr settes lik gjennomsnittet av grovfôrprøver analysert i 2017 (10 902prøver) og kraftfôr lik gjennomsnittet av én blanding

fra tre ulike leverandører. For halm brukes tabellverdi fra NorFor (Tabell 1)

3. Ytelse pr. årsku, kraftfôrforbruk, og energibehov utenom kraftfôr hentes fra Statistikksamling fra Ku- og Geitekontrollen 2017 (Tabell 2). Det forutsettes en 305-dagers laktasjon og 60-dagers tørrperiode.
4. MJ utenom kraftfôr pr. ku pr dag (Tabell 2), samt energibehov i sinperioden, dekkes utelukkende av grovfôr.

Tabell 1. Innhold av tørrstoff, råprotein og energi i grovfôr og kraftfôr brukt i beregninga

	Tørrstoff, prosent	Råprotein, gram/kg TS	NEL20, MJ/kg TS
Surfôr	32,8	144	5,98
Tørr halm	90,0	38	2,82
Kraftfôr	88,0	190	7,15

Tabell 2. Variabler fra Kukontrollen som er brukt i beregninga

Variabel	2017
Kg EKM pr årsku	8116
Kg kraftfôr/100 kg EKM	30
MJ kraftfôr/100 kg EKM	206
MJ utenom kraftfôr pr ku pr dag	69

Kraftfôrandel på 44 prosent på energibasis

Første skritt var å finne kuas daglige energibehov. Ved å ta ytelse pr. årsku og dele på 305 dagers laktasjon kom jeg fram til en gjennomsnittlig daglig ytelse på 26,6 kg EKM. Et kraftfôrforbruk på 206 MJ/100 kg EKM tilsvarer 55 MJ kraftfôr pr dag som sammen med 69 MJ pr dag fra andre fôrmidler (grovfôr) gir et daglig energibehov på 124 MJ i gjennomsnitt over en 305-dagers laktasjon. Med utgangspunkt i innrapporterte melk- og kraftfôrdata, samt et beregna energibehov utenom kraftfôr, utgjør kraftfôrandelen i rasjonen 38 prosent på tørrstoffbasis (44 prosent på energibasis). Gjennomsnittlig TS-opptak pr. dag i laktasjonen ble beregnet til å være 18,6 kg TS.

Protein fra grovfôr i Norge

Kraftfôr- og surfôrinntak ble så multiplisert med innhold av råprotein i de respektive fôrmidlene. Det gjennomsnittlige inntaket av råprotein pr. dag ble 2 996 gram, hvorav 1 662 gram stammet fra surfôret. Gjennom en 305-dagers laktasjon kom 55 prosent av råproteinet kua tok opp fra surfôret. Ved å inkludere en 60-dagers sinperiode der kraftfôrmengdene er minimale (i praksis lik 0), og der grovfôr (halm og surfôr) gis som eneste fôr, øker andelen av proteintilførselen fra grovfôr til 63 prosent. Vi er med andre ord langt bak de beste i den europeiske klassen der over 80 prosent av proteinet kommer fra grovfôret. Dette er heller ikke så rart når vi tar høyde for vår relativt korte vekstsesong og begrensa muligheter for beitebasert melkeproduksjon sammenlignet med for eksempel Irland. En annen faktor er at landene som gjør det best i den europeiske undersøkelsen, Irland og Østerrike, har en gjennomsnittlig melkeytelse på henholdsvis 5 000 kg og 6 100 kg som er langt lavere enn her hjemme, og som muliggjør en høyere grovfôrandel i fôrrasjonen.

Hva ligger andre nordiske land på?

Tallene for hvert enkelt land i EU har jeg ikke klart å framskaffe, ei heller den eksakte framgangsmåten EU-undersøkelsen har benyttet til å beregne sine verdier. Tallene er derfor sannsynligvis ikke direkte sammenlignbare, men de gir oss en idé om hvor vi ligger. Det hadde vært interessant å sammenligne oss med våre nordiske naboer og andre land med en tilsvarende melkeytelse pr. ku som hos oss, da de nok ligger betydelig lavere enn de beste landene. Med en gjennomsnittlig proteinandel fra grovfôr på nesten 70 prosent i EU, ligger vi likevel ikke så dårlig an med våre 63 prosent i 2017. Kanskje kan en god grovfôrsesong i år løfte oss enda et par prosent-enheter nærmere gjennomsnittet i EU?

Smått til nytte

AVDRÅTTEN NESTEN PÅ 11 000 I DANMARK

Siste statistikk fra ytelseskontrollen i Danmark viser at snittavdråtten i konvensjonelle besetninger er tett på 11 000 kg EKM (10 9899). Avdråtten for Holstein i konvensjonelle besetninger er nå på 11 536 kg EKM. I økologiske besetninger er snittavdråtten 10 076 kg EKM.

RYK (ydelseskontrollen i Danmark)

KRAFTIG REDUKSJON I MELDTE MISTANKER OM BRSV OG BCoV

Tines Beredskapstelefon har fått melding om under av halvparten så mange tilfelle av mistanke om smittsom diaré og smittsom luftveis-infeksjon denne vintersesongen, sammenlignet med ett år tidligere.

Harald Holm
Prosjektleder, Animalia, Helsetjenesten for storfe
harald.holm@animalia.no

Dag Lindheim
Beredskapsleder, Tine Rådgiving og Medlemsservice
dag.lindheim@tine.no

Tines Beredskapstelefon er nå også et tilbud for kjøtt- og ammekuprodusenter. Reduksjonen er derfor stor tatt i betraktning at antallet besetninger som kan melde inn sykdom, har økt fra 8 000 til 13 500.

Hindre spredning smittsomme sjukdommer

Tines beredskapstelefon startet denne tjenesten i 2014. Målet er å bidra til å hindre spredning av smittsomme C-sykdommer i storfeholdet. Fra høsten 2018 har Animalia bidratt til driften for å inkludere kjøtt- og ammekuprodusenter og leverandører til Q-meieriene i varslingen.

Ved mistanke om utbrudd av BRSV eller BCoV skal produsenten konferere med sin veterinær som er den som skal ringe Tines beredskapstelefon.
Foto: Rasmus Lang-Ree

Antallet meldinger steg kraftig vinteren 2017–2018 i forhold til året før. Dette tolkes som et klart uttrykk for at flere av dyreeierne og veterinærene ble klar over tilbudet og tok det i bruk. Andelen av smittede besetninger vurdert ut fra prøveresultater ble likevel redusert den samme vinteren. Tines beredskapstelefon er antakelig en av de viktigste grunnene til at Kontrollprogrammet for bekjempelse av BRSV og BCoV så langt har gitt svært gode resultater.

Tilfeller som ikke blir meldt inn

Vi vet at det fortsatt er tilfelle av utbrudd som ikke blir meldt inn. Dette er svært uheldig fordi manglende varsling gir manglende årvåkenhet og raskt kan medføre virusspredning som koster millionbeløp. På et melkeproduksjonsbruk, vil gjennomsnittlig kostnad ved vinterdysenteri eller luftveisinfeksjon overstige 100 000 kroner, med alle følgene som sykdommene gir. Mange av kostnadene er de samme for en ammekuprodusent, men de har ikke tap av melk som er en stor tapspost. Her er kalvesjukdom, kalvedødelighet, nedsatt tilvekst på kalv og ungdyr og dårligere reproduksjon de største tapsfaktorene.

Konferer med veterinær

Produsenten bør konfererer med sin veterinær når det foreligger mistanke om utbrudd. Vi ønsker at veterinæren ringer Tines beredskapstelefon. Beredskapstelefonen er betjent på hverdager kl. 8 – 21, og i helger og på offentlige fridager kl. 8–16. Fra beredskapstelefonen varsles bredt ut; til bønder i aktuelt område, melketransportører, slakteribiler, livdyrtransportører, veterinærer, inseminører, klauvskjærere, produsentrådgivere, Norske Landbrukstjenester (som blant annet organiserer avløsere), servicefirma, KSL-revisorer og Mattilsynet med flere. Det er alltid innhentet klarering fra dyreeier før identitet

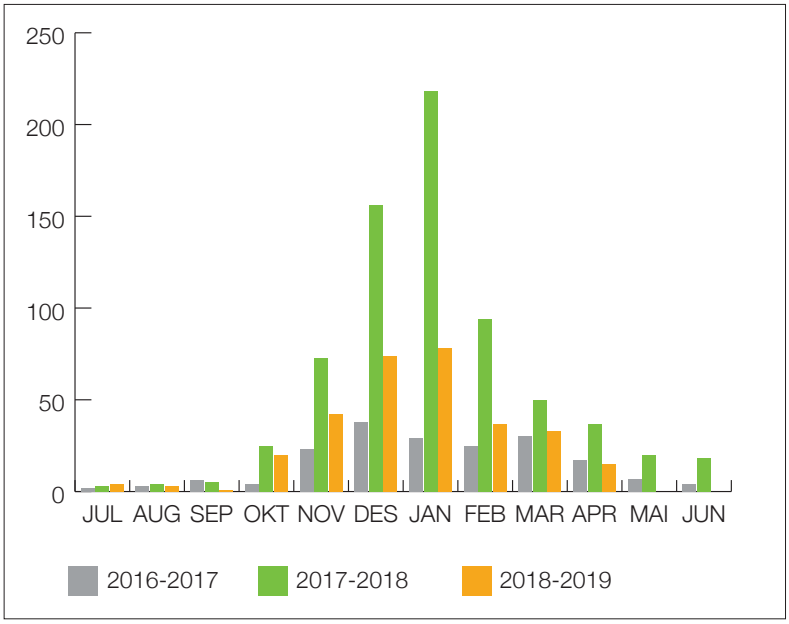
gjøres kjent for andre bønder ved varsling. De aller fleste ønsker å gå ut med identitet på gard.

Ha lav terskel for å varsle fra til din veterinær! Som nevnt er det viktig at tiltak settes i verk fort slik at smitten ikke sprer seg unødvendig til andre besetninger. Dersom det etter kort tid er åpenbart at sykdomsbildet på fjøset ikke er forenelig med at det var et utbrudd av smittsom sykdom, sender vi heller ut et kontravarsel i etterkant og avslutter iverksatte tiltak.

Sjukdommene kan utryddes

Over tid vil økt bevisstgjøring av storfebøndene og forsterket fokus på smittevern ved alle gårdsbesøk og ved kontakt med dyr fra andre besetninger – med andre ord godt hverdagssmittevern, gjøre det fullt mulig å utrydde slike sykdommer. Noe som vi sammen har gjort gjentatte ganger før.

Figur: Meldte tilfeller av smittsom luftveissjukom og/eller diaré.

I 2007 hadde vi utryddet det svært tapsbringende viruset BVD. Vi var det første landet i verden som klarte dette. Det er beregnet at utryddelsen av denne virussykdommen i landet til nå har spart norsk storfehold for over 1 milliard kroner netto. Over store deler av verden herjer BVD-viruset fortsatt med uforminsket styrke og medfører enorme økonomiske tap.

Smått til nytte

KOLLETFRAMGANGEN I USA STOPPET OPP

Ifølge Chad Dechow har økningen i andelen kollete melkekyr stoppet opp i USA. Det gjelder ikke bare Holstein, men også Jersey og Brown Swiss. Årsaken Dechow peker på i en artikkel i Hoard`s Dairyman er forskjell mellom oksene med horn og de som er kollet både når det gjelder avlsverdi (Net Merit Index) og produksjon (fett og protein). Amerikanske melkebønder ser ikke ut til å ville ofre noe på avlsverdi eller produksjonsegenskaper og dermed blir kollete okser lite brukt og andelen okser med hornanlegg holder seg stabilt. For å øke andelen kollete dyr uten å ofre avlsframgang peker Dechow på krysningsavl og han peker på at spesielt NRF har flere okser som er aktuelle å bruke. Genredigering (Crispr) har blitt framstilt som metoden som skulle løse problemet med hornanlegg på storfe. Men siden genredigerte dyr etter dagens regelverk i USA ikke vil bli godkjent til humant konsum er ikke dette aktuelt å ta i bruk. Dechow er også usikker på forbrukerreaksjonene på genredigering. Han tror at kanskje er det forbrukergruppene som er mest opptatt av dyrevelferd– og en ting som avhorning – som også vil være mest negative til genredigering.

Hoard`s Dairyman 25. mars 2019

FØRSTE I EUROPA MED KLIMASERTIFISERT STORFE-KJØTTPRODUKSJON

Börstorp slott og gård ligger omtrent midt i Sverige ved byen Mariestad. Gården var trolig først i Europa med å klimasertifisere sin storfekjøttproduksjon.

Erling Mysen
Frilansjournalist
er-mys@online.no

Gården er økologisk og drevet av Annica Ericsson og Bjørn Dierks. På fulldyrka areal er vekstskiftet korn med gjenlegg etterfulgt av to-tre år eng. Det er brukt en engblanding med 15–20 prosent kløver (mest kløver der det er leirjord). Siste engåret fungerer arealet som beite. I tillegg har de «naturbeite» eller permanente beitemarker (se ramme) som dels er på våtmarker og ryddet skog. For ammekyr og okser er det kun beite og egenprodusert høy og silo som står på forseddelen. Og halve beitetiden må være på «naturbeite». Dyra slippes ut midt i april og kan gå ute til november/desember hvis været er bra. Det tilleggsfôres på beitet. – Dette gjør at vi får dyr med et smakfullt kjøtt og som har høyt innhold av omega-3, sier Bjørn.

Börstorp Slott ble bygd i 1656 og renovert i 1851. Det er dessuten pusset opp de seinere årene. I dag drives det som et bed & breakfast-hotell i tillegg til gårdsdrifta.

Trerasekrysning og direktesalg

– Vi har valgt trerasekryssing med Hereford x Simmental som morrase og Limousin som farrase, forteller Bjørn . – Vi får melkeevnen fra Simmental og en meget bra kjøttkvalitet fra Limousin. Og Hereford gir oss dyr med et veldig bra gemytt.

Okser slaktes fra de er 8 til 18 måneder gamle. – Ved 18 måneder flater vekstkurven ut og en bør slakte også ut fra et klimahensyn. Tidlig slakt skjer fordi enkelte kunder ønsker unge dyr. Dessuten har gården kalving fra desember til juni, men de har kunder som ønsker kjøtt hele året. Det betyr at enkeltdyr må slaktes tidlig. Produsenten kjører selv dyr til slakt (tre mil unna). I retur har de med slakt fra forrige slakting 14 dager tidligere. Slaktene har i mellomtiden hengt i bekkenet (slik at det ikke blir strekk i musklene)

SIGILL KLIMASERTIFISERT KJØTTPRODUKSJON

Börstorp slott er sertifisert etter den svenske merkeordningen Sigill (*http://sigill.se/*). Sigillmerket betyr at kjøttet er garantert svensk og produsert med noe høyere dyrevelferdskrav enn svenske standardkrav. Börstop Slott er i tillegg økologisk og tilfredsstiller også Sigill Naturbete og Sigill Klimasertifisering. Naturbete betyr at det finnes permanente beitemarker. Totalt koster de ulike sigillsertifiseringene Börstorp ca. NOK 6 000 årlig. På storfekjøtt er ca. 30 gårder sertifisert for naturbeite, og fem av disse er klimasertifisert. På mjølk har over 100 gårder grunnsertifiseringen, og sju gårder skal nå være klimasertifisert.

Bjørn Dierks var egentlig bygutt og bygningsingeniør men 56 år gammel flyttet han til Börstorp. Nå er han gårdbruker og hotellvert.

Ammekyrne på Börstorp er trerasekrysning med Simmental, Hereford og Limousin. Kalving skjer fra desember til juni.

og de er langtidsmørnet i 14 dager. – Vi får et fantastisk godt kjøtt og har direktesalg til kunder i Stockholm, Göteborg og lokalt i området. Og vi bruker kjøttet selv for gjester og arrangement på slottet, opplyser Annica.

Klimasertifisert siden 2013

Börstop slott ble klimasertifisert som første svenske gård med storfekjøttproduksjon i 2013. Oppskriften er at en må produsere kjøtt etter et sett regler og på en slik måte at det reduserer klima-avtrykket vesentlig. Men utslipp i form av CO_2 måles ikke direkte. På Börstop har de for eksempel egen produksjon av energi gjennom ei lita vindmølle (35 meter høy) samt solceller på låvetaket. Begge deler en investering på ca. 1 million SEK, men særlig solcellene gir ekstrapoeng i klima-sertifiseringen. Gården er dessuten økologisk og har 100 prosent egenprodusert fôr. Det er mest eng i omløpet noe som er viktig. Og halve beitearealet må være «naturbeite». Dessuten er det kort vei til slakteri. I sum gir dette nok poeng til at gården ble klima-sertifisert. – Som klimasertifisert må vi i tillegg bli litt bedre for hvert år, forklarer Bjørn. Større andel eng/naturbeite eller bruk av elektrisk firehjuling er eksempler på tiltak som kan gjøre gården mer klimavennlig.

Smått til nytte

TEGN PÅ BØRBETENNELSE

Børbennelse etter kalving vil redusere melkeproduksjonen og innebærer fare for dårligere fruktbarhet. Tidlig identifikasjon av kyr med børbetennelse er viktig for dyrevelferd og reduserte økonomiske tap. Et team ved University og British Columbia i Canada har sett på atferdsendringer hos førstekalvere med børbetennelse. De fant at dyra med børbennelse forsøkte å isolere seg fra de andre i fjøset og at de sto mye lenger med alle fire beina i liggebåsen. Mens kvigene med børbetennelse sto 103 minutter med alle firebeina i liggebåsen brukte friske kviger bare 11 minutter på dette. De så også på fôringsatferd og fant at førstegangskalvere med børbetennelse hadde færre besøk ved fôrbrettet og nedsatt fôropptak fem dager før det var kliniske symptomer på sjukdommen. For eldre kyr var det ingen forskjell i antall besøk ved fôrbrettet, men kyrne med børbennelse hadde høyere sannsynlighet for å bli jaget bort. For å oppdage børbetennelse tidlig er det viktig å følge med på dyras atferd og da spesielt om de bruker mye tid på å stå i båsen med alle fire beina, færre besøk ved fôrbrettet og lavere fôropptak.

www.dairyherd.com

FLIS SOM DYP-STRØ TIL STORFE

I områder med dårlig tilgang på halm kan flis være et alternativ å bruke til talle eller dypstrø.

Juni Rosann Engelien Johanssen
Forsker Norsøk
rosann.johanssen@norsok.no

Enkle, uisolerte bygninger er godt egnet til storfehold. I slike bygninger kreves det at dyra skal ha tilgang til et varmeisolerende liggeunderlag, med rikelig med strø. Bruk av talle eller dypstrø av halm er vanlig.

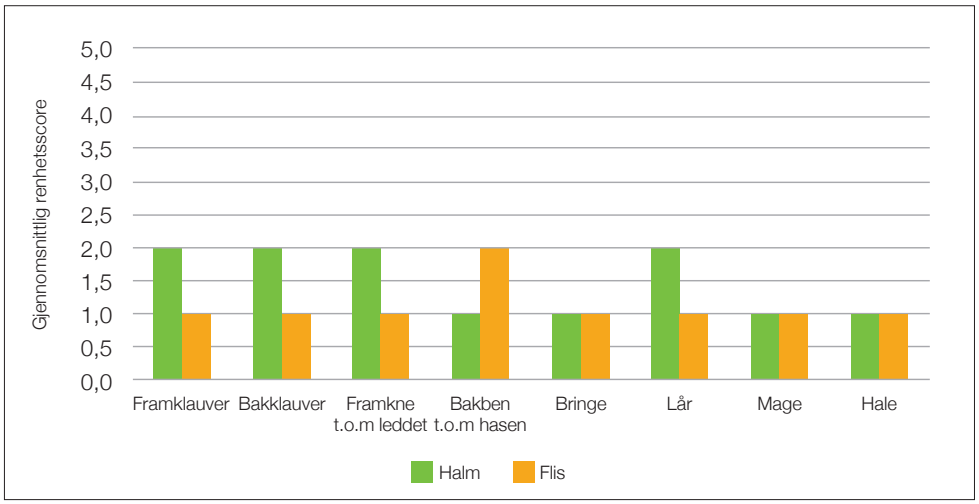
Mykt underlag er bra for dyrevelferden

Det er kjent at storfe foretrekker å ligge på myke underlag, og at myke underlag reduserer skader på dyra. Samtidig har myke underlag en positiv effekt på dyras liggeatferd og bevegelsene de har når de skal legge seg og reise seg. Tidligere studier har vist at det ved bruk av flis til talle/dypstrø kan være utfordrende å holde underlaget tørt og rent. Flere mener at det vil være en for-

Haugen med lauvtrevirke som ble tørket og deretter kuttet til flis til forsøket. Foto: Turid Strøm

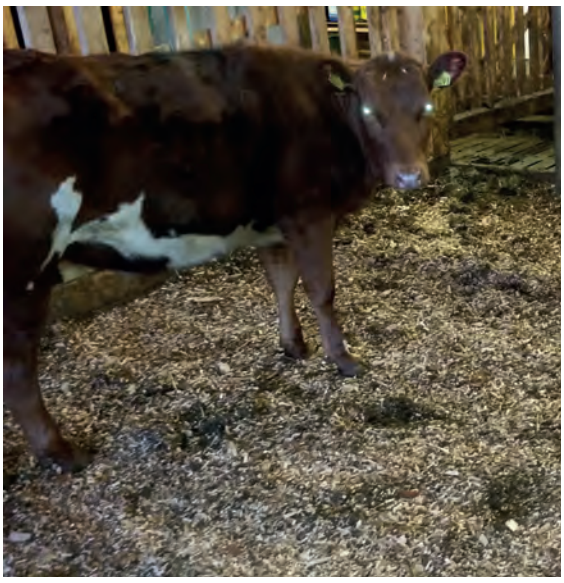
Figur 1. Renhet for dyras ulike kroppsdeler på halm kontra flis.

del med høyt tørrstoffinnhold i dyras grovfôr og i strømateriale, og at man samtidig bør ha en annen type golv, som spaltegolv, der dyra står og eter. Om dyra har fri tilgang til et uteområde kan de fôres utendørs. Bruk av talle/dypstrø krever at man har god tilgang på store mengder strø. Man bør dessuten kunne strø, håndtere og ta ut underlaget på en enkel måte. Det bør strøs ofte nok og i store nok mengder til at dyra holder seg rene. En risiko med alle typer dypstrø er at om det ikke produseres eller oppbevares på riktig måte,

Bilde av bingene slik de ser ut til vanlig. Foto: Rosann Johanssen

Ei kvige i binge med dypstrø av flis. Foto: Peggy Haugnes

kan det dannes store mengder sopp og bakterier.

Flis og halm i forsøk

Norsk senter for økologisk landbruk har sammenlignet dyrevelferd hos kviger i binger med bruk av lokalprodusert flis kontra halm som dypstrø på Tingvoll gard. Etter forsøket ble dypstrøet kompostert ved ulike metoder på lab-nivå og i fullskala for å se hvordan en best kan hindre avrenning og sikre tilbakeføring av næringsstoffer til jorda.

I forsøket ble fjorten kviger holdt i to binger, den ene med dypstrø av halm og den andre med dypstrø av flis i en periode på 43 dager. Deretter ble type strømateriale i bingene byttet om, i en ny periode på 43 dager. Den hygieniske kvaliteten til rent strø og dypstrø ble sammenlignet, hvor innhold av ulike typer muggsopp, gjærsopp og bakterier ble undersøkt. Forekomst av Eimeria (koksidier) og strongylidetype egg (nematoder - innvollssnyltere) i kvigenes avføring ble også undersøkt. Renhet på kvigenes ulike kroppsdeler ble vurdert, og kvigene ble videoovervåket for å observere og registrere liggeatferd.

Forskjeller mellom halm og flis

Resultatene fra forsøket viste at det var mer muggsopp i flis sammenlignet med halm, men det var en tendens til at det var mer gjærsopp i halm enn flis. Alle kvigene hadde lite parasitter i avføringen, og det var ingen forskjell på avføringen fra dyr som gikk på flis kontra halm. Vurderingen av kvigenes renhet viste at kvigene hadde renere klauver og frambein på flis kontra halm. Det var en tendens til at bakbeina var renere på halm, men det var ingen forskjell i renhet på bringe, lår, mage og hale.

Liggetid for kvigene

Gjennom hele forsøket ble det strødd så ofte og i så store mengder som var nødvendig for å holde det rent. Det ble strødd med mye større mengder flis enn halm, og selv om tørrstoffinnholdet i strø var høyest i halm var tørrstoffinnholdet i dypstrø høyest i dypstrø av flis. Til tross for dette viste resultatene fra atferdsobservasjonene av kvigenes liggeatferd at de hadde lengre total liggetid på halm sammenlignet med flis. Samtidig var det ikke statistisk sikker forskjell på antall liggeperioder og liggetid per liggeperiode mellom kvigene på flis kontra halm.

Forsøket var et pilotforsøk med få dyr, men det ga likevel en del kunnskap. Halm så ut til å være et mer behagelig underlag som ga den beste velferden for dyra, men flis kan også være et godt strømateriale som kan brukes i områder med dårlig tilgang på halm.

Figur 2. Liggetid i antall timer (av en 12-timers observasjonsperiode per døgn)

Litteraturliste kan fås ved henvendelse til forfatter.

JUSSPALTEN

GENERASJONSSKIFTE PÅ GÅRDSBRUK

Generasjonsskifte på gårdsbruk kan reise mange spørsmål som det kan være nyttig å ha tenkt gjennom og tatt stilling til før generasjonsskiftet gjennomføres.

Mauritz Aarskog
Advokat og partner
i Østby Aarskog
Advokatfirm AS
mauritz@ostbyaarskog.no

Som eier av en gård kan man velge å beholde gården til man går bort eller gjennomføre generasjonsskiftet mens man lever. Dersom man beholder gården til man går bort så «slipper» man å ta stilling til vanskelige spørsmål, og arveoppgjøret overlates til arvingene selv. Det er en viktig årsak til at enkelte eiere av gårdsbruk, særlig i familier med forventet uenighet knyttet til hvem som skal overta gården, skyver den vanskelige avgjørelsen foran seg helt til man selv går bort. Mest vanlig er det imidlertid med generasjonsskifte mens seniorgenerasjonen fortsatt lever.

Senior kan disponere fritt

I levende live kan senior som hovedregel disponere helt fritt over sine verdier uten å måtte se hen til arvelovens begrensninger om pliktdelsarv. Det er vanlig å ønske likebehandling av sine barn, men mange ganger kan det være vanskelig å gjennomføre i praksis. Det kan også være andre grunner til ønske om å forfordele noen blant sine etterkommere. Enkelte begrensninger for ens disposisjonsfrihet kan likevel følge av odelsloven. I tillegg er det begrensninger dersom man sitter i uskiftet bo. Ved eventuell forfordeling blant etterkommerne mens senior lever er det viktig å få avklart om senior har gitt forskudd på arv som skal føre til fradrag i framtidig arv for den begunstigede eller om generasjonsskiftet ikke skal påvirke et framtidig arveoppgjør.

Odelsloven

Odelsloven virker i stor grad inn på det handlingsrommet som foreligger ved gjennomføring av et generasjonsskifte. Blant annet har loven regler om hvilke eiendommer som er å anse som odlet, hvem som er odelsberettiget til slike eiendommer og hvilken prioritet som foreligger mellom dem. I tillegg er det slik at loven har regler både om fraskrivelse av odelsrett og forhåndstilbud til odelsberettigete for å få avklart om de vil gjøre odelsretten gjeldende. Disse siste reglene er derfor særlig aktuelle med tanke på planlegging og gjennomføring av et ønsket generasjonsskifte. Det første som må avklares er imidlertid om gården er odlet slik at odelsloven kommer til anvendelse. Til dette skal bemerkes at reglene om hvilke eiendommer som kan oppfylle kravene til å bli odlet har vært endret flere ganger. Blant annet ble arealgrensene i 2017 økt til 35 dekar fulldyrket eller overflatedyrket jord. I tillegg må det foreligge en eiertid på 20 år for at eiendommen skal ha blitt odlet.

Kårrettigheter

Kårrettigheter er fortsatt vanlig i generasjonsskifter på gårdsbruk. Seniorgenerasjonen kan som en del av generasjonsskiftet holde tilbake rettigheter. Rettighetene kan være til fordel for en selv eller til fordel for andre. For seniorgenerasjonen selv er det typisk borett som etableres. For andre, gjerne søsken til den som overtar gården, er det typisk rett til å få fradelt tomter. Man må særlig merke seg at slike tomterettigheter kan være gjenstand for foreldelse. Rettighetshaverne bør derfor følge opp sine rettigheter etter gjennomføring av generasjonsskiftet for å unngå risiko for at rettighetene går tapt.

Skatt

Arveavgiften er fjernet, men skattereglene er fortsatt av sentral betydning. Det er derfor viktig å se hen til skattereglene i forbindelse med planlegging av generasjonsskifter. Særlig viktig er det å avklare om junior overtar seniors skatteposisjoner.

I levende live kan senior som hovedregel disponere helt fritt over sine verdier uten å måtte se hen til arvelovens begrensninger om pliktdelsarv. Foto:iStockphoto

BUSKAP FOR 50 ÅR SIDEN

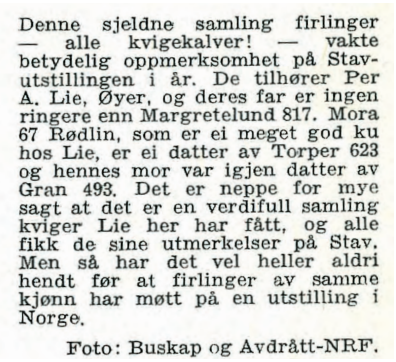
Rasmus Lang-Ree
rlr@geno.no

NRF ANSETTER SEMINTEKNIKERE

I Buskap og avdrått nr. 3 i 1969 pekes det på at semintjenesten i alle år har lidd under en løs oppbygging og en nokså tilfeldig tilknytning mellom teknikerne og produsentorganisasjonene. Det vises til tvister som ikke har latt seg løse og eksempler på at inseminøren har sluttet på dagen da det bød seg muligheter for bedre jobb. På dette tidspunktet omfattet seminvirksomheten nær 400 000 kyr og inseminasjonene ble utført av 550 veterinærer og teknikere. Et utvalg – seminutvalget – var nedsatt av NRF for å se på framtidig organisering. Utvalget foreslår full sammenslutning av alle ledd i seminvirksomheten og at det er NRF som får oppgaven med å organisere det i en enhet. Dette betyr at NRF må påta seg arbeidsgiveransvar for seminteknikerne og at det blir utarbeidet lønnstariffer. NRF må

også ta ansvar for tilstrekkelig utdanning av nye teknikere. Seminutvalget foreslår en lønnstariff som består av etableringsgodtgjørelse (vaktgodtgjørelse), godtgjørelse reisetid og godtgjørelse for selve inseminasjonsarbeidet og presenterer formler for beregninger av lønn ut fra tidsstudier og timelønn som legges til grunn.

Denne sjeldne samling firlinger — alle kvigekalver! — vakte betydelig oppmerksomhet på Stavutstillingen i år. De tilhører Per A. Lie, Øyer, og deres far er ingen ringere enn Margretelund 817. Mora 67 Rødlin, som er ei meget god ku hos Lie, er ei datter av Torper 623 og hennes mor var igjen datter av Gran 493. Det er neppe for mye sagt at det er en verdifull samling kviger Lie her har fått, og alle fikk de sine utmerkelser på Stav. Men så har det vel heller aldri hendt før at firlinger av samme kjønn har møtt på en utstilling i Norge.

Foto: Buskap og Avdrått-NRF.

Smått til nytte

RISIKOFAKTORER FOR KUDØDELIGHET

En finsk undersøkelse har sett på betydningen av hvordan fjøset er innrettet for kudødeligheten i 82 løsdriftsbesetninger. De fleste kyr som dør eller blir avlivet gjør det i starten av laktasjonen og den umiddelbare årsaken er gjerne melkefeber, klauv-/beinproblemer, jurbetennelse, stoffskiftesjukdommer og skader. Men hvilken betydning har fjøset for kyrnes overlevelse? En faktor som var statistisk sikker var bredden på gangarealet mellom fôrbrett og liggebåsrekke. Besetninger med bredde over 3,40 hadde 25 prosent lavere risiko for kudød. Forklaringen er at bredere gangareal gir mindre konkurranse og knuffing og gjør livet lettere for kyrne. Undersøkelsen fant også at ulke typer fronter mot fôrbrett var uheldig og fordoblet risiko for kudød sammenlignet besetninger med samme type front langt hele fôrbrettet. Forklaringen er kyrs ulike preferanser for type front som kan gi ulik belegning langs fôrbrettet og lengre ventetid for lavtrangerte. Ulike typer gulv kom også ut med negativ påvirkning på kudødeligheten. Kombinasjonen av faste gulv og spaltegulv fordoblet kudødeligheten og forklaringen kan være ulik friksjon mellom gulvtypene og økt risiko for uhell og utglidninger. Det kom også fram at stabile grupper i sinperioden hadde positiv påvirkning på kudødeligheten.

Kvæg 2/2019 – Journal of Dairy Science, september 2018

Q-bonden

Redigert av Heidi Stenseng | heidi.stenseng@kavli.no

UTBYGGING AV MEIERIET PÅ JÆREN

I disse dager satser Kavli 600 millioner på utvidelse av Q-meieriet på Klepp i Rogaland. Utbyggingen omfatter en tredobling av dagens areal, fra ca. 3500 kvadratmeter til mellom 11 000 og 12 000 kvadratmeter. Målet er å øke foredlingen av melk fra 115 millioner til 145 millioner liter innen 2025. Utvidelsen gir plass til nytt utstyr for produksjon av eksisterende og nye q-produkter, med bakgrunn i meieriets mål om å øke markedsandelen ytterligere på konsummelk og ulike yoghurtprodukter. Arbeidet med å reise det nye bygget starter allerede i juni 2019.

PRODUSENTLAGSTUR TIL THISE

20.- 21. mai var styrene i Jæren produsentforening og Gausdal produsentlag på besøk hos Thise Mejeri i Danmark. Meieriet ble etablert i 1988 og er et privat meieri som er eid av bønder med fokus på økologi. De mottar årlig ca. 100 millioner liter, 80 prosent av mjølka er økologisk melk og meierileveransen øker med ca. 3 prosent per år. I dag er det 70 leverandører som i snitt leverer vel 1,4 millioner liter hver. Det var to produsenter fra Gausdal produsentlag og fire fra Jæren produsentlag som deltok på turen. Bøndene fikk omvisning på meieriet som produserer melk, smør, mange forskjellige ostetyper, skyr- og yoghurtprodukter. I tillegg til omvisningen på meieriet, ble det arrangert to gårdsbesøk hos meieriets leverandører. Første gårdsbesøket var hos en produsent med 220 jerseykyr og oppdrett av ungdyr. Det andre besøket var hos Bent og Søren Højgaard Andersen. De drev økologisk og hadde 150 holsteinkyr, oppdrett av kviger og framfôring av okser. De hadde tre DeLaval melkeroboter og en gjennomsnittlig ytelse på 11 000 EKM/årsku. Det som slo de som var med på turen var hvor fornøyde de danske mjølkebøndene var med hverdagen og positiviteten deres. Her har mange norske bønder noe å lære.

Nytt fra Storfekjøttkontrollen

ANIMALIA FAGSENTERET FOR KJØTT

Kristin Bruun, kristin.bruun@animalia.no
Solveig Bjørnholt, solveig.bjornholt@animalia.no

NYHETER

Som en følge av endring i reglene for å bli aktiv avlsbesetning, er denne rapporten rettet opp slik at den samsvarer med reglene som Tyr har satt. Det er nå større krav til bruk av norsk semin og ungokse semin. Det er også krav om bruk av minst to ungokser.

Som følge av økt fokus på gentesting av ulike egenskaper har vi nå i samarbeid med Tyr lagt bestilling av gentester inn i Storfekjøttkontrollen. Resultatene av disse testene kommer tilbake til Storfekjøttkontrollen og vil vises på blant annet individkort og stambokbevis. Vi håper dette vil gjøre det enklere å ha oversikt over genstatus til det enkelte dyret.

FRIST AVLSVERDIBEREGNING

Alle data som skal være med i sommerens avlsverdiberegning må være registrert i Storfekjøttkontrollen innen utgangen av onsdag 31 juli. Sjekk at alle vekter er registrert og at kalvinger er ajourført. Når indeksene er klare vil de ligge tilgjengelig direkte under Hendelser på oppslagstavla i programmet.

ÅRSMELDING

Etter flere år med stor medlemsvekst i Storfekjøttkontrollen ser vi at økningen har fortsatt også i 2018, ved årets slutt hadde medlemstallet økt til 4 310, noe som tilsvarer en vekst på 6 prosent sammenlignet med 2017.

Basert på tall fra Landbruksdirektoratet 1. oktober 2018 var 69 prosent av landets ammekubesetninger og 74 prosent av landets ammekyr registrert i Storfekjøttkontrollen. Antall fôringsdyrbesetninger var 338 og utgjorde 7,8 prosent av medlemsmassen.

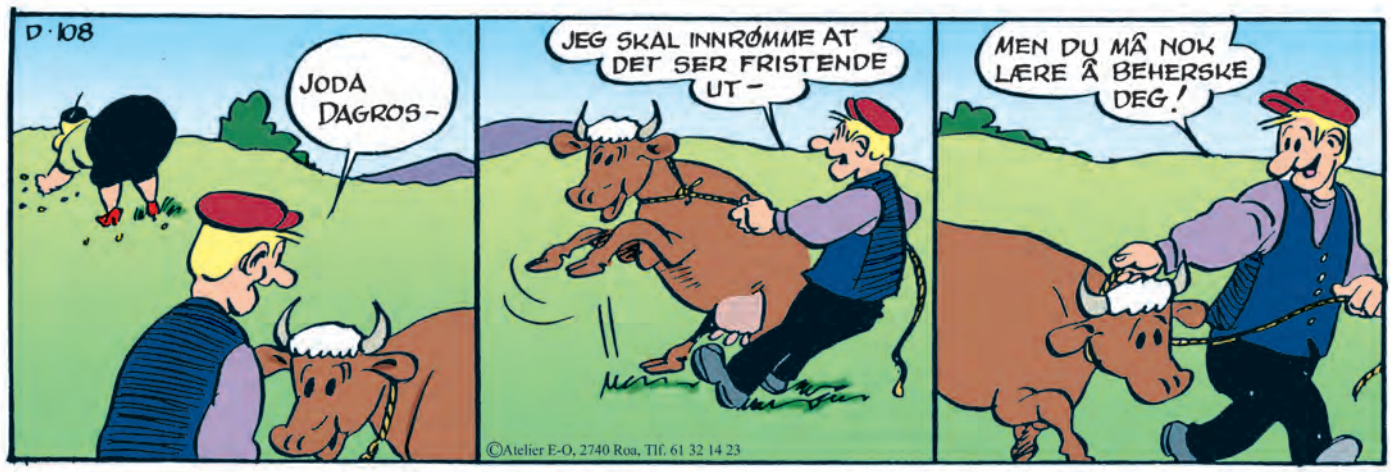
Vi ser i statistikken at det er slaktet betydelig flere hunndyr i 2018 enn tidligere. Det er grunn til å tro at dette er på grunne av tørken sommeren 2018. Størst er økningen på kvigeslakt, her ser vi en økning på over 4 000 dyr (60 prosent økning fra i fjor). For ung ku og ku er økningen noe mindre, men også her er det en økning hhv. 33 prosent økning for ung ku og 24 prosent for ku.

Vi ser i statistikken at det er store forskjeller på besetninger. Ved en tredeling av slakteresultater innenfor hver rase ser vi store forskjeller på de beste og dårligste besetningene både med hensyn på tilvekst, slaktevekt og slaktealder. Det samme gjelder tallene som viser 200 dagersvekt per 100 kg mordyr. Her ser vi stor forskjell på effektiviteten mellom de beste og de dårligste besetningene.

DAGROS

JE' HAR HØRT AT DU HAR FÅTT EN STUTEKALV AV EN NY RASE!
JODA, DET STEMMER. HAN GÅR I NEPÅ JORDET.
EKTE FRANSK RASE, SER DU!
D 106
©Atelier E-O, 2740 Roa, Tlf. 61 32 14 23

D·107
NÅ ER MELET BLITT SÅ DYRT, AT NÅ MÅ VI SNART SLUTTE Å ETE BRØD!
I GAMLE DAGER ÅT DE BARKEBRØD!
MEN NÅ LØNNER DET SEG IKKE LENGER.- TRELASTA ER FOR DYR!
©Atelier E-O, 2740 Roa, Tlf. 61 32 14 23

D·108
JODA DAGROS-
JEG SKAL INNRØMME AT DET SER FRISTENDE UT-
MEN DU MÅ NOK LÆRE Å BEHERSKE DEG!
©Atelier E-O, 2740 Roa, Tlf. 61 32 14 23

Vi i TINE

Redigert av Ann Christin Slettvold
Ann.Christin.Slettvold@tine.no

GODE RÅD FOR BEITESESONGEN

Å få til god og stabil mjølkeytelse gjennom beitesesongen setter røkteren på mange prøvelser. Kyr i høy produksjon er som toppidrettsutøvere, og små endringer kan få store konsekvenser. Endringer er det som regel mange av på beite. Mye kan rettes opp igjen, men det tar ofte for lang tid og verdifull produksjon kan gå tapt. Her er et par gode råd, og flere kan du kan lese om på medlem.tine.no

Unngå sur vom på beite
Når vomfunksjonen kommer i ulage trives ikke mikroorganismene som skal bryte ned den gode fiberkvaliteten i beitegraset. Fordøyeligheten blir ikke like god som den kunne vært, fôropptaket blir begrenset og energitilførselen til kua fra vomma reduseres. Resultatet blir mindre mjølk med lavere fettinnhold.

Vann er undervurdert
Får alle dyra rikelig med friskt vann alltid? En vanlig tommelfingerregel er at mjølkekyr trenger minimum tre liter vann pr liter melk de produserer. Mangler kyrne vann, blir det produsert mindre mjølk. Kyr på beite har ekstra krav til vanntilgang i perioder hvor de utsettes for varmestress. Kyr trenger også mye vann for å skille ut overskuddsprotein gjennom urin.

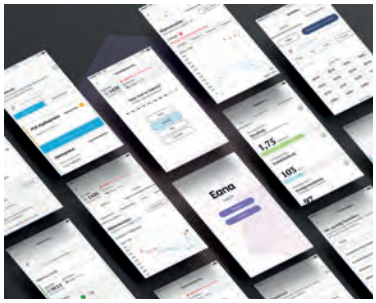
Det er vanskelig, om ikke å si umulig, å lage faste fôrplaner som skal passe for hele beiteperioden. Det handler om å legge til rette for fleksible løsninger, hvor kyrne i stor grad kan styre fôropptaket og rasjonssammensetningen etter eget behov. For å lykkes med produksjonen gjennom beiteperioden må en derfor være ekstra påpasselig med å lese dyras signaler og gjøre nødvendige tilpasninger raskt. Sørg for å tilpasse beitetilgangen, tilleggsfôringa, bedre ventilasjonen eller sikre vanntilgangen.
Ta kontakt med din TINE-rådgiver for lønnsomme råd for en optimal produksjon i beitesesongen!

TINE BEDRIFTSSTYRING OG MOBIL ASSISTENT ER BLITT TIL EANA KU

Mimiro, som er eiet av TINE og Felleskjøpet, har nylig lansert Eana Ku. Første endring er at innlogging via Produsentregisteret blir tilgjengelig fra Mimiro sin webside eana.no. Du får opp din besetning, samt tilgang til informasjon og funksjonalitet, som du er vant til fra TINEs tjenester.

TINE-appen har fått nytt design og blitt til Eana. Appen fungerer som før, med noe ny funksjonalitet. All informasjon om din drift og besetning er fremdeles i appen. Slå på automatisk oppdatering, så slipper du å huske på å oppdatere appen selv for å få tilgang til ny versjon.

Eana_webPortal
I Eana Ku finner du funksjonalitet du er vant til fra TINE Bedriftsstyring (TBS), nå i ny drakt og noen nye funksjoner. Eana Ku har blant annet:
- Dyrekort: Informasjon om hvert individ i besetningen
- Leveringer: Oversikt over melke- og slakteleveringer med nøkkeltall
- Prøvesvar: Oversikt over prøvesvar innen helse og melk (per individ)
- Fôrkontroll: Beslutningsstøtte for effektiv fôring
- Gjøremål (i mobilapp): Liste over kommende hendelser innen reproduksjon
- Tilgang til TINE Bedriftsstyring og Kukontrollen – systemene utveksler informasjon

Det vil være en gradvis overgang fra TINE Bedriftsstyring til Eana Ku. Det betyr at Mimiro sender deg til TINEs tjenester der det ikke er lansert et nytt produkt. Slik vil det være en stund fremover til Mimiro har alt på plass. Dataene om din besetning og drift vil ikke bli påvirket av dette. Data vil bli overført mellom TINEs og Mimiros systemer hele tiden.

Eana mobileApp
Som for dagens Kukontrollen og medlem.tine.no, logger du på Eana Ku via Produsentregisteret. Abonnementet du har i dag på TBS BASIS og PLUSS videreføres i Eana Ku. For 2019 har du allerede betalt for det som inngår i basisdelen av Eana Ku. Mimiro ønsker å vise alle basisbrukere hva som ligger i et plussabonnement, og gir alle tilgang til samtlige verktøy i mobilløsningen ut juli måned. De fakturerer derfor ikke for plussabonnement t.o.m. juli i år.

Dine tilbakemeldinger brukes til å prioritere ny funksjonalitet i Eana, og Mimiro ønsker derfor å høre hva du synes om tjenesten – gi tilbakemelding på web eller i mobilappen!

Ta kontakt med din TINE-rådgiver for gode råd om bruk av Eana Ku – beslutningsstøtte til deg som melkebonde!

NY PODKAST FRA TINE

Lytt til siste podkast om «Norsk melkeproduksjon må tas ned med inntil 100 mill liter melk», som følge av utfasing av norsk Jarlsbergeksport i 2020, på soundcloud.no eller i appen «Podcaster på din mobil!

Buskap
SERVICE-SIDER

Markedsplass for produkter og tjenester til storfebøndene

Er dette ditt marked?
Buskap nr 6 kommer ut 16.09.19. Bestillingsfrist er 27.08.19

Kontakt Salgsfabrikken AS
› Jernbanevegen 13 › 2260 Kirkenær › Kikki Valby: kikki@salgsfabrikken.no › Mob. 901 19 121

Fjøsinnredning/utstyr

BB agro HUSDYRTEKNIKK
Brunsby Østre – 1735 Varteig
T: 69 12 68 00 ■ F: 69 12 68 01
www.bbagro.no

DeLaval
Postboks 3250, 1402 Ski
T: +47 64 85 85 00
norge.info@delaval.com
www.delaval.no
ALT DU TRENGER TIL FJØSET

Husdyr Systemer
T: 38 11 81 00/F: 38 11 91 30
www.husdyrsystemer.no

GEA
RL teknikk A/S
Tlf. 51 56 10 80 www.rlteknikk.no
Innendørsmekanisering til landbruket, GEA, Skiold og Reime

FJØSSYSTEMER
Bonden og dyrenes førstevalg
Fjøssystemer vet alt om hvordan fjøs bygges og driftes. Derfor har vi blitt bonden og alle dyrenes førstevalg.
Se www.fjossystemer.no
Fjøssystemer. Telefon: 61 28 35 00.
post@fjossystemer.no

• NY OG BRUKT
• I-MEK
• MELKEROBOT
• SILO
OG MER..
Vi har leveret til Norge de seneste 12 år
STALD MÆGLERNE A/S
+45 76 60 00 03
www.staldmaeglerne.dk
Kontaktperson i Norge:
Finn Hognestad, mobil: 91 54 67 65

KlukeAgri
Byggteknisk rådgivning
Komplett utvalg av storfeinnredning
www.klukeagri.no
post@klukeagri.no
Tlf: 41671138/90838577

Gjødselutstyr

Duun Industrier
7630 Åsen
T: 74 01 59 00
F: 74 01 59 10
www.duun.no

Ole G. & Co AS
Nord Varhaug
4368 Varhaug
T: 51 79 35 50
JÆRBU GJØDSELPUMPE
www.jaerbu.no

Fôr/fôrbehandling

Alltech®
Naturlig ernæring for landbruket
Tlf: 578 27 100
norge@alltech.com
www.alltech.com/norge

eurofins | Agro
Alle analyser på ett sted; grovfôr, jord, planter og husdyrgjødsel.
www.eurofins.no
agro@eurofins.no
tlf. 92 23 99 99
NÅR KVALITET TELLER

BESØK OSS PÅ NETT:
www.felleskjopet.no
www.fkra.no
Felleskjøpet

NORGESFÔR
Kontakt nærmeste Norgesfôr-bedrift
www.norgesfor.no

OfotLab
Analyse av grovfôr m.m.
Tilknyttet OptiFôr.
www.ofotlab.no
post@ofotlab.no

SILOMAX BIOLOGISK ENSILERING
www.silomax.no

Husdyrrekvisita

AST Husdyrrekvisita
Kjelleveien 30, 3125 Tønsberg
T: 33 31 70 00
www.astlandbruk.no

Forbruksvarer
22 20 80 80
www.forbruksvarer.no

Rådgivning

Norsk Landbruksrådgiving
Helhetlig rådgiving i hele landet
nlr.no - nlr@nlr.no
T: 90 20 33 17

Maskiner/redskap

HEKTNER MASKIN A/S
T: 63 83 90 00 ■ F: 63 83 35 01
www.hektner.no

Bygg

Future Rundbuehaller
Telefon avd.Hedmark 62 49 39 80
Telefon avd.Vestfold 91 53 68 99
www.futurehaller.no

Gjerder

Gjeteren AS
Vi fører alt innen elektriske gjerder og utstyr!
www.gjeteren.no
Tlf: 67 15 42 42

Organisasjon/forening/bistand

TYR
www.tyr.no
Storhamargata 44 • 2317 Hamar
T: 952 90 855

Mjølkeanlegg

STRANGKO
Grendaservice AS
Telefon 56 51 09 15
Strangko Tønsberg
Telefon 33 31 76 54
Jørn Paalgård
Telefon 901 98 253
Fjøssystemer Midt Norge
Telefon 72 89 41 00

DeLaval
Postboks 3250, 1402 Ski
T: +47 64 85 85 00
norge.info@delaval.com
www.delaval.no
ALT DU TRENGER TIL FJØSET

FJØSSYSTEMER
Bonden og dyrenes førstevalg
Fjøssystemer vet alt om hvordan fjøs bygges og driftes. Derfor har vi blitt bonden og alle dyrenes førstevalg.
Se www.fjossystemer.no LELY
Fjøssystemer. Telefon: 61 28 35 00.
post@fjossystemer.no

SAC
SAC Norge
Filial af A/S
S.A. Christiansen & Co.
Hattelandsvegen 98 NO-4350
Kleppe Norge
Telefon: +47 41 28 22 56
E-mail: no@sacmilking.com

G.K. Røe AS
6680 Halsanaustan
Tlf: 957 81 234
e-mail: post@gkroe.no
www.gkroe.no
Områder: Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Nord Oppland, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag og Nordland.

Enger Agri Service AS
1866 Båstad
Tlf: 95481368
e-mail: post@eas.as
www.eas.as
Områder: Aust-Agder, Østfold, Vestfold, Oslo, Hedmark, Syd Oppland, Buskerud, Telemark samt Troms og Finnmark

Det er Ole Kristens melke-system

Da Ole Kristen Fuglem fra Selbu tok i bruk den nye DeLaval VMS™ V300 opplevde han at en av de store fordelene er å kunne ha kontroll og følge med fra mobil eller nettbrett: - Med pekeskjerm og DelPro™ på mobilen har jeg full oversikt der jeg er, sier han med et smil.

Foto: Garberg Foto

Besøk delaval.com eller felleskjopet.no/i-mek for mer informasjon om nye DeLaval VMS™ V300.

NY DeLaval VMS™ V300

Felleskjøpet

DeLaval